

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Aktioner och reaktioner

Kristna kvinnors motreaktioner till Femens aktioner i en
proteströrelse på internet

Actions and reactions

Christian womens counteractions against Femen's actions in a protest
movement on the Internet

Bettina Sirén

Termin: HT13/VT14

Kurs: RKT250 examensarbete, 30 hp avancerad nivå

Nivå: Masterexamen

Handledare: Daniel Enstedt

Abstract

Religion is not only manifested in the more traditional forms such as church attendance, but also in various expressions on social media. Facebook is seen by many as creating a social platform where different opinions and more unconventional discussions may flourish unlike how the traditional media convey information. Internet is therefore an interesting platform for investigating how information about religion is spread by researching religious behavior and expression. The focus of this essay is to examine visible, which includes text as a social practice, forms of religious expression shown by the discursive struggle between the Facebook-group *Christian Women Against Femen* and its counterpart feminist movement Femen. The essay seeks to answer how notions of femininity on the Internet are formulated and reproduced based on the discourse between these two women's movements.

The essay highlights how the women's movements, with their bodily manifestation and by their usage of words, construct and reproduce different images of gender and womanhood. Femen's method of performing action is to provoke and liberate women from the masculine structures of power thus including the church as such an institution. The struggle appears when *Christian Women Against Femen* aspire to maintain the ideal image of womanhood based on traditional Christian values which they manifest by posting protest pictures on the wall of the Facebook-group. More interesting is that the Christian women contextualize themselves with nationalistic and patriotic right-wing parties' offline who usually strive to sustain a patriarchal state structure. The level of demonizing the other extends to sustain a dichotomy between the movements which upholds the separation of private/public.

Keywords: Christian Women Against Femen, Femen, Facebook, representations of femininity, performance, discursive struggle.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte och frågeställning	4
Rörelsernas bakgrund	5
FEMEN	5
Christian Women Against Femen	8
Material och avgränsningar	10
Tidigare forskning	12
Disposition.....	15
Kapitel 1. Metod	17
Faircloughs kritiska diskursanalys.....	17
Bild- och medieanalys	19
Kapitel 2. Teoretiska ramverk	22
Diskurs- och fältteori	22
Performativitet och queerteori	25
Kroppen som politiskt verktyg	28
Internet och religion.....	33
Kapitel 3. Aktion och reaktion	37
Petersplatsen i Rom	37
Korset och andra religiösa symboler	52
Notre Dame de Paris.....	62
Ärkebiskopen André-Jozef Léonard.....	68
Kapitel 4. Tematisk analys	75
Kropp, blick och heliga bröst	75
Auktoriteter och demonisering av ”den andre” på internet	78
Föreställningar om kvinnlighet.....	80
Kapitel 5. Avslutning.....	84
Resultat	84
Avslutande diskussion	87
Referenser	90

Inledning

Religion manifesteras inte enbart i de mer traditionella formerna, som kyrkobesök, utan också i diverse uttryck på sociala medier. Exempelvis används internet som ett medel för att sprida information om religion men det är även en plattform för interaktion mellan aktörer där diskussioner om religionsfrågor uppdagas. Facebook ses av många skapa en social plattform där olika åsikter och mer okonventionella diskussioner får florera. Det är ett informationsflöde som baserar sig på en många till många – kommunikation och skiljer sig från traditionella mediernas envägskommunikation. De olika uttryck av religiositet som synliggörs via den interaktiva kommunikationen på sociala medier kan således ge en inblick i hur religion föreställs, konstrueras och reproduceras av deltagarna och besökarna. Facebook som offentlig arena blir därför en viktig plats att bedriva studier på för att undersöka utvecklingen av religion och andra åskådningar. Vilken roll Facebook spelar i utformning av religiösa uttryck är också intressant att ta fasta vid, inte minst när det kommer till den växande bildkulturen. För att undersöka religiösa uttryck på internet har jag valt att inrikta mig på en facebookgrupp där kristna kvinnor reagerar mot en feministrörelse som heter Femen.

Syfte och frågeställning

Syftet är att studera hur den diskursiva kampen mellan kvinnorörelserna Femen och Christian Women Against Femen (hädanefter CWAF) kommer till uttryck på nätet. Uppsatsen söker svar på hur föreställningar om kvinnlighet på internet formuleras och reproduceras utifrån diskursen mellan dessa två kvinnorörelser. Dels studeras könskonstruktioner och olika framställningar, i bild och text, av kvinnoideal/kvinnlighet, men även kvinnokroppars representatier på internet och hur det relateras till mer traditionella religiösa föreställningar kommer att undersökas. Det handlar således om förkroppsligandet av köns- och kroppsideal, normer och värderingar.

- Hur kommer den diskursiva kampen mellan Femen och CWAF till uttryck i skrift, symboler och representationer på nätet?
- Hur konstrueras kön och framställningar av kvinnlighet?

Rörelsernas bakgrund

Detta avsnitt inleds med en kortfattad presentation av Femen följt av facebookgruppen CWAF. Presentationen tar upp gruppernas ursprung, vad de står för och hur deras värderingar kommer till uttryck. Dessutom beskrivs andra relaterade grupper för att få en inblick i deras positionering i ett bredare sammanhang.

FEMEN

Femen grundades 2008 och kan beskrivas som en internationell radikalfeministisk rörelse med ursprung i Ukraina som protesterar topless på olika offentliga platser. De utgår ifrån ett manifest som återfinns på den officiella hemsidan Femen.org. Manifestet går även att finna i den nyutkomna boken *Femen* där Galia Ackerman intervjuar medlemmarna som grundade rörelsen. I sina protester agerar Femenmedlemmarna med nakna överkroppar med skrivna buskap. Allt som oftast manifesterar Femen med en blomsterkrans på huvudet som de menar symboliserar femininitet och ”proud insubmission, a crown of heroism” (FEMEN's Symbols). Den kyrilliska bokstaven Ф har också fått symbolisk status av Femen eftersom den enligt dem anses föreställa två bröst. Slutligen kan man säga att deras slogan ”My Body Is My Weapon!” tydligt visar att kroppen är ett starkt instrument för deras aktivism (Ackerman & Femen, 2014, ss. vii-xii).

Femens ideologi

Rörelsen beskriver sin ideologi med tre ord: sextremism, ateism och feminism. Sextremism är ett fenomen som grundades av Femen och förklaras som en form av aggressiv protestmanifestation, eller ”peaceful terrorism” (Ackerman & Femen, 2014, s. 159). De oförutsedda nakna protesterna som Femen utför syftar till att provocera patriarkala strukturer. På hemsidan står det att ”sextremism” is a non-violent but highly aggressive form of provocation; it is an all-powerful demoralizing weapon undermining the foundations of the old political ethics and rotten patriarchal culture” (FEMEN's Symbols). Enligt Femen bygger patriarkatet på sexindustrin, diktaturregimer och klerikalism (Ackerman & Femen, 2014, s. xviii). Slutmålet är alltså att fullt ut besegra patriarkatet och att demoralisera samhället som enligt Femen bygger på en förlegad politisk etik.

När det kommer till Femens ateism består den främst av att medlemmarna opponerar sig mot religioners inflytande i samhället. De eftersträvar en fullständig separation mellan kyrka och stat eftersom de menar att religiösa institutioner begränsar kvinnors möjligheter till

självbestämmande. Enligt Femen bör även inhumana teokratiska statsbildningar avskaffas. Deras egen världsåskådning innefattar kvinnors rättigheter där de åberopar sig själva som gudar "Our God is a Woman!" (Femen's Symbols). Ackerman beskriver även hur Femenmedlemmarna var inspirerade av August Bebel's bok *Women and Socialism*, där de fann en vetenskaplig grund för deras hat mot misogyni och kapitalism (Ackerman & Femen, 2014, s. xv). De ser sig själva som övertygade ateister och menar att all religion förtrycker kvinnor (Ackerman & Femen, 2014, s. xxi). Deras ateism grundar sig även på Karl Marxs välkända fras, *religion är ett opium för folket*, och de menar att "religion is a tool (for) patriarchy to dominate women. The Femen therefore decided to launch an attack on clericalism, weather Islamic or Christian, because it is always women who suffer from it" (Ackerman & Femen, 2014, s. xviii).

Femen beskriver den feminism de utövar som en militant enhet redo att provocera i handling. De anser att kvinnan har rätt till sin egen kropp och kämpar för att befria kroppen. Genom sina aktioner vill Femen skapa en ny revolutionär och kvinnlig sexualitet som motsätter det patriarkala, erotiska och pornografiska. Deras mål med gruppen är att skapa "the most influential and combat-effective women's union in the world" (Femen's Symbols). Fienden anses vara det allmänna mönstret av patriarkatet (Ackerman & Femen, 2014, s. 44). De definierar sig även som popfeminister och menar att deras organisation och värderingar väger lika starkt som aktionerna, som av en del medlemmar kan ses utifrån ett mer konstnärligt perspektiv. Femens övergripande mål består enligt dem själva av att beskydda europeiska, demokratiska och feministiska värderingar (Ackerman & Femen, 2014, s. 98).

Protesternas utförande

Protesterna som Femen utför är noggrant planerade och ser i stort sett likadana ut oavsett vilken fråga de kämpar för. Vanligtvis brukar aktionerna bestå i tortyrliknande skrik varvat av provocerande slagord. Deras mest framträdande signum är dock att de utför sina protester topless där de med målarfärg täcker sina nakna överkroppar med diverse budskap. Man skulle kunna säga att de använder sina kroppar som anslagstavlor där bröstet ses som vapen och där målet är att försöka förvränga sin kropp på det mest oattraktiva sätt (AFP, 2013; Pujardoff, 2012; tvnportal, 2013; NewsDailyMail, 2013).

Trots att idealet i en protestaktion är en oattraktiv kropp har de flesta aktivistmedlemmarna unga vältrimmade kroppar och vackert långt hår. Att vara vältränad är en topprioritet eftersom

deras protester kräver närkamp med väktare. Därför anordnas träningsläger och självförsvarsklasser för medlemmarna (Ackerman & Femen, 2014, s. 159f). Under förberedelserna för de välplanerade protesterna brukar de även i förväg kontakta media för publicitet. Protesterna sänds i Tv-nyheter, på sociala medier och via webbaserade videokanaler (Ackerman & Femen, 2014, s. 54).

Som internationell rörelse opererar Femen i olika länder vilket betyder att de i vissa fall fördöms av diktaturregimer. I andra fall har de fått tillåtelse att utöva sin verksamhet under så kallade lagliga former. Högkvarteret för rörelsen var tidigare belagt i Ukrainas huvudstad Kiev men återfinns numera i Paris, Frankrike. En anledning till detta är att aktivisten Inna Schevchenko fick politisk asyl i Frankrike efter att ha blivit allvarligt hotad av den Ukrainska polisstyrkan. Inna Schevchenko är en aktiv och karismatisk deltagare i protesterna och fungerar även som Femens talesperson (Ackerman & Femen, 2014).

Den internationella spridningen av Femen är störst i Europa där gruppens förgreningar identifieras utifrån nationaliteter, exempelvis Femen France. Femens föreställning om kyrkan och religion kan beskrivas i termer av stel, föråldrad, blind och världsfrånvärd. Deras aktioner ämnar kämpa mot vad de kallar för katolska extremister och i allmänhet mot högerextrema rörelser¹ (Ackerman & Femen, 2014, s. 157f).

Andra liknande feministrörelser och nakenaktioner

En inspirationskälla till Femen är det välkända ryska konstnärskollektivet Pussy Riot. Båda rörelserna opponerar sig mot liknande mål, exempelvis är båda grupperna kritiska mot Rysslands president Vladimir Putin (Ackerman & Femen, 2014, s. 77ff; FREE RIOT!, 2012; FREE PUSSY RIOT!, 2013). Färgglatt klädda och ansiktena täckta av backlavas utförde Pussy Riot en egenskriven låt i Kristus Frälsarens Katedral i Moskva för att kritisera relationen mellan Putin och Kirill; patriarken för den Ryskortodoxa kyrkan. För denna protest dömdes kvinnorna till två års fängelse för huliganism. Pussy Riot ämnade anonymisera sig genom att täcka sina ansikten men efter att de greps tillkännagavs deras namn (Gessen, 2014, s. 126ff). Till skillnad från Pussy Riot gömmer inte Femen sina ansikten under protesterna.

---

¹ Med högerextrema rörelser åsyftas politiska rörelser och åskådningar som ligger långt till höger om genomsnittet på höger-vänster-skalan.

En aktivist som var inspirerad av Femens protestmetod var Amina Tyler från Tunisien som lade upp bilder på sig själv topless där hon skrivit på arabiska ”My body belongs to me”. Detta var en kontroversiell och mycket uppmärksammad akt i ett muslimskt land där de flesta kvinnor på något sätt täcker sina kroppar. Tyler förespråkade under protesten självbestämmande över sin kropp och menade att huruvida den ska täckas eller inte är upp till varje individ (Bouazza, 2013).aktionen gjorde att Amina häktades vilket fick till följd att Femen inledde kuppen ”Free Amina” (Amina. Repressions are going on, 2013). Som reaktion mot vad Femen kallar den förtryckande islamistiska världen benämnde de protesterna ”Topless Jihad” (Topless Jihad, 2013). Så småningom frigavs Amina och reaktioner från muslimska kvinnor tog form. Bland annat grundades facebookgruppen Muslim Women Against Femen, MWAF, som resultat (Muslim Women Against Femen, 2013-). Detta kom att inspirera kristna kvinnor att grunda en egen facebookgrupp.

Christian Women Against Femen

Hi,
we established this webpage to struggle against feminist propaganda which offend our culture and tradition. If you want to help us, please share this fanpage and send us your photos. (Christian Women Against Femen, 2013)

Syftet med facebookgruppen är att samla stöd från andra kristna kvinnor i försvar mot det de kallar för feministisk propaganda som förtrycker deras kultur och tradition. Detta gör man genom att skicka in foton i form av protestbilder och dela, det vill säga sprida, gruppen på Facebook. CWAF grundades av Maria Piasecka-Łopuszańska, som är aktiv i en politisk kvinnorörelse från Polen, Kvinnor för Nationen (KdN)², tillsammans med den ungerska motsvarigheten Jobbik IT³. KdN är en förgrening av den nationalistiska rörelsen (RN)⁴ i Polen vars ideologi främst grundar sig på traditionella katolska och kristna värderingar. Enligt en polsk webbartikel baserar även CWAF sina värderingar på den kristna tron, traditionen och familjen vilket tydligt visas i kvinnornas förespråkande av rätten till liv (Kowalski, 2013). De politiska grupperna som CWAF taggar sina bilder med är av intresse av två orsaker. För det första var KdN och Jobbik IT med i grundandet av facebookgruppen. För det andra fortsätter

---

² Kobiety dla Narodu

³ Jobbik IT är ett radikalnationalistiskt politiskt parti i Ungern som har sin grund i konservativa, patriotiska och katolska värderingar. Deras huvudsakliga agenda är att bevara den ungerska identiteten och de ställer sig kritiska till den rådande politiska strukturen som råder i landet.

⁴ Ruch Narodowy

kvinnorna att kontextualisera sig med dessa grupper genom att tagga sina bilder med dess förkortningar⁵.

Facebookgruppens tillblivande var till största del inspirerat av MWAF som grundades den 4:e april 2013. Kort därefter, närmare bestämt den 6:e april 2013, skapades CWAF som en reaktion mot Femens antireligiösa protester, men det var inte förrän den 27:e april 2013 som kvinnorna lade upp protestbilder på sig själva tillsammans med korta egenformulerade meddelanden i opposition. De två första månaderna var aktiviteten hög men med tiden har den successivt trappats ner (se nedan diagram under avgränsning av material s.11). På CWAFs flöde läggs det även upp andra mer kommersiella bilder med meddelanden som styrker de värderingar som kvinnorna på gruppen förespråkar (Christian Women Against Femen, 2013-).

Förhållanden till andra grupper på Facebook

De aktiva kvinnorna på CWAF är till största delen omkring 20-30 årsåldern och kommer från olika delar av världen. Flera av bilderna som lagts upp på facebookgruppens vägg är taggade med diverse typer av förkortningar exempelvis: #KDN, -KdN-, #AgainstFemen, Jobbik IT, FN (Forza Nouva), HVIM et cetera. Kvinnorna på bilderna kontextualiserar sig genom att associera sig med den taggade organisationsförkortningen. Dessa typer av rörelser är intressanta i den mån som de förhåller sig till nationell tillhörighet och den kvinnliga diskurs som återfinns på facebooksidan (Christian Women Against Femen, 2013-).

CWAFs förhållande till MWAF bygger på att båda grupperna motsätter sig Femens anklagelser om religion som en förtryckande kraft i samhället. Gruppernas facebooksidor ser i princip likadana ut där muslimska eller kristna kvinnor protesterar genom att lägga upp bilder på sig själva med budskap som reaktion mot Femen. MWAF associerar sig med andra facebookgrupper så som: Rise and Shine Muslim Women, Muslim Defence League (MDL) och Muslim Feminists (Muslim Women Against Femen, 2013-). CWAF associerar sig också med andra grupper som: Les antigones, KdN, FNJ och Julia Abraham (engagerad i franska Front National) och Młodzi pro life – young pro life (Christian Women Against Femen, 2013-). Den mest intressanta gruppen är möjligtvis Les antigones som är en grupp unga fransyskor i opposition mot Femen (Turan, 2013). I ett videoklipp på YouTube vädjar Les Antigones om

---

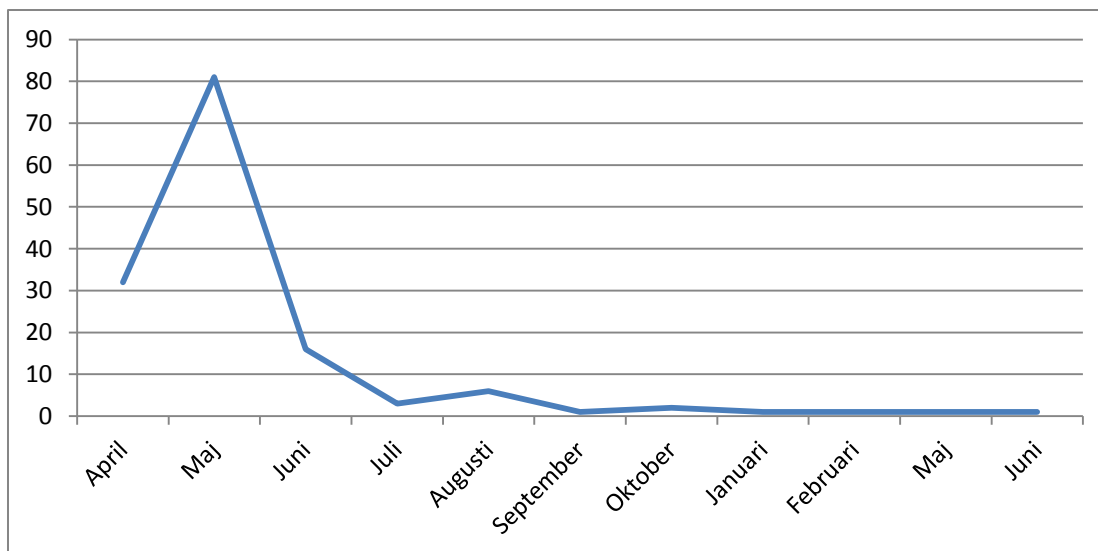
⁵ Att tagga, eller hashtagga (#) en bild innebär ett sätt att kontextualisera bilden vilket gör att den ingår i ett sammanhang.

att inleda dialog med Femen i stället för att de ska protestera topless och bete sig ”okvinnligt”.

Fokus för föreliggande uppsats är föreställningar om kvinnorepresentationer som framförs av CWAF i reaktion mot Femens protestaktioner. Noterbart är hur kristendomen och den kristna kvinnobilden konstrueras i facebookgruppen samt om, och i så fall vilka, nationalistiska anspelningar som kan återfinnas och möjligtvis anknytas till ett så kallat katolskt kvinnoideal. Beroendeställningen som CWAF har till Femen kan te sig enkelriktad eftersom Femen i större utsträckning inte är beroende av CWAF för sin existens. Däremot kan CWAFs värderingar, kvinnoideal och kristna trosföreställningar existera utan Femen. Uppsatsen söker svar på vilka dessa värderingar är och hur de uttrycks på Facebook, samt vilken relation de har till den kristna traditionen offline.

Material och avgränsningar

Till en början kopierades alla protestbilder från och med CWAF grundande den 27 april 2013 fram till den 4 juni 2014. Under den perioden lade CWAF sammantaget upp 145 protestbilder vilka systematiskt gicks igenom. Dokumentationen av bilderna med tillhörande kommentarer har sparats i en digital mapp för att undvika eventuella bortfall som kan förekomma under tiden jag har jobbat med materialet. Stundom förekommer det dubletter av bilderna eftersom kvinnorna själva lägger upp bilder som CWAF sedan kopierat och lagt upp under gruppens beteckning. De bilder där kvinnorna har anonymiserats av CWAF, det vill säga inte kan direkt förknippas med ett speciellt namn och facebookkonto, utgör materialet för studien. Två bilder som inte lagts upp av CWAF har även fallit bort i det första urvalet. Bilderna som utgör materialet har sedermera avgränsats till representativa bilder och budskap med utgångspunkt utifrån Femens aktioner. Under den period då undersökningen har ägt rum kan man se en nedåtgående trend i hur många bilder som lagts upp per månad. Diagrammet nedan skildrar denna trend genom att se till antalet upplagda protestbilder över tid, från CWAFs grundande i april 2013 till juni 2014.

Diagram: Aktivitet på CWAF

De utvalda bilderna kan beskrivas som typiska protestbilder, det vill säga foton tagna på kvinnor som på olika sätt skrivit, främst på pappersark men även i efterhand på datorn eller på t-shirts, meddelanden som syftar till att protestera mot Femen. Kvinnornas protestbilder liknar till viss del ett traditionellt demonstrationståg men använder i stället sociala medier som plattform för uttryck. CWAFs utövning av protest kan även ses som en global sådan eftersom den ger utrymme för att flera nationaliteter kan ansluta sig. Samtidigt är tidsramen för protesten mer flytande eftersom nya protestbilder kan uppdateras dagligen på nyhetsflödet.

Eftersom CWAF sträcker sig över nationella gränser förekommer diskussioner och budskap främst på engelska men även på andra språk. Kommentarer och budskap på engelska återges i uppsatsen på originalspråket. När det gäller kommentarer och budskap på polska har jag valt att översätta dem till svenska där originaltexten återfinns i fotnoter. Vid genomgången av kommentarer på övriga språk, som jag själv inte behärskar, har översättningsprogrammet som Facebook erbjuder (*See Translation*) använts i syfte att följa diskussionstrådarna.

Som deltagare på facebookgruppen räknas de som uppdaterar och sprider budskap på gruppens vägg samt kommenterar bilderna, däribland de som även har en kritisk inställning till facebookgruppen. Jag har valt att fokusera på kvinnoframställningar utifrån bilder som kvinnorna lägger upp på sig själva på facebooksidan och hur dessa konstrueras i gruppens sammanhang som en reaktion på Femens aktioner.

På CWAF finns det inte bara bilder på kvinnor som protesterar mot Femen. Det är även ett nätverk där personer kan *gilla* sidan och dela kommentarer och webbartiklar relaterade till föreställningar om vad en kristen kvinna är⁶. Gruppen på Facebook är öppen vilket innebär att vem som helst kan kommentera eller dela artiklar på väggen. Av mycket stor variation av innehåll i facebookgruppen har jag valt att avgränsa mig till att undersöka bilder föreställande kristna kvinnor och deras budskap och där resterande bilder och innehåll utgör kontexten för de olika värderingar gruppen vill förmedla.

Materialet kompletteras med Femens officiella hemsida Femen.org och diverse videoklipp på internet samt webbartiklar och blogginlägg för att utvidga beskrivningarna av protestaktionerna. Vidare presenteras och analyseras materialet i aktion och reaktionsform under kapitel 3 Aktion och reaktion. Där inleds underkapitlen alltid med aktioner utförda av Femen som CWAF reagerar på med hjälp av protestbilderna.

Eftersom det är kristna kvinnor som reagerar i CWAF har jag valt av självklara skäl att fokusera på Femens antikristna protester. Alla protester som presenteras i föreliggande uppsats och är utförda av Femen relaterar alltså till deras föreställning om religion. Femen utför även en rad antimuslimska, antikapitalistiska och regimkritiska protester, men dessa kommer inte vara av huvudsakligt fokus i studien.

Tidigare forskning

Tidigare forskning delas upp i tre underrubriker. Den första handlar om aktivism på sociala medier medan den senare kortfattat redogör för studier om kvinnorepresentationer. Den sista underkategorin behandlar tidigare forskning med utgångspunkt från diskursiv kamp. Det bör understrykas att det inte finns någon gedigen och utarbetad tidigare forskning om specifikt CWAF eller Femen.

Sociala mediers mobiliseringsförmåga

Akademiska studier om traditionell religion, religiös feminism och onlineaktivism är enligt Nancy Ross och Jessica Finnigham begränsad. Deras studie om feministiska mormoner och

---

⁶ Personer som har en Facebookprofil kan *gilla* en grupp genom att klicka på gillaknappen som symboliseras av en hand som ger tummen upp. Om man gillar en sida eller en grupp ser ens vänner på Facebook att man gillar sidan vilket oftast betyder att man sympatiserar med gruppens budskap. Man kan också gilla kommentarer och bilder.

onlineaktivism visar bland annat på hur mobilisering på Facebook kan medföra förändringar för den traditionella religionen offline (Ross & Finnigham, 2013, s. 5). Man skulle således kunna säga att sociala medier bidrar till en snabbare global och lokal mobilisering. Exempelvis lyfter forskare som Ross och Detweiler fram hur sociala media så som Facebook, Twitter och Instagram ska ha spelat en väsentlig roll i mobiliseringen för arabiska våren (Ross, 2014; Detweiler, 2013, s. 191f). Interaktionen mellan det som sker offline och online blir härmed intressant att undersöka.

Kvinnorepresentationer offline och online

När det kommer till studier av kvinnorepresentationer finns det flera studier som handlar om kvinnoideal och hur dessa skapas och reproduceras i media. Det kvinnoideal som konstrueras av konsumtionssamhället har kritiserats av många genusforskare som menar att idealen bland annat skapar ångest hos de kvinnor som försöker uppnå dem. Idealerna har historiskt sett olika ut och beror på den samhällskontext man befinner sig i. Ett traditionellt kvinnoideal representeras oftast i termer av moderskap och hemmafru. Denna typ av kvinnoideal har med tiden kritiserats och förändrats av olika kvinnorörelser men samma idealbild tycks fortfarande vara högst levande i en del samhällen, kulturer och inte minst inom vissa religiösa åskådningar. För modebranschen är idealet oftast en snygg, vältrimmad, ung kvinna vilket bidrar till att flera kvinnor slaviskt följer denna trend. Psykologiprofessorn Sarah Grogan som har skrivit om kvinnokroppens ideal beskriver kvinnoidealet i media som en kulturell och social konstruktion och att "[m]any feminist researchers see women as victims of a society that controls them through their bodies. In the 1980s, several feminist authors suggested that a system of beauty norms set up impossible ideals for women, who were expected to be slender but large breasted (Grogan, 2007, s. 75).

Vidare menar Grogan att bilden av lättklädda kvinnor på reklamskyltar formar olika kvinno- och kroppsideal men att dessa med tiden även är föränderliga. Dessa reklamskyltar använder även kroppen som ett medel för att få konsumenterna att köpa specifika varor/tjänster. Den lättklädda kroppen blir då tillgänglig i det offentliga och bidrar med ett upprätthålla ett skönhetsideal som enligt Grogan innebär att kvinnor objektifierar sina kroppar (Grogan, 2007, s. 78).

Forskning om diskursiv kamp

Studier om antagonistiska gruppförhållanden och diskursiva kamper har bland annat gjorts av Ralph R. Smith och Russel R. Windes. Deras studie visar på spänningar mellan progay- och antigayrörelser som ingår i en kamp om att definiera hur ett samhälle ska se på homo- och heterosexuallitet, något som kan liknas de spänningar som uppstår mellan CWAF och Femen. Sammantaget menar Smith och Windes att antigayrörelsen strävar efter att bevara en heterosexuell norm i samhället som bygger på traditionella och ortodoxa värderingar, medan progayrörelsen talar för att öppna upp för en normalisering av homosexualitet. Författarna uppmärksammar dessutom spänningar inom grupperna där gruppernas homogenitet ifrågasätts. Däremot bygger de kontrasterande grupperna på en grund med ett binärt förhållningssätt mellan privat/offentligt. Detta förklaras enligt Smith och Windes enligt:

Ironically, the most encompassing ground for disagreement between traditionalist and gay/lesbian advocates arises out of agreement to distinguish between but to link private behavior and public action. The binary ideographic term "private/public" provides the generic frame through which the variant sexuality issue culture produces a wide variety of appeals. The play of "private" against "public" is so complex that many variations on this binary term are sounded. While there is a common ground in the progay and traditionalist understanding of the relationship between private and public spheres, each side draws dramatically different conclusions from this binary (Smith & Windes, 2000, s. 58).

Författarna menar att antigayrörelsen är mer sammanhållen och grundar sig i kristna eller andra religiösa värderingar. Det innebär att oppositionen mot homosexualitet har fler gemensamma nämnare än de som förespråkar homosexualitet. Smith och Windes påvisar vidare att det hör till vanligheten att bibelcitater och teologiska övertygelser används i antigayrörelsen för att förstärka bilden av homosexualitet som en synd (Smith & Windes, 2000, s. 61).

Argumentationen hos förespråkarna för en normalisering av homosexualitet, det vill säga progayrörelsen, är mer splittrad eftersom de även har andra politiska engagemang som anti-rasism, opposition mot diktaturer eller starka åsikter om miljömedvetenhet. Tillsammans uppfattas dessa frågor som lösrykta i och med den pluralistiska politiska verkligheten. Vidare menar Smith och Windes att det finns en skillnad mellan radikala- och konservativa-progayrörelser där de radikala utgår från en frigörelse från förtryckande sociala normer medan de konservativa progayrörelsen eftersträvar assimilering av en universell homosexualitet i samhället. Konsekvensen av en sådan uppfattning bidrar till att de som inte passar in i mallen för assimilering marginaliseras (Smith & Windes, 2000, s. 135). Här återfinns en splittring

inom progayrörelsen. Här bör man iaktta försiktighet eftersom det kan uppfattas som att antigayrörelsen är homogen medan progayrörelsen är splittrad, eller med positivare ordalag heterogen. Men i den diskursiva kampen mellan dessa rörelser som Smith och Windes undersöker är spänningar inom en grupp viktig att uppmärksamma. Detta kommer vara fruktbart för föreliggande uppsats angreppssätt på de rörelser jag undersöker.

En annan form av diskursiv kamp är den som Schirin Amir-Moazamis studie om unga muslimska kvinnor i Tyskland och Frankrike speglar. Här beskriver Amir-Moazami hur kvinnorna klär sig i muslimska kläder för att kontrastera sig till det västerländska samhället. Man kan säga att en diskursiv kamp återspeglas mellan de religiösa kvinnorna och det sekulära västerländska samhället de lever i. Amir-Moazami menar att kvinnorna klär sig i slöja för att de värnar om traditionella muslimska värderingar samt för att skapa sig en identitet eftersom de känner sig marginaliserade. Föreställningen om kvinnlighet kläs i termer av fromhet och dygd där de muslimska kvinnorna vill distansera sig från vad de skulle kalla en västerländsk och lössläppt kvinnlighet (Amir-Moazami, 2010). För att återknyta till mitt material kan man säga att de muslimska kvinnorna som Amir-Moazami undersöker kan liknas vid CWAF som förkroppsligar sin religion i reaktion mot Femen som med sina nakna kroppar manifesterar så kallade västerländska sekulära värderingar. Detta återkommer jag till längre ner i den tematiska analysen s. 73-81.

Disposition

Syftet med uppsatsen är att uppmärksamma föreställningar om kvinnlighet utifrån facebookgruppen CWAF med hjälp av de spänningar som uppstår mellan dem och FEMEN. Detta synliggörs på nätet genom diverse uttryck i text, symboler och praktiker. Det första kapitlet tar sig an metodologiska angreppssätt och inleds med en presentation av Faircloughs kritiska diskursanalys följt av bild- och medieanalys.

I kapitel två beskrivs det teoretiska ramverk som är indelt i fyra underrubriker; diskurs- och fältteori där bland annat Pierre Bourdieus fältanalys och habitusbegrepp ingår, performativitet- och queerteori, kroppen som politiskt verktyg och internet och religion.

Det tredje kapitlet är uppdelat i fyra underrubriker och behandlar successivt Femens aktioner och CWAFs reaktioner. Den första underrubriken utgår initialt från de protester Femen utfört på Petersplatsen i Vatikanstaten i Rom under olika tillfällen. Den handlar kvinnors

frihet/frigörelse, kvinnlighet kopplat till kroppen och femininitet utifrån kristna traditionella värderingar i förhållande till Femens aktioner vars syfte är att ifrågasätta patriarkala maktstrukturer. Religionen anses enligt Femen som kvinnoförtryckande och CWAF förkastar Femens protestmetod. Utgångspunkt för den andra underrubriken inleds med att ett träkors i Kiev sågas ner och fortsätter med Femens demolering av religiösa symboler. CWAFs reaktioner består av att försöka återta innebörden av de religiösa symbolerna genom sina bilder och de textbaserade budskapen. Den tredje underrubriken utgår från protester utförda av Femen i Notre Dame de Paris där Femen ifrågasätter påvens auktoritet och kyrkans patriarkala struktur. Parallellt med denna händelse diskuteras dock påvars auktoritet i mycket liten utsträckning på CWAF utan reaktionerna handlar mer om kyrkan och kristendomen i allmänhet samt om kristna kvinnor/kvinnoideal i synnerhet. Den fjärde och sista underrubriken handlar om Femens aktioner riktade mot ärkebiskopen av Belgien André-Jozef Léonard. Diskussionsinnehållet för den avslutande rubriken handlar till stor del om Femens protestmetod, om förvärvandet av renhet och blygsamhet, och demonisering.

Kapitel fyra är en tematisk analys uppdelad i tre delar; blick, kropp och heliga bröst, demoniseringar av den andre på internet och föreställningar om kvinnlighet. Här gör jag nedslag i materialet för att kunna göra en närmare granskning och analys av olika teman som uppmärksammats i föregående kapitel.

Slutligen följer en sammanfattning av resultatet med utgångspunkt från studiens frågeställningar med tillhörande avslutande diskussion.

Kapitel 1. Metod

Detta avsnitt redogör för de metodologiska överväganden och det tillvägagångssätt materialet har bearbetats på. Avsnittet är uppdelat i två delar; i den ena behandlas Norman Faircloughs kritiska diskursanalys tillsammans med den textanalys han använder sig av och i den andra behandlas bild- och medieanalys kortfattat.

Faircloughs kritiska diskursanalys

I denna studie används den kritiska diskursanalysen av sociolingvisten Norman Fairclough. Metoden hjälper till att belysa spänningar genom att utröna text- och bildrepresentationer i materialet. Centralt för den kritiska diskursanalysen är att språket ses som en oreducerbar del av det sociala livet. Den breda definitionen av textbegreppet som Fairclough presenterar, och som jag kommer utgå ifrån, inkluderar även studier av okonventionella texter så som shoppinglistor, nyhetsartiklar, transkriptioner från intervjuer och diverse texter från tv och internet (Fairclough, 2003, s. 3). Denna typ av bred textdefinition är önskvärd att använda på internetmaterial, som mitt eget, eftersom det förekommer flera former av text, däribland visuella uttryck. Materialet analyseras speciellt utifrån bilder, protestskyltar med tillhörande budskap och i dialoger som förs i kommentarsfältet.

Texterna analyseras även utifrån sociala effekter som kan vara av direkt eller mer långsam karaktär och kan förändra föreställningar om vad vi vet och vad vi tror oss veta. Texter kan också ge effekter på diverse synsätt på värderingar, attityder och identiteter. En viktig utgångspunkt är hur repetitionen av texter synliggörs, exempelvis hur könsidentiteter och kroppsbilder formas av media (Fairclough, 2003, s. 8). På så vis uppmärksammas föreställningar som manifesteras på bilder och texter till bilderna. Vidare kritiserar Fairclough den samtida traditionen av samhällsvetenskap för att ha en för idealistisk syn på socialkonstruktivism. I stället är, enligt Fairclough, ett realistiskt angreppssätt där skiljelinjen mellan *konstituerande* och *konstituerat* dras önskvärt.

Contemporary social science has been widely influenced by 'social constructivism- the claim that the (social) world is socially constructed. Many theories of social constructivism emphasize the role of texts (language, discourse) in the construction of the social world. These theories tend to be idealistic rather than realist. A realist would agree that although aspects of the social world such as social institutions are ultimately socially constructed, once constructed they are realities which affect and limit the textual (or 'discursive') construction of the social. We need to distinguish 'construction' from

‘construal’, which social constructivists do not: we may textually construe (represent, image, etc.) the social world in particular ways, but whether our representations or construals have the effect of changing its construction depends on various contextual factors – including the way social reality already is, who is constructing it, and so forth. (Fairclough, 2003, s. 8f)

Här ser vi att en utgångspunkt för kritisk diskursanalys är att diskurser har ett dialektiskt förhållande, det vill säga en diskurs är samtidigt *konstituerande* och *konstituerat*. Vad som påverkar en diskurs är således redan en del av en annan diskurs. Kopplat till CWAFs aktiviteter online kan dessa ses som konstituerande och något som kan ställas i relation till en redan konstituerad verklighetsuppfattning av exempelvis en kristen tradition. Min förhoppning är att Faircloughs diskursmetod kan bidra med en bredare analys av materialet än enbart socialkonstruktivistiska angreppssätt som tenderar att ha mer en mer idealistisk grund.

För att närma sig olika texter menar Fairclough att det är viktigt att studera förhållandet mellan meningsskapande och reception. Utifrån analytisk synpunkt bryts processen meningsskapande ner till tre element: produktionen av text (konstruktionen), texten i sig själv och mottagandet av texten (receptionen). Meningsskapande bygger inte enbart på vad texten säger explicit utan också det implicita, det man kan anta (Fairclough, 2003, s. 11). Dessa tre analytiska element bidrar till att uppmärksamma textens meningsskapande och reception. Kopplat till materialet blir det intressant att se hur de kristna kvinnorna i CWAF konstruerar föreställningar om kvinnlighet, exempelvis ett kristet kvinnoideal, och hur dessa förhåller sig till deras religiösa övertygelse. Där framkommer det främst explicita uttryckssätt men även en del implicita föreställningar kommer till uttryck, speciellt när det kommer till föreställningar om den motsatts gruppen.

Ett kompletterande sätt att tydliggöra diskursens innehåll samt organisering är att lokalisera knutpunkter på ett konkret material. Knutpunkterna är uppdelade och knyts samman genom andra begrepp som tillsammans skapar innehåll och substans. Begreppet ”väst” kan utgöra just en sådan sammankoppling. Ordet kopplas till ”en geografisk del av världen med exempelvis ’civilisation’, ’vita människor’, ’den kristna kyrkan’ och ’liberala demokratiska värderingar’” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 57). Kopplat till kvinnorna på CWAF undersöks olika föreställningar om kvinnlighet som kopplas med olika begrepp medan Femen försöker fylla liknande begrepp med annat innehåll och en tydlig kamp mellan grupperna synliggörs. På så sätt kan jag iaktta gruppernas språkbruk, hur de liknar varandra och vilket innehåll grupperna försöker fylla specifika begrepp med.

Begrepp kan även definieras utifrån vad det inte är vilket är knutet till den relationella naturen mellan begrepp. Återigen använder vi exemplet ”väst” där begreppet kan ses som en motsats till den resterande världen, det som är icke-väst. De som tillhör ”väst” får svårt att acceptera motsatsen som uppfattas som ociviliserad och odemokratiskt. Även begrepp som ”barbarisk” och färgad sammankopplas med ”västs” icke-vara och om resulterar i en kartläggning av den andre, till skillnad från oss själva. Diskursers instabilitet och kamp om att fylla begrepp med olika innehåll medför med stor fördel en metod för att lokalisera konfliktlinjer i uppsatsens material (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 58). Det handlar till stor del om att grupperna kan tillskriva varandra innehåll vilka förstärker och/eller förminskar uppfattningen om vardera grupp.

Bild- och medieanalys

Att analysera bilder kräver bildtolkningsstrukturer genom exempelvis koder, tecken och symbolik. Deskription av bilder kan förstås i olika lager där den primära betydelsen av ett motiv, det man ser vid första anblick, beskrivs. Yvonne Eriksson, professor i informationsdesign, och Anette Göthlund, professor på konstfack formgivning, menar att det krävs att gå djupare för att försöka förstå en bilds inre betydelse, vilket Erwin Panofsky kallar för den ikonologiska tolkningen. Den möjliggör granskning av bildkoder och tecken vilka belyses av förförståelse av olika kulturer:

En kod kan förstås som en kulturs eller subkulturs gemensamma system som organiserar tecknen och ger dem mening. Koden bygger sålunda på konventioner. Det medför att man också måste ha en förståelse för den kultur inom vilken koderna och tecknen fungerar. (Eriksson & Göthlund, 2012, s. 43)

Koders beroendeställning till omgivningen förutsätter både hur omgivningen formar koder men också hur koder formar omgivningen. Förförståelsen för en specifik kod föder vital information och ger tolkningen substans. Jag anser nämligen att bilder kan tradera föreställningar vars betydelse beror på kulturen den befinner sig inom. Men inte enbart. Bilder kan även tolkas på olika sätt beroende på betraktarens egenintressen eller hur ett samhälle bemöter den. Protestbilderna som undersöks i uppsatsen innehåller främst kristna referenser som en betraktare utan viss förförståelse skulle kunna missa och därför är den ikonologiska tolkningen ett viktigt verktyg att använda. Eriksson och Göthlund beskriver att en viktig utgångspunkt hos bildanalysen är huruvida:

bilden har ett mer öppet eller dolt budskap som den kommunicerar med en betraktare. I praktiken har de flesta visuella budskap såväl ett manifest som ett mer latent budskap, vilket kanske först blir nåbart genom en kritisk analys. Vi antar också att bilden skapar föreställningar hos betraktaren som objekt, fenomen eller företeelser. Många gånger är det inte frågan om antingen eller, utan bilden bär samtidigt ett budskap och genererar värderingar (Eriksson & Göthlund, 2012, s. 43).

Bilder manifesterar såväl visuella som dolda budskap vilka i sin tur genererar värderingar. Förförståelse möjliggör en djupare bildtolkning där de visuella uttrycken inte enbart ses som en enkelriktad kommunikation. Att utrona samband mellan bilder kan därför ge andra tolkningsmöjligheter och kontextualisering av bilder och enskilda tecken gör att nyckelteman och återkommande mönster kan identifieras. Liknande drag hos diskursanalysen visar på att det är lika viktigt att upptäcka det som saknas som att uppmärksamma det som är explicit närvarande i bilderna (Eriksson & Göthlund, 2012, s. 47f).

Bilder på nätet

När det kommer till förhållandet mellan bilder på internet menar Eriksson och Göthlund att fler aspekter måste tas i beaktande. Oftast behövs angreppssätt som tar hänsyn till interaktioner i analyser av stillbilder, filmsekvenser, text och olika typer av ljud. Det är alltså inte tillräckligt att analysera varje uttrycksform för sig (Eriksson & Göthlund, 2012, s. 45). När det kommer till sociala medier ”[ä]r det digitala mediets uttrycksformer beroende av betraktaren som medskapare” vilket inte har varit fallet i tidigare medier (Eriksson & Göthlund, 2012, s. 46). Internet ses som ett medium i ständig förändring vilket gör att även analysen kan påverkas i och med flödet av information. Därför är det önskvärt i sådana analyser att dokumentera materialet från flytande till fast form, vilket jag även har gjort. Mitt materialunderlag är dessutom beroende av mediets påverkan på kvinnorepresentationer, hur de konstrueras och synen på diverse historiska kvinnoideal (se kapitel 2 Kroppen som politiskt verktyg).

Anmärkningsvärt är att Femen och CWAFF inte grundades samtidigt vilket gör att reaktionerna från CWAFF kan falla under tidpunkter antingen nära i tid eller långt efter Femens aktioner. Informationen som cirkulerar på nätet gör att aktionerna som filmats kan ses av flera betraktare upprepade gånger efter händelsens faktiska tidpunkt. Information når ut både snabbare och blir mer tillgänglig för många och på samma gång. Internet blir en plattform som ger utrymme för snabba och direkta reaktioner och diskussionsmöjligheter i ett ständigt

flöde av förändring i en interkulturell och globaliserad kontext, något som Richard Schechner, professor i performance studies, har uppmärksammat.

However, increasingly the embodied – the performed – is recognized as its own domain existed of knowledge and experience. It used to be that such a domain existed only during face –to-face contact. But the internet and the digital sharing of performances are changing that. Intercultural performances take place both digitally and in person by means of various exchanges, festivals, and scholarly meetings. Digital knowledge and experience is not a settled category. From one perspective, it appears archival; from another, very ‘live.’ Chatrooms, streaming video, instant messaging, live telecasting, podcasting, and the like create an expanding, dynamic space between face-to-face presence and ‘finished’ works. (Schechner, 2002, s. 322)

Att undersöka föreställningar i form av protestbilder av CWAF och YouTube-klipp av Femen bidrar med att expandera vad som sker utöver tid och rum. I medieanalys ingår bland annat kommersialiserade bilder där media sätter agendan och projicerar specifika värden, men när det kommer till internet återfinns, jämsides med de kommersialiserade bilderna, karaktäristiska amatörbilder på diverse forum och sociala medier. Detta kommer jag gå närmare in på i nästkommande kapitel som behandlar teoretiska ramverk.

Kapitel 2. Teoretiska ramverk

Teoriavsnittet är uppdelat i fyra kategorier; diskurs- och fältteori, performativitet och queerteori, kroppen som politiskt verktyg, och internet och religion. I varje kategori återges väsentliga teoribildningar samt begrepp som bidrar till att lyfta delar av materialet för analys.

Diskurs- och fältteori

Den rådande oenigheten om vad diskurser rymmer uppmärksammas när de används inom multidisciplinära ansatser i olika typer av undersökningar. Diskurs kan, enligt Winther Jørgensen och Phillips, åtminstone beskrivas som ”[e]tt bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 7, kursiverad i originaltexten). Diskursteorier och metoder fungerar alltså som hjälpmedel till att utkristallisera olika världsåskådningar och är bland annat fruktbara för forskning om kultur, samhälle och kommunikation.

En vanlig kritik som riktas mot diskursanalysen är att den är för relativ och endast ger förklaringar som redan är uppenbara samt att de olika teoretiska riktningarna inom diskursanalysen för sig kan vara otillräckliga. Tillämpningar av andra diskursteorier kan därför vara av intresse. Delar av Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori som bearbetar gruppformationer och representationer, exempelvis ”homosexuella”, ”svarta”, ”kristna” etcetera, vilka fordrar att representanten ska förkroppsliga gruppens vilja (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 51f) kan vara en sådan. Teorin är tydligt politiskt färgad och kan påverka resultatets utfall till en av två gruppers fördel vilket medför att vissa spänningar mellan grupper kan hamna i skymundan. Komplement av andra teorier blir uppenbart nödvändig.

Precis som Fairclough använder jag en poststrukturalistisk syn på diskurs, det vill säga att en diskurs är lika mycket konstituerande som konstituerat⁷ (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 94). Det diskursteoretiska förhållningssättet till språket och till det sociala fältet gör att den är väl lämpad för olika socialkonstruktivistiska infallsvinklar. Syftet med diskursanalysen är således ”[a]tt kartlägga de processer där vi kämpar om hur tecknens betydelse ska fastställas

---

⁷ För en förklaring till *konstituerande* och *konstituerat* se tidigare redogörelse för Norman Faircloughs kritiska diskursanalys s. 16-18

och där vissa betydelsefixeringar blir så konventionaliserade att vi uppfattar dem som naturliga” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 32). För att analysera spänningar som förekommer bryts innehållet isär för att möjliggöra en närgranskning.

Diskursiv kamp

Att analysera två grupper i diskursiv kamp innebär att definitioner av begrepp som vardera grupp önskar normalisera undersöks. Den kritiska diskursanalysen hjälper till att se en kartläggning av ”förbindelserna mellan språkbruk och social praktik. Fokus läggs på de diskursiva praktikernas roll i upprättandet av den sociala ordningen och i social förändring” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 76). Diskursordningen analyseras genom konkreta fall av språkbruk eller kommunikativa och performativa händelser som i sin tur ifrågasätter eller reproducerar diskursordningen vilket ”betyder att en kommunikativ händelse formas av den bredare sociala praktiken genom dess förhållande till diskursordningen” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 76). En undersökning av transformation och förändringar av diskursordningar kan göras genom diskursiv reproduktion. Då används det som kallas för diskursiv praktik vilket kan se som en form av hegemonisk kamp, en kamp om att exempelvis behålla status quo. Analys av den diskursiva praktiken innebär att studier av hur en text produceras men också hur den konsumeras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 85).

Bourdieu's fältteori och habitus

I föreliggande studie använder jag mig även av Pierre Bourdieus fältteori och hans definition av habitus. Bourdieu menar att man ska ha en ”*relationell* förståelse av den sociala världen” (Bourdieu, 1999, s. 44) för att se det sociala fältets strukturer tillsammans med förkroppsligande strukturer. Men i stället för att tala om det sociala rummet används begreppet fält i två bemärkelser: ”som ett kraftfält, som tvingar sig på agenter som är engagerade i det, och som ett slagfält där agenterna tvingas ta ställning till medel och mål som skiljer sig åt beroende på deras positionering i kraftfältets struktur och där de på detta sätt bidrar till att bevara eller att omvandla strukturen” (Bourdieu, 1999, s. 45f). Ett fält utgör därmed en plats för handling där kampen mellan olika kapital uppstår. Terry Rey skriver att det sociala fältet ses, enligt Bourdieu, som “networks of relations between individuals and institutions competitively engaged in the dynamics of capital production, pursuit, consumption and/or accumulation” (Rey, 2007, s. 44). Det Bourdieu kallar för kapital är grupperns olika intressen eller värderingar som konstrueras och reproduceras i det sociala fältet. Ett kapital kan även vara av mer symbolisk karaktär som är starkt kopplat till makt. I

det religiösa fältet är sakrament eller gudomligt tillstånd ett exempel på kapital. Vad som avgör en individs eller en grupp värderingar handlar om tycke och smak, det som Bourdieu kallar habitus. Genom socialiseringsprocessen internaliserar individer objektiva strukturer i sitt habitus. Det formar och utvecklar individens tycke och smak som sedermera fästs på personligheten.

The notion of the habitus thus allows the sociologist 'to grasp the social in its incorporated form, to apprehend that the social world imbues each one of us, in the form of propensities to act and react in a certain way, with preferences and dislikes, ways to perceive, to think and to feel'. (Rey, 2007, s. 47)

Habitus ses således både som individens epistemologiska grund och dennes drivkraft för beteende. Men det innebär även att ”habitus bestämmer skillnaden mellan bra och dåligt, gott och ont, distingerat och vulgärt och så vidare, men denna skillnad är inte alltid densamma” (Bourdieu, 1999, s. 19). Den relationella ansatsen habitus och kapital ingår i är viktigt att ta fasta på eftersom de hjälper till att konstruera och omkonstruera varandra. För att angripa fältanalys delas den upp i tre steg vilka kan appliceras på föreliggande studie. Först analyseras fältet i kontrast till dess gränser. Därefter skisserar man en intern planlösning där aktörernas habitus uppmärksammas. Till sist identifieras alla former av symboliskt våld som manifesteras i fältet ”because symbolic violence is the paramount source of distinctions between individuals and groups in society” (Rey, 2007, s. 55). Kopplat till de rörelser som jag studerar kan man säga att kampen mellan olika intressen, i det här fallet kvinnlighet sker på området, eller med Bourdieus terminologi fältet, internet. Det som styr rörelsernas intressen är deras habitus som bestämmer vad som är gott respektive ont. Till stor del handlar det om att bevara eller omvandla strukturer, där rörelserna har tydliga positioner gentemot varandra.

Det är även intressant att ta med sig teoretikern Philip A. Mellor och religionssociologen Chris Shillings utgångspunkt av Bourdieus habitusbegrepp som återfinns i artikeln *Body pedagogics and the religious habitus: A new direction for the sociological study of religion* (2011). De menar att det inte är tron som ska studeras utan för att kunna göra komparativa studier mellan religioner bör man i stället fokusera på förkroppsligande orienteringar, erfarenheter och resultat. Mellor och Shilling skriver att ”[t]he embodied internalisation of Christianity and Islam, when it occurs in those subject to the influence of these religions, results in significantly different forms of habitus” (Mellor & Shilling, 2011, s. 34). Ett religiöst habitus beskrivs alltså som en social och kroppsligt strukturerad disposition som organiserar hur människor handlar och får vetskap om föreställningar av världen. Ritualer,

exempelvis böner, är en sådan upprepad handling som förkroppsligar och disciplinerar den religiösa människan. Vidare menar författarna att man ska studera religion utifrån kroppspedagogik eftersom den lämpar sig lika bra på mångfald inom en viss religiös tradition som på religiösa föreställningar om enhet och solidaritet (Mellor & Shilling, 2011, s. 35). Det religiösa habitus som något kroppsligt kan i mitt fall vara intressant eftersom jag studerar bilder av kvinnliga kroppar som bär på olika förmedlingar av kvinnlighet. Detta blir tydligare i nästa underrubrik som handlar om performativitet.

Performativitet och queerteori

Inledningsvis återger jag vad som kan menas med performativitet och vilka svagheter respektive fördelar sådana teorier kan ha på föreliggande uppsats material. På liknande sätt beskriver jag vidare queerteorier.

Performativitetsteorier

Performance studies är ett brett forskningsfält som innefattar olika typer av uppträdanden och oftast skiljer man löst mellan att spela teater och att agera och interagera i vardagslivet. Erving Goffman försöker överbrygga detta i sin studie av vardagslivets dramatik. Här appliceras dramaturgin på vardagssituationer och Goffman menar att aktören ständigt ”formas och omformas av för att passa in i förutsättningar och förväntningar som finns i det samhälle det framförs” (Goffman, 2004, s. 39). När aktörens handling lyckas överensstämna med de ”allmänna vedertagna officiella värdena” kan det ses ”som en expressiv förnyelse och bekräftelse av samhällets moraliska värden” (Goffman, 2004, s. 39).

Men ett performativt handlande skiljer sig även från det vardagliga handlandet när det kommer till det bakomliggande motivet. Den amerikanske sociologen Jeffery C. Alexander beskriver Richards Schechners syn på performativa handlingar som att ”performance studies is as set of performative acts that, if properly deployed, will catalyze liminality in the broader social arena, destabilize the normative structure, inspire criticism, and reacquaint mundane social actors with the primordial, vital, and existential dimensions of life” (Alexander, Geisen, & Mast, 2006, s. 12). Förenklat kan performance studies vara ett sätt att förmedla

återförtrollningen⁸. Vidare beskriver Alexander att målet med en religiös ritual är samma som för en sekulär performance. Handlingens syfte är att producera en meningsfull och känslomässig kontakt mellan aktör och åskådare. Men ännu viktigare är att handlingen anses vara äkta och verklig och framförallt självgående och inte en del av ett socialt spel. Alexander beskriver det som att “[a]n authentic person seems to act without artifice, without self-consciousness, without reference to some laboriously thought-out plan or text, without concern for manipulation the context of her actions, and without worries about that action’s audience or its effects” (Alexander, Geisen, & Mast, 2006, s. 55). Det finns således en poäng med att analysera handlingar, det vill säga handlingar som manifesteras i bilder på nätet, och huruvida dessa uppfattas som autentiska eller inte av åskådarna.

Performativitet kan även handla om konstruerandet av kön vilket den amerikanska retorik- och litteraturprofessorn Judith Butler har utvecklat en teori om. Butlers begrepp om performativitet som en diskursiv konstitution innebär att repeterandet av ord och citat bidrar till skapandet av könsnormer. För att en performance av kön ska anses vara lyckad ska den, enligt Butler, synliggöra den patriarkala makten som ligger bakom könsstrukturerna. Kombinationen av Butlers syn på performativitet och Goffmans syn på agens, där subjekten har en starkare känsla av att vara agent, är något som van Doorn, Wyatt och van Zoonen förespråkar (van Doorn et.al. 2012, s. 424). Det handlar om att aktivt imitera kön, *gender*, och att omkullkasta fasta ordningar av normer. Att agera kön, eller med Butlers terminologi ”göra kön”, skiljer sig från en föreställning om att kön skulle vara en effekt av något redan reglerat. Butler beskriver det på följande sätt

If gender is a drag, and if it is an imitation that regularly produces the ideal it attempts to approximate, then gender is a performance that *produces* the illusion of an inner sex or essence or physic gender core; it *produces* on the skin, through the gesture, the move, the gait (that array of corporeal theatrics understood as gender presentation), the illusion of an inner depth. In effect, one way that genders gets naturalized is through being constructed as an inner psychic or physical *necessity*. And yet, it is always a surface sign, a signification on and with the public body that produces this illusion of an inner depth, necessity of essence that is somehow magically, causally expressed. (Butler, *Imitation and gender insubordination*, 2012, s. 132)

---

⁸ Schechners teori om att performance studies är ett sätt att förmedla återförtrollning är inte något jag kommer ta fasta vid i denna uppsats, men däremot skulle den vara intressant att applicera som ett analytiskt verktyg på framtida studier.

Centralt hos Butler är repetitiva handlingar i form av imitation som i förlängningen påverkar och konstruerar identiteten. Varje upprepad handling går i intervaller och i varje uppbrott kan skapandet av identitet avbrytas. Den könade kroppen, som Butler ser det, är en performativ kropp vilket betyder att den är konstituerad och konstruerad genom sina handlingar, gester och andra kroppsliga tecken “[...] through the repeated performance of virtuous practices (norms in Butlers terms) that the subject’s will, desire, intellect, and body come to acquire a particular form” (Mahmood, 2012, s. 162). Det finns däremot problem med att använda Butlers performativitetsteori eftersom den innehar en aktivistisk karaktär som sammanfaller med den protestmetod som Femen använder. Både teorin och Femens metod syftar till att bryta normstrukturer vilket gör teorin gynnar en av rörelserna. Däremot är det intressant att använda Butlers syn på repeterande handlingar där repeterandet av ord, citat och handlingar konstruerar exempelvis kön, eller i det här fallet kvinnlighet. Både CWAFF och Femen använder liknande repetitiva handlingsmönster, Femen i sina protester och CWAFF genom sina bilder på facebooksidan. Gruppernas positioner blir därmed synliga genom repeterandet och därifrån kan föreställningar utrönas.

Queerteorier

Den queerteori som Butler vidare har utvecklat utgår från att det inte finns någon essens i kön, att “[t]here is not really an ‘inner self’. We come to believe we have one through the repetition of discourses about it. [...] We should challenge the traditional views of masculinity and femininity, and sexuality, by causing ‘gender trouble’” (Gauntlett, 2008, s. 147). Detta är syftet med Judith Butlers bok titulerad *Gender Trouble* från 1990 där hon exemplifierar sin teori med hur en dragqueen klär sig i det andra könet. Denna typ av teori konstituerar en attack på idén om en stabil identitet och grundar en teori som tar sig uttryck i politisk handling och vidare till kroppslig handling (Gill, 2007, s. 70). Misslyckandet av att uppnå feminina ideal performativt innebär i fallet med dragqueenen att det är intrinsiskt omöjligt att rubba heteronormativiteten men det är själva ifrågasättandet som visar på instabilitet och möjlighet till förändring. Saba Mahmood förklarar Butlers teori som

Drag queens may also expend a similar kind of effort in order to better approximate dominant feminine norms, but what is different is that they take disjuncture between what is socially performed and what is biologically attributed as necessary to the very structure of their performance. For the mosque participants, in contrast, the relevant disjuncture is that between a religious norm (or ideal) and its actual performance: their actions are aimed at precisely *overcoming* this disjuncture. (Mahmood, 2012, s. 164f)

Femininitet ses således som en föränderlig och kroppslig egendom. När det handlar om att frigöra sig från samhällsnormer finns det en föreställning om att det är samma sak som att bevisa för alla andra att den inre homosexuella längtan, en essentiell identitet, som alla bär på ska frigöras. Queerteoretiker vill i allmänhet motverka denna inneboende identitet och menar att identiteten inte kan vara fast utan att den är föränderlig (Smith & Windes, 2000, s. 139).

Vissa problem med Butlers performativitets- och queerteori har bland annat Saba Mahmood uppmärksammat. Främst handlar det om att queerteorin inte är generaliserbar på sociala handlingar när det kommer till att undersöka förkroppsligandeprocesser i form av pedagogisk träning och disciplinering av kroppen. Mahmood kritiserar Butlers teori som handlar om att ifrågasätta normer av exempelvis femininitet. När en dragqueen försöker agera utifrån ett normativt kvinnoideal och misslyckas ser Butler det som ett tecken för kvinnoidealets sårbarhet. Den muslimska kvinnorörelsen som Mahmood undersöker strävar i stället efter att överkomma delningen mellan religiösa ideal och faktiska ageranden. Kvinnorörelsen ser inte sina kroppar som en symbol för det inneboende självet utan som ett medel för självförverkligande (Mahmood, 2012, s. 164ff).

Vidare ifrågasätter Mahmood de feministteorier som postulerar att slöjbärande kvinnor skulle vara en del av en förtryckande patriarkal och hierarkisk ordning. Förtryckandet har således med objektifiering av kvinnans kropp att göra och den teorin är för Mahmood otillräcklig när hon själv utför sina studier om hur kvinnlig fromhet formuleras. Utav Mahmoods kritik framkommer det att essensen kan ses som något inneboende hos en människa. För Butler är essensen i stället något ytligt som egentligen inte existerar eftersom den anses vara en social konstruktion kopplat till normer och strukturer som kan brytas. Uppsatsen syftar således till att undersöka hur kvinnorörelserna CWAF och Femen konstruerar kön och föreställningar om kvinnlighet vilket jag kommer göra med utgångspunkt ur den kritik som Mahmood för mot Butler.

Kroppen som politiskt verktyg

Avsnittet är uppdelat i tre underrubriker där den första redogör för relationen mellan kropp och politik samt hur den tar sig uttryck på nätet. Därefter följer en beskrivning av hur religiösa kvinnoideal kan förkroppsligas. Avslutningsvis följer en kort presentation av bröstets symbolik med nedslag i konsthistoria.

Kropp, politik och internet

Sammankopplingen mellan politik och kropp förklaras av retorikforskaren Brett Lunceford enligt:

But human beings are not only physical beings, but also political beings, thus the political is always intertwined with the body and how the body is clothed or disrobed is part of that being. (Lunceford, 2012, s. 8)

En naken kropp i det offentliga rummet skulle utifrån Luncefords förståelse kunna ses som Femens främsta verktyg i en kultur där nakenhet betraktas som något privat. Till detta skriver Maud Eduards, professor i statsvetenskap, att ”kroppen framställs som politisk. Nya feminister menar att de skiljer sig från den äldre kvinnorörelsen genom att de ser maktstrukturerna som inskrivna i kvinnors kroppar” (Eduards, 2012, s. 268). När kvinnligheten utgör sig vara en social konstruktion kan tabubilden och den romantiserade bilden av kvinnors kroppar brytas och förändras. Detta sker genom rekonstruktion av kvinnlighet och den kvinnliga nakenheten när den används till andra syften, exempelvis som ett medel för att sprida budskap. Lunceford menar vidare att amatörmässigt tagna bilder skiljer sig från kommersialiserade bilder eftersom dessa anses få större autenticitet vilket attraherar betraktaren. Få förväntar sig att ordinära människor klär av sig men när de gör det uppfattas de som ”more accessible, more like us, more real” (Lunceford, 2012, s. 130).

I Luncefords studie var flera av de upplagda bilderna på hemsidan ColleagueHumor.com anonymiserade eftersom kvinnornas ansikten var avskurna från fotot. Den skapta anonymiteten bidrog med en objektifiering och avpersonifiering av kropp och person. Bilden reduceras till enbart en bild i stället för en representation av en person som har en kropp, känslor och värde vilket gör att skiljelinjer kan komma att suddas ut (Lunceford, 2012, s. 103).

Vidare menar Lunceford att nakenbilder på internet skiljer sig från tryckta och kommersiella bilder just av den anledningen att de är mindre reglerade och lättillgängliga (Lunceford, 2012, s. 101). Lunceford observerade även att internet bistår med ett sätt att kombinera den privata och den offentliga sfären som förr var otänkbart. I fallet med CollageHumor.com agerar kvinnorna från hemmet, det vill säga den privata sfären, och visar upp intima delar av kroppen. Samtidigt används de nakna kropparna till ett bokstavligt talat köttsligt inrinstance av olika budskap, både som ett argument i sig och ett medel för argument. När en kropp blir anonym och endast de nakna brösten är synliga ges en annan symbolik bortanför den

specifika individen och dess olika kroppar blir i stället en symbol för kvinnlighet. Kroppens budskap kan förstärkas eller överskuggas beroende på hur förkroppsligandet tar sig uttryck. I vissa kulturer anses nakna överkroppar i det offentliga inte som något problem medan offentlig nakenhet i andra kulturer kan skapa skam, inte främst för den som är avklädd utan även för observatören (Lunceford, 2012, s. 7).

Religiösa kvinnoideal, förkroppsliganden och dygder

Kroppens framställning, utan explicita bildtexter, fungerar i sig självt som en oppositionskraft och det meddelande som frambärs av det kroppsliga tar sig inte minst uttryck i den virtuella världen. Pamela E. Klassen och Kathryn Loftons undersökning av evangeliskristna kvinnor i Nordamerika visar på hur de vittnar om sin tro på nätet. De framför performativt “their messages via both virtual and fleshly witness, women evangelists have both depended on *and* transcended the matter of their bodies” (Klassen & Lofton, 2013, s. 54). Kvinnornas meddelanden på internet kan kopplas till den performativa kroppen som de tillsammans med en stark evangeliserande övertygelse vill sprida.

Bild 1

Förverkligande av ett specifikt kvinnoideal ska alltså simultant förkroppsligas hos individen genom upprepade handlingar, eller som i facebookgruppen CWAFs fall genom att repetitivt lägga upp reaktionsbilder. Att bildligt imitera exempelvis moder Maria och hennes karaktärsegenskaper gör att man för vidare dessa värden till observatörerna. Det sker en så kallad pedagogisk disciplinering av kroppen utifrån religiösa ideal i form av upprepade handlingar, vilket kan liknas vid en ritualisering av kvinnliga ideal. Kroppen symboliserar och personifierar värderingar samtidigt som den konstituerar identiteter. Inom kristen tradition anses, som sagt, moder Maria som en stark kvinnoideal och ett eftersträvansvärt ideal för många kristna kvinnor. Jennifer Herdt, professor i kristen etik vid Yale Divinity School, menar att en dygd kan habitueras när man spelar teater. Det handlar inte om vilken dygd man har utan om den dygd man tränar sig i. Även Jesuiterna ansåg att träning i kristna dygder kunde göras på detta vis med utgångspunkt från bibelns berättelser och Kristus liv. Utifrån denna tanke finns det en grundsyn om att handlingar kan transformera karaktären (Herdt, 2008, s. 132). Detta kan kopplas till performativa handlingar och olika sätt

att konstruera kön eller kvinnlighet. Det jag menar med kroppar är just vad dessa symboliserar i bilderna och handlingarna hos rörelserna CWF och Femen.

För kristna kvinnor kan exempelvis fromhet ses som en dygd som realiseras genom att kroppen representerar eller personifierar dygden. Saba Mahmoods studie av en fromhetsrörelse i Egypten exemplifierar detta med att muslimska kvinnor visar sin dygd genom att bära slöja. Slöjan ses i det här fallet som ett medel för att förkroppsliga ”äkta” fromhet. Mahmood beskriver det som att ”the veil is a necessary component of the virtue of modesty because the veil both expresses ’true modesty’ and is the means through which modesty is acquired” (Mahmood, 2012, s. 23). Genom moralisk rekonstruktion och sitt sätt att personifiera dygderna kritiserar de muslimska kvinnorna den logik som ligger bakom strukturen för ett sekulärliberalt samhälle.

Strukturen för en så kallad sekulärliberal stat bygger, enligt Mahmood, på föreställningar om en tydlig separation mellan det privata och offentliga. Grundläggande för ett sådant samhälle är värden av fri vilja, rätten till att välja religion, och individualism. När icke-liberala former av religiositet gör anspråk på den offentliga sfären ifrågasätts uppdelningen av privat och offentligt. Det betyder att den muslimska kvinnorörelsen vars auktoritet grundar sig på källor som oftast undgår och förvirrar och ifrågasätter staten (Mahmood, 2012, s. 75).

Kvinnorna som Mahmood studerat ansåg kvinnlig fromhet som gudomligt föreskrivet och ifrågasätter i samma andetag att det är personen ifråga som väljer hur denne ska klä sig. Föreställningen om hur de använder och ser på sin kropp har däremot inte direkta politiska implikationer. Etiska värderingar tillhör det privata och två ståndpunkter i argumentation för slöjbärande kan urskiljas. Det finns egyptiska kvinnor som har på sig slöja av sekulära anledningar med argumentationen att det är deras rättighet att täcka sig. Andra muslimska kvinnor menar till skillnad från de förra att det handlar om att träna sig i att förkroppsliga fromhet. De kvinnor Mahmood studerade förhåller sig till den sistnämnda gruppen av muslimska kvinnor där rituella obligationer gör att de får en radikalt annorlunda föreställning när det kommer till konstruerandet av sig själv (Mahmood, 2012, s. 121). Kvinnorörelsen påvisar ett alternativt tankesätt som sammansmälter det offentliga med det privata. Den kroppsliga aktiviteten riktas till att förverkliga gemenskap med det gudomliga och fördjupa den egna religiositeten. Handlingen ska förstås som “[n]ot to be an expression of one’s will but something one exercises in following the prescribed path to becoming a better Muslim”

(Mahmood, 2012, s. 85). Upprätthållandet av den muslimska traditionen är i sammanhanget av yttersta vikt och vägleds av den rådande ortopraxin.

Bröstets symbolik

När det kommer till uppvisandet av nakna bröst menar genus- och historieforskaren Marilyn Yalom att det historiskt förekommer en distinktion mellan det ”goda” och det ”onda” bröstet. Bland annat ansågs det ”goda” bröstet som näringsgivande till både spädbarn men också till religiösa eller politiska samfund. Målningar föreställde madonnan med ett ammande Jesusbarn från 1500-talet manifesterade detta bildligt. I andra fall symboliserade det ”goda” bröstet befrielse vilket påvisar hos Eugène Delacroixs målning *Frihet från Barrikaderna*. Det ”onda” bröstet, å sin sida, förknippas med att det medverkar till frestelse och aggression och kan kopplas till sex och våld som förekommer på tv, i pornografi och reklam (Yalom, 1999, s. 14).

Uppvisandet av nakna eller påklädda bröst kom att få olika typer av betydelser under historiens gång med utgångspunkt ur en lång fransk tradition. Bröstets politiska symbolik tog fart under den politiska revolutionen 1789 medan det erotiska bröstet avbildades flitigt under renässansen. Under medeltiden förknippades bröstet med något heligt oftast med anknytning till, som redan nämnt, den ammande madonnan (Yalom, 1999, s. 138).

När det kommer till den specifika kristna betydelsen av bröstet beskriver Yalom att ”[b]ilder på Jesusbarnet som diar vid sin moders bröst blev en symbol för hela kristenhetens andliga fostran” (Yalom, 1999, s. 15). Utifrån den ståndpunkten kopplas det heliga moderskapet till en moralisk fostran. De olika betydelser som associeras med bilder av kvinnlighet och nakenhet är många. Att vara naken förknippas i vissa målningar på kyrkofasader med syndiga människor som hamnat i helvetet medan de människor som fick ta del av paradiset var iklädda mantlar. Påklädnaden visade på fromhet som dessutom anspelade det på en asexuell prägel då skillnaden mellan män och kvinnor utjämnades. I målningarna framstod kvinnan lika plattbröstad som männen och frånvaron av bröstet kom att betyda ett säkrare tecken på helighet i kristen konst, till skillnad från bröstens framträdande drag hos antikens gudabilder (Yalom, 1999, s. 41).

Moderskapet ansågs fortfarande starkt förknippat med ett madonnaideal som för en kristen kvinna innebar täckandet av kroppen, och inte minst bröstet. En intressant aspekt att ta fasta vid är att kvinnlighet och moderskap som symbol kom att präglas av bildandet av

nationalstater där terminologin av nationen liknades vid ”moderlandet” (Eriksen, 1998, s. 136). Yalom postulerar att ”[u]tan att vara långsökt kan man hävda att de moderna västerländska demokratierna uppfann det politiserade bröstet och har haft det i sitt grepp ända sen dess” (Yalom, 1999, s. 114). Nationen framställdes som medborgarnas moder som de hade skyldighet att försvara och med den aspekten i åtanke kan flera intressanta delar av föreliggande material lyftas fram.

Internet och religion

Inom forskningsfältet internet och religion görs oftast en distinktion mellan *religion-online* (information om religion) och *online-religion* (den religiösa tronns praktik på nätet). Den kanadensiske religionssociologen Douglas E. Cowan menar att dessa inte utesluter varandra utan att människors religiösa praktik på internet hör ihop med den information om religion som kan hämtas på samma plattform. Han skriver att:

the conceptual continuum that runs between ‘religion online’ and ‘online religion,’ between *information* about religion that is accessed via computer-mediated networks, and the various ways in which religious faith is *practiced* over those same networks (Cowan, 2007, s. 361).

Liknande synsätt återfinns hos Morten Højsgaard. Han menar att enbart människor genererar religion och att de använder internet som en plattform för religiös handling. Även religionssociologen Mia Lövheim förespråkar att fokus ska ligga på den faktiska situationen, det vill säga på den religiösa praktiken och interaktionen online (Højsgaard & Warburg, 2005, s. 9). Båda forskarna tar sin utgångspunkt ur den så kallade andra vågen av forskningsfältet internet och religion som tenderar att vara ”more reflexive and less unrealistic, as it seeks to come to terms with the technological differences, the communication contexts and overall transformations of the late modern society” (Højsgaard & Warburg, 2005, s. 5). Den kritiska tonen kan vara riktad till de första studierna inom internet och religionsfältet som uppstod i mitten av 1990-talet och som bestod av två skilda sätt att se på religion och internet, som utopisk fascination eller dystopisk ångest. Dessa dystopiska och utopiska extremer vill Lövheim distansera sig ifrån.

Min undersökning tar sin utgångspunkt i den diskursiva kampen och interaktionen mellan grupper som sker på plattformen internet. CWAFF använder Facebook som en reaktionsplats mot Femen men även som ett instrument för att föra vidare egna värderingar kopplade till grupper offline. Cowan beskriver hur diskussionsgrupper online, som på något vis är

kopplade till grupper offline, uppvisar en mer robust samfundskaraktär. I dessa grupper blir kommunikation som sker online en förlängning av, i stället för ett substitut, för samfundet offline och att dessa ”groups seem to exhibit higher levels of participation, interactivity, personal concern, and netizenship” (Cowan, 2007, s. 364). I fallet CWAF skulle den mest framträdande och allomfattande offlinegruppen utgöra katolska kyrkan men det finns även grupper av nationellt tillhörande karaktär. När det gäller CWAFs agerande online kan det ses som en förlängning av andra grupper offline, främst i deras sätt att kontextualisera sig på.

En del forskare inom området förkastar däremot idén om att autentiska samfund kan etableras eller upprätthållas genom data-medialiserad kommunikation (Cowan, 2007, s. 364). I den här uppsatsen tänker jag inte specifikt titta på om ett autentiskt samfund kan etablera sig genom data-medialiserad kommunikation utan jag vill i stället undersöka på vilka sätt CWAF producerar och reproducerar kristna värden. Precis som Højsgaard menar jag att de flesta religiösa kommunikationer på internet, utan att behöva reducera religiös interaktion till enbart kommunikation, först och främst handlar om ”real people, actual places, established religions, and so forth” (Højsgaard M. T., 2005, s. 60). Det finns forskare som Lorne L. Dawson som menar att internet hämmar den religiösa erfarenheten och sekulariserar religion när den förflyttas till den virtuella sfären. De budskap och erfarenheter som passar Internets individualistiska, inriktning på ständig förändring, bildcentrerande och okroppsliga värden får enligt Dawson lättare spridning (Dawson, 2005, s. 19).

Religionens förflyttning till cybervärlden skulle kunna innebära en förlängning av avförtrollningen och sekulariseringen. Vidare ifrågasätter Dawson hur studier av religion, definierat som ett kollektivt fenomen, skulle kunna bedrivas om religion som sådant fränkopplas verkliga platser, verkliga personer och ett verkligt sinne för delad tid och kulturellt minne. Dawsons skepticism bygger främst på en kritik mot Internets uppbyggnad där en medialiserande kommunikation vars inneboende värden formar budskapen. Den snäva definitionen av religion och internet kan vara intressant att ha i åtanke under genomgången av uppsatsens material. Om internet har dessa värden, är internet ett (o)passande medium för att förmedla religiösa erfarenheter?

Forskaren Paolo Apolito drar sin utgångspunkt ur en överbryggande föreställning mellan det virtuella och det reella. Han menar, olikt Dawson, att en opposition mellan det heliga, *sacred*, och den teknologiska avförtrollningen inte existerar. I sin undersökning av religiösa

upplevelser på internet utgår Apolito från att internet fungerar som ett instrument för att sprida information. Internet skapar dessutom möjligheter för religiösa uttryck obundna till en specifik religiös och institutionell kontext (Apolito, 2005, s. 5). Virtuella kommuniter och diskussionsforum på nätet ger utrymme för nyformulerade gruppbildningar som sträcker sig utanför den lokala gränsen (Apolito, 2005, s. 149). Denna process kallar Apolito för *delocalization*. Vidare menar Apolito att den virtuella formationen av religiösa människor har förutsättningar att komma överens om religiösa olikheter på ett sätt i det verkliga livet är otänkbart (Apolito, 2005, s. 182). På internet omformuleras religiösa grupper samtidigt som de nödvändigtvis inte behöver ha anknytning till en viss lokal kyrka (Apolito, 2005, s. 153). Trots att han förespråkar en sammansmältning av det virtuella och reella tycks det finnas olikheter av hur dessa två sfärer är formulerade. För Apolito realiseras individens fria vilja på internet för att göra det till ett permanent tillstånd hos användaren (Apolito, 2005, s. 241).

Det som är intressant är att Apolito och Dawson har som utgångspunkt att internet är konstruerat på ett specifikt sätt, exempelvis att internet är individualistiskt. Forskarna medger även att denna konstruktion som internetanvändaren deltar i på något sätt formar denne. Det är i förhållandet mellan religion och internet som forskarnas syn åtskiljs. Dawson menar att religion har svårt att anpassa sig till internet medan Apolito menar att religiösa internetanvändare använder internet som ett medium för religiösa uttryck.

Apolito beskriver vidare att internet även är uppbyggt på ett sätt som gör att auktoritet inte fungerar på samma sätt som den gör i exempelvis kyrkan. Präster och teologer, som annars har en viss särställning i den religiösa komuniteten, får i den virtuella sfären exakt samma status som alla andra på internet. Åsikter formulerade i ett kommentarsfält kan styrkas av referenser till auktoriteter offline för att sedan lätt förkastas av andra argument. Yttrandefriheten på internet innebär i praktiken ett ständigt nekande av egna åsikter av andra som hävdar sin rätt till den motsatta åsikten (Apolito, 2005, s. 205). Uttryck på nätet kan även vara iscensatta och strategiskt placerade i syfte att provocera. Dessa kallas för *troll* och definieras av Dawson som “[i]f someone is identified as a ‘troll’, his or her post receives few if any responses, and what responses there are may be dismissive or very negative in tone” (Dawson, 2005, s. 160). Detsamma gäller andra inlägg som kränker vissa specifika grupper eller samfund och provocerar starka intryck av ogillande. Eftersom dessa inlägg motsäger gruppens självbild av att de för en ekumenisk dialog förkastas åsikterna av trollet. Den

uppfattas alltså som en oseriös diskussionspartner och det kan medföra en ovilja att fortsätta diskutera avvikande åsikter.

Eftersom jag, avslutningsvis, använder mig av diskursanalys, där det implicita tas hänsyn till, försöker jag undvika att endast katalogisera aspekter av religiösa erfarenheter som saknas i onlinevärlden utan i stället fokusera på vad det innebär när de saknas. Ett exempel är att de som interagerar online och väljer att delta i aspekter av religiös hängivelse eller praktik fyller i det som saknas genom sitt engagemang, något som annars saknas i det som händer offline. Detta kan liknas vid hur en biopublik fyller i narrativ till en film. Erfarenheten och praktiken online är nära sammanlänkat på ett angeläget sätt när det kommer till religionsreferenser offline (Cowan, 2007, s. 370).

Sammanfattande teoridiskussion

Jag har presenterat ett teoretiskt ramverk där en del kommer användas i analysen av rörelserna medan andra verktyg har valts bort. Diskursiv kamp och Bourdieus fältteori används för att belysa positioner och de spänningar som framställs. Vidare används även den delen av Butlers performativitetsteori som handlar om konstruktioner av kvinnlighet genom repeterande handlingsmönster. När det kommer till den delen av det teoretiska ramverket som handlar om kroppen som politiskt verktyg kommer jag använda mig av Lucefords sätt att se på autentiska handlingar på nätet samt vad en av- eller en påklädd kropp innebär. Även den kvinnliga kroppen och dess symboler analyseras på materialet. Eftersom jag anser att fältet där den diskursiva kampen förs är på internet tar jag även med hur denna plattform är konstruerad och vad det kan innebära för kvinnorörelsernas framställningar av kvinnlighet och kvinnoideal.

Kapitel 3. Aktion och reaktion

Det kausala förhållande som Femens antireligiösa protester och reaktionerna från CWAF ingår i innebär att kommande analys har ett interaktivt upplägg. Aktionerna och reaktionerna består av bildlig och textlig karaktär där textbudskap tillhörande reaktionsbilderna tillsammans med den dialog som återges i kommentarsfältet utgör textmaterialet. Dessutom ingår diverse artiklar och videoklipp som bistår att beskriva gruppernas dynamiska aktioner och reaktioner. Utifrån denna form av materialbeskrivning utkristalliseras återkommande teman vilka redogörs för sporadiskt och analyseras mer utförligt under nästa kapitel, tematisk analys, som återkopplar till bredare perspektiv med utgångspunkt från föreliggande material. Presentationen av Femens aktioner och CWAF reaktioner är uppdelad i fyra huvudrubriker som är inbördes kronologiska och det finns ett tydligt urval av rubriker som utgår ifrån platser samt specifika återkommande händelser. Det bör även understrykas att Panofskys ikonologiska tolkning används för att analysera bilderna och därför beskriver jag vad de olika bilderna föreställer.

Petersplatsen i Rom

Bild 2

samlats på Petersplatsen (Ackerman & Femen, 2014, s. 100). På ett videoklipp från enmansprotesten ser man hur Olecksandra ställer sig bredbent på knä hållandes i ett plakat ovanför sitt huvud med texten ”Freedom For Women”. Klädd i en svart genomskinlig tröja, som snabbt rycks av för att blotta bröstet, och ett par jeans ljuder slagord på italienska: ”Freedom! Freedom! We Are Free!”. Runt halsen skymtar ett träkors som hon under protesten aggressivt sätter tänderna i. Flera poliser omringade Olecksandras nakna kropp för att föra bort henne från platsen medan hon aggressivt stretade emot (Cross to bare: Topless Vatican protest (VIDEO), 2011).

På den censurerade bilden återspeglar Femenkvinnan ett förvrängt ansiktsuttryck. Hon står dessutom bredbent på knä och blottar sina bröst. Bilden är fångad mitt i en rörelse vilket gör att den ser aktiv ut. Enligt en webbartikel om aktionen opponerar sig Femen mot den romersk-katolska kyrkans misogyniska politik som de anser förhindrar kvinnors rättigheter (Whitmore, 2011).

Bild 3

På bild 3 sitter en ung kvinna i vardagsrummet med en liten pojke i knäet. Kvinnan har en tatuering på armbågen och en piercing under läppen vilket får henne att utstråla tuffhet, men hennes ansiktsuttryck visar ett ödmjukt leende och hela bilden återspeglar ett lugn. Budskapet lyder: ”I’m a christian. I’m a free! I don’t need your thoughts Femen!... With all our prayers from Hungary!”

Den kommentaren som är av intresse handlar om att bilden skulle föreställa en farlig ungersk nazist med ett hedniskt barn.

Veronika Varga Lukács And here is an other dangerous hungarian nazi and pagan baby.

It's really funny, Mr Klecska

Utifrån den kontext av kristna kvinnor som kvinnan på bilden befinner sig i kan bilden påminna om en ikonisk representation av moder Maria och Jesusbarnet. Den kristna kvinnans kroppsliga manifestation skiljer sig markant från Femens nakna protester i det offentliga. Femens syn på kvinnans rätt till frihet/befrielse besvaras i CWAFs budskap där kvinnan påpekar att hon genom att vara kristen redan känner sig fri. Hon behöver således inte Femens tankar om kvinnors förtryck och behov av frigörelse. Att tillhöra en religion, i det här fallet en kristen gemenskap i Ungern, gör att den här kvinnan redan upplever sig som fri. Man skulle även kunna koppla kvinnans förkroppsligande av den ikoniska madonnan med ”äkta” moderskapet, fromhet och blygsamhet, i liknande bemärkelse som de muslimska fromma kvinnorna i Mahmoods undersökning (Mahmood, 2012, s. 23). Genom att framställa sig på ett särskilt sätt kan specifika och ”äkta” egenskaper förvärvas.

Den diskursiva kampen som uppstår mellan Femen och CWAF kan beskrivas i flera polemiska termer. Femen framställer kvinnor som ogifta/singlar och barnlösa tillsammans

med begrepp som offentlighet och nakenhet. Föreställning om en kristen kvinna framställs av CWAF i termer av moderskap och hemmet, det vill säga den privata sfären. Att föreställa moderskapet skulle även kunna ses i genealogiska termer där arvet står i centrum vilket kan återkopplas till förvaltandet av familjen och nationen.

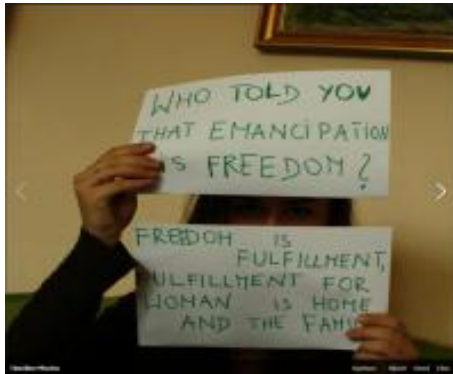

Bild 4

Kvinnan på bild 4 reagerar på Femens syn på frihet och ifrågasätter den med att ställa två definitioner av frihet gentemot varandra: frigörelse (*emancipation*) och självuppfyllelse (*fulfillment*). Fotografiet skiljer sig från protestbilden ovan, speciellt i sättet kvinnan manifesterar sig på. Med hjälp av två pappersark där budskapet framgår täcker kvinnan sin kropp. Endast ögonen skymtar fram bakom budskapet. Kvinnan anonymiserar sin kropp och otillgängliggör sig för åskådaren samtidigt som fokus riktas mot budskapet: "Who told you that emancipation is freedom? Freedom is fulfillment, fulfillment for woman is home and the family." Frågan på det övre pappersarket besvaras på det nedre vilket bidrar till en begreppsdiskussion i kommentarsfältet.

Christoph Gille what about christian emancipation?

Irene Fratton Home and Family? Just keep your choices to yourself and don't impose them to us like absolute truths! And show your face, what do you have to hide?

Katarzyna Otczyk-Marcelli For many women (not for all of them and not only for christians) the fulfillment means "home&family". Others may choose the different way, of course, we are all free to choose what kind of life we want to live. I believe though that all women should understand that motherhood, in any way it may be manifested, is our common vocation. It doesn't mean to have children, it doesn't mean to be a mother in a strictly physical way, it doesn't mean we should all work at home. I believe we should seek our fulfillment in anything that makes us happy and doesn't hurt anyone else. Once I read a great phrase, it goes like: Your vocation is where your deepest desires and urgent needs of the world meet.

Vikten av självuppfyllelse utifrån en kristen tradition blir tydlig när distinktionen görs mellan kristen och icke-kristen självuppfyllelse. Diskussionen i kommentarsfältet utvecklas till funderingar och påståenden om hur självuppfyllelse går ihop med familjevärden. En viss upprördhet synliggörs i kommentarsfältet när definitionen av självuppfyllelse hos en kvinna skulle betyda familj och hemmet. Att propagera sådana värderingar på andra människor som

absoluta sanningar är förkastligt menar kommentatorn Irene Fratton. Fortsättningsvis menar samma kvinna att om en kvinna ska uttrycka sin åsikt borde hon inte gömma sig bakom sina ord utan i stället stolt avslöja sitt ansikte.

En respons kommer från Katarzyna Otczyk-Marcelli, en ständigt återkommande och flitig kommentator på CWAF. Hon lyfter upp frågan om individens fria val samt att det inte enbart är kristna kvinnor som ser familj och hemmet som en del av självuppfyllelsen. Hennes definition av moderskapet sträcker sig utanför ett strikt fysiskt moderskap. Strävan efter sann lycka går hand i hand med självuppfyllelse vilket bygger på ett kall, *vocation* och Katarzyna Otczyk-Marcelli menar dessutom att människans djupaste begär och den mottagna kallelsen ska motsvara världens behov. Självuppfyllelse kopplas inte till egenintressen utan det handlar om en människas relation till Gud.

Den dominerande diskussionen rör alltså främst vad självuppfyllelse betyder för en kristen kvinna. I kommentarsfältet tydliggörs en idealbild av den kristna kvinnan som familjens förvaltare i egenskap av moderskapet. Samtidigt värderas individens fria vilja högt och därefter kan självuppfyllelsen bestå i andra värden, som en individuell strävan efter en god karriär. Här uppstår en spänning där representationer av den kristna kvinnan lutar å ena sidan åt en mer traditionell syn, och å andra sidan mot en modern syn på kvinnan. Det gemensamma målet hos de kristna kvinnorna, oavsett vad de menar med självuppfyllelse, anses vara en eftersträvan av gemenskap med Gud.

Utifrån de bilder som CWAF lagt upp hävdar de att de redan är fria och att friheten är något som ligger i deras tro, i religionen och i Kristus. De upplever inte förtryck av kyrkan eftersom de strävar efter att upprätthålla en ortodox och traditionell kvinnorepresentation. Begreppet frihet får en annan betydelse om man utgår från Femens hållning där de menar att kyrkan och religion i stort förtrycker kvinnor och att en frigörelse från det patriarkala förtrycket är akut. Båda grupperna strävar emellertid efter kvinnors frihet men synen på frihet skiljer sig åt. Femen förespråkar en frihet där kvinnor själva får bestämma över sin egen kropp, till skillnad från att en institution är överordnad kvinnorna. CWAF menar i stället att det är genom Kristus och genom tron som frihet kan uppnås. Frihet är beroende av efterföljelse och förkroppsligande av Kristus, ett *imitatio christi*. Valet förstås, som Mahmood beskriver det, inte som ett uttryck för en individs vilja utan som något någon praktiserar väggledd av en viss religiös tradition (Mahmood, 2012, s. 85).

Begreppet frihet får en annan betydelse än den tycks ha för Femen, som menar att frihet kan liknas med frigörelse. Den romersk-katolska kyrkan framställs av Femen som bakåtsträvande och med medeltida värderingar med en förtryckande patriark (Whitmore, 2011). Femen opponerar sig emot att kyrkan ska kontrollera den privata sfären och de förespråkar frigörelse från religionen. Liknande tankar har förekommit i tidigare kvinnorörelser där de ”hävdar att det är kvinnan som ska bestämma, inte kyrkan, staten eller läkaren. Kvinnor ska inte behöva vara i händerna på någon högre instans, som skulle veta bättre” (Eduards, 2012, s. 121). Detta kan kopplas till ett sekulärt sätt, en åtskiljning mellan den privata och offentliga sfären, att se på kvinnors frigörelse.

Vidare beskriver Femen sig själva som intoleranta mot all form av förtryck, där religion anses vara just en sådan förtryckande kraft i samhället mot kvinnor. I en intervju menar Inna Shevchenko att Femen inte tolererar intolerans (Hutsol, 2013); (WorldsApaRT, 2013). Bakom det ligger en logik som postulerar att tolerans endast kan ges till de som tolererar. Problemet som uppdagas av ett sådant uttalande får till följd att agendan för vad som är tolerans sätts av de som definierar vad intolerans bör och inte bör vara.

Bild 5

Den 13 januari 2013 utspelades återigen en protest av Femen i samband med angelusbönens avslutande. Flera Femenmedlemmar deltog i protesten, däribland Inna Schevchenko. På ett videoklipp ser vi hur Femen tar av sig topless och skriker ”Shut up!”, ”Homophobe!” upp mot påvens fönster. Människoskaran närmast protesten reagerar och en kvinna som stått och lyssnat till påven Benedictus XVI börjar knuffa undan Schevchenko. På de nakna överkropparna återfinns budskapet ”In Gay we trust”. En av fememmedlemmarna förs bort av två poliser och en äldre kvinna börjar i tumultet smiska den kvarvarande fememmedlemmen Schevchenko på rumpan med sitt paraply, som om hon försökte visa Femen tillräta. Aggressivt skriker Schevchenko tillbaka och det slutar med att båda står och skriker obegripligt åt varandra (tvnportal, 2013). I en intervju efter händelsen beskriver Schevchenko att syftet med protesten var att framföra ett meddelande till påven: ”To shut up his mouth [...] and protest against homophobia” (AssociatedPress, 2013). Den här gången protesterar Femen mot påven som representant för kyrkans syn på homosexualitet. De strävar

mothers and wives. For those who still suffer persecution, rape, female circumcision and forced marriages, there are activists increasing awareness about those issues and taking real action to fight them. Activists who keep their clothes on and don't vandalize property. Femen isn't about equality. They are about man-hating.

Kvinna på bilden erkänner feminismens historiska framsteg, där kvinnor har fått rätt till utbildning och rösträtt, men förkastar det hon kallar för dagens radikala feminism. Vidare uttrycker hon i sin text att det finns andra aktivister som vill förbättra kvinnors rättigheter runtom i världen, eftersom det fortfarande råder förtryck mot kvinnor. Aktivister som har kläder på sig och kämpar för jämställdhet, och inte fokuserar på manshat. Kvinnan på bilden hävdar dessutom att Femens protester inte ger några resultat och att det i stället finns äkta aktivistgrupper som "real action".

Luisito Ortega and God-hating, too!.

Thelma Parker Sorry Femen is the only group that has the balls to call out the Muslims! If they get the message out good for them. Injustice is being pointed out. I may not like the way they are doing it but it is getting done! What have you done to take woman out of bondage?

Ginger Collette Quick I'm sorry, Thelma Parker, how does stripping your clothes and defacing holy places of worship, and screaming incoherently like a banshee, striking anyone who tries to contain their ridiculous and embarrassing behavior, taking women out of bondage? The only message I have seen them promote is psychosis, hatred, bitterness, vulgarity. Their method is hate. They hate anyone who loves God, and vandalize sacred places. Nobody forces them to do anything with their bodies, they flaunt them in the ugliest of fashions, of their own accord. They do not represent women. They do not help women. They look like devils in action.

Savannah Lovecraft Thelma, FEMEN isn't the only group to call out Muslims. (Not that I believe that the religion in general needs to be called into scrutiny, but just the radical aspect of it.) MANY people around the world call out, make fun of and discriminate against Muslims. Many Atheists and people of alternative religions constantly do it. As for them getting the message out, they just write incoherent phrases on their bodies (Anyone remember the girl who intentionally wrote "Anus Dei" on her body?) and get out their message with hate. I may not personally do anything about those issues, but there are many better organizations that do. Ever heard of RAINN? House of Ruth? How about all the medical doctors and activists who sacrifice their lives and get shot by snipers just to end female circumcision in Kenya? There are much better organizations to support. FEMEN is just the Westboro Baptist equivalent of feminism. They go around protesting and saying crazy, incoherent things, but rarely take action to FIX the problem.

Brandy Jones Thelma Parker-The Church has done quite a good bit. Before you accuse, do your research. And calling out "the Muslims" is offensive-their religion is peaceful. You show great ignorance.

Den ena kommentatorn Luistito Ortega anser att Femen är Gudshatare. En annan kommentator, Thelma Parker, menar att Femen är den enda gruppen som har vågat ”angripa” de orättvisor som kvinnliga muslimer utsätts för. Däremot förkastar hon Femens uppseendeväckande protestmetod men menar att konsekvensen av detta handlande ändå befriar muslimska kvinnor från ett så kallat slaveri. Flera reaktioner på Thelma Parkers kommentar uppträder i kommentarsfältet och dessa handlar främst om att det budskap Femen förespråkar hamnar i skymundan eftersom deras vulgära nakna kroppar slukar all uppmärksamhet. När Femen dessutom befinner sig på heliga och religiösa platser föranleder det starka reaktioner som uttrycks i kommentarerna.

Kommentatorn Savannah Lovecraft beskriver att det finns andra proteströrelser, än Femen, mot kvinnoförtryck inom Islam. Här finns en föreställning om att Islam är en kvinnoförtryckande religion. Även Brandy Jones menar att kyrkan har gjort en hel del för kvinnor, utan att ge några specifika exempel. Dessutom att det är fel att generalisera muslimerna. Hon jämför Femen med Westboro Baptist som är en grupp extrema kristna i USA som bland annat är starka motståndare för homosexualitet⁹.

Femens protest på Petersplatsen mot den homofobi som de menar att kyrkan står för. De vill att påven och kyrkan ska ”hålla käften” och inte lägga sig i individens privatliv och sexuella läggning. Femen leker med de kristna orden och förvränger dem för att förödmjuka och initierar därmed dissonans. Ironi, som på internet inte är något ovanligt enligt Rosalind Gill, synliggörs när Femen förvanskar det religiösa språkbruket. Det används i situationer när personer söker distansera sig från vissa specifika uppfattningar eller föreställningar ”at a time when being passionate about anything or appearing to care too much seems to be ‘uncool’” (Gill, 2007, s. 266).

Vidare anser Femenmedlemmarna att all religion är kvinnoförtryckande och genom att protestera på religiösa och heliga platser profanerar Femen den sfären från de troende. Femen uppträder och skapar nya symboler på redan starkt symboliska och kulturellt förknippade platser. Bild 7 ger också upphov till kommentarer om ojämställdhet i muslimska länder och hur Femens metod är kontraproduktiv.

---

⁹ Se länken för mer vidare information <http://godhatesfags.com/> hämtat 2014-05-19

Bild 8

Den 12 mars 2013 skedde ytterligare en protest av Femen på Petersplatsen som under den tiden ockuperades av troende katoliker från hela världen. Nästan exakt en månad tidigare hade nyheten om påven Benedictus XVI abdikation kungjorts och kristna hade samlats på Peterplatsen i väntan på påvevalet (Asadi, 2013). Femens protest gick ut på att föra en kamp mot religion och mot sexism. De gick runt topless och höll i en bengalisk eld som gav ifrån sig röd rök och skulle symbolisera "the bloody violent history of Christianity" (Bloody smoke over the Vatican!, 2013). På överkroppen hade en av Femenmedlemmarna skrivit "Pope no more" med blodröd målarfärg. Den italienska polisen försökte täcka kvinnornas nakna kroppar och föra bort dem från platsen. En av Femenmedlemmarna hölls fast av poliserna och försökte sparka sig loss medan en annan aktivist la sig på marken i passiv protest. Den röda röken fortsatte att sprida sig när polisen tillslut kunde föra bort kvinnorna. På videoklippen från protesten syns det tydligt att press och media är på plats för att filma protesten (RTNewsChanel, 2013); (NewsDailyMail, 2013). Enligt Femens officiella hemsida Femen.org framgår det att Femen ser kyrkan som trångsynt och att den blockerar utvecklingen samtidigt som den för en bakåtsträvande ideologi.

The Vatican must die and with it, his 'sacred' attributes: pedophilia, homophobia, corruption, misogyny, the struggle against contraception, control of private life! The retrograde thought must live its last moments! (Bloody smoke over the Vatican!, 2013)

Femen protesterar alltså mot vad de kallar Vatikanens heliga attribut: pedofili, homofobi, korrupktion, misogyni och kyrkans kontroll över individens privatliv. Dessutom kallar de kyrkan för "his" vilket gör att kyrkan ses som maskulin i och med dess patriarkala och auktoritära struktur. I romersk-katolsk traditionell mening beskrivs däremot kyrkan i feminina termer, som en moder eller Kristi brud (Romersk-katolska kyrkan, 2010, s. 245f). Något som CWAF försöker upprätthålla. Femen fyller i stället begreppet kyrka med ett annat innehåll som går hand i hand med deras kamp mot de förtryckande maskulina strukturer som råder i samhället.

Bild 9

Bild 9 är fotograferad från halsen och nedåt vilket gör att kvinnan otillgängliggör sin identitet. Hon har på sig en t-shirt med ett tryck föreställande ett kvinnoansikte. Pappersarket med meddelandet är placerat på magen och i stället för att använda sitt eget ansikte använder hon t-shirtmotivet. Bilden är suddig och ser ut att vara tagen i badrummet. På pappret står det: "Through life with God, with my husband not with feminism. Feminism isn't about equality it is about men hating. Brasil" I kommentarsfältet förs en diskussion om mans- respektive kvinnoförakt. Oftast kopplas begreppen ihop med feminism och kvinnan på bilden drar likhetstecken mellan feminism och manshat. Hennes liv består av gemenskapen med Gud vilket gör att hon inte behöver feminism, med innebörden att feminister hatar män och inte strävar efter jämlikhet. En av kommentatorerna irriterar sig på den enkla synen på misogyni (kvinnohat) och menar på att den tar uttryck i institutionella och systematiska former.

Caitlin McMillan Like seriously, it's not even worth it at this point. People seems to have this very simplistic view of misogyny in that it's simply about the outright hatred of women, and they ignore the complex institutionalized and systematic elements of this that pretty much pervade into almost all aspects of lie. Feminism isn't about equality, and it never claimed to be. Because the patriarchy fucks a lot of men over too, because masculinity is defined by not being feminine and being feminine is considered shameful by men. There's a huge issue, for example, with men not being believed about being sexually assaulted or not wanting to ome forward because it's considered shameful explicitly for those reasons, because it's seen as 'weak'. Feminism actually benefits men as well as women, because it seeks to undermine damaging social constructs of gender. Feminism is about liberation, not equality. If a woman honestly believes that feminism doesn't benefit her she needs to be educated on the subject, and I'm willing to bet that there's a lot of internalized misogynistic shit going on there as well.

Samma person skriver ytterligare en kommentar precis efter ovanstående inlägg om misandri, men att detta inte är ett institutionaliserat förtryck vilket inte ger samma status som misogyni. Hon hänvisar till relaterade begrepp som inte heller håller samma mått som misogyni, som heterofobi och omvänd rasism.

Caitlin McMillan Misandry, or 'man hating' is something I've only ever seen as a comedic response. It may well be an outright hatred of men that is genuinely felt by some women. It is not, however, the same as misogyny because it is not linked to institutionalized oppression of a group of people that is basically deep-rooted into society.

Misandry is a really basic thing in comparison/ See 'heterophobia' and 'reverse racism' for further information. It's worth doing some research into the idea of reverse racism in particular as probably much more information and it's very useful in explaining the actual systematic aspects of oppression as opposed to 'not liking someone because of x'.

Katarzyna Otczyk-Marcelli It's again a simplification. Quite false. Depends on which kind of feminism we're talking about. Not every feminist hates men. I consider myself a "new feminist" (please, check up JPII¹⁰ thoughts about it) and I don't hate men at all.

Nicholas Corvin the original feminism is based on female supremacy and the hatred of man, and destroying the principles of life

Katarzyna Otczyk-Marcelli These messages unfortunately have been so twisted that nowadays some people tend to believe that all feminists are evil. And yet, I know many feminists who are happily married, have and love their children and don't think that females are supreme but equal to men in their rights. Do not throw all into one bag, please.

David Ferguson Christ on crutches! Before commenting on this photo have any of the sorry bawsacks "liking" this taken a look at Brazil's record on domestic violence? The government have only started to take serious steps to deal with this (and spousal rape....yes lads, it's a real thing) in the last seven years? Was this because of the influence of religion (which has been kicking about the area for a mere 300 odd years)? Or was it because of the tireless work of Brazil's feminists? Can you guys) compare the church's role in the subjugation of women to feminism's role in the subjugation of men?

Amy Boswell Funny David, the rise in domestic violence/rape corresponds directly with the loss of religion. Hmmm...and you think the church subjugated women? You might want to re-think that position."

Kommentatorn Caitlin McMillian hävdar att feminism inte bara är till för kvinnor som missgynnas i ett patriarkalt samhälle. Männerna far också illa. Hon menar att feminism gynnar både män och kvinnor eftersom de sociala konstruktionerna av kön upphävs. Det handlar om att frigöra sig, inte om att sträva efter jämställdhet. Katarzyna Otczyk-Marcelli försöker bredda begreppet feminism eftersom hon menar att det finns olika former av feminism där hon ser sig själv som en "ny feminist" och refererar till tankar av påven Johannes Paulus II.

En annan kommentator, Nicholas Corvins, följer bildbudskapet och menar att feminism baserar sig på manshat och att detta i förlängningen förstör principerna för livet. Katarzyna Otczyk-Marcelli försöker återigen beskriva hur det finns en föreställning om att alla

---

¹⁰ Påven Johannes Paulus II

feminister är onda och överlägsna män. Hon menar vidare att feminism inte bör generaliseras. Spänningen i kommentarsfältet fortsätter när David Ferguson kommenterar hur religionens roll i ett land som Brasilien, kan förknippas med våld i hemmet eftersom religionen och kyrkan menar att kvinnan är och skall vara underordnad mannen. Kommentatorn Amy Boswell drar en parallell där hon menar att avsaknaden av religion gör att människor blir mer omoraliska vilket gör att det domesticerade våldet ökar.

De här kommentarerna reflekterar kring feminism och relationen till manshat. Feminism definieras stundom som manshat och att kvinnligheten förtrycks medan andra argumenterar för feminism som jämställdhet mellan man och kvinna. Föreställningar om vad som är kvinnligt respektive manligt ligger i fokus där Femen menar att kyrkan har en bakåtsträvande syn på könsroller och de försöker bryta normen om att kyrkan är kvinnlig genom att hänvisa till kyrkan som "his". Det kan bero på att de ser till den patriarkala struktur som kyrkan har och inte till det teologiska, där kyrkan ses som Kristi brud. När Femen talar om kyrkan tycks de inte ta hänsyn till att kyrkan även kan betyda församlingen, det vill säga, de troende som går dit. Femens protestmetod ämnar bryta sig ut ur fasta strukturer och sociala normer. Att ta av sig kläderna i det offentliga är deras sätt att provocera och ifrågasätta. På nätet, om man utgår från att den privata och det offentliga skiljelinjen har suddats ut, anses nakenhet inte lika provocerande eftersom det är så pass allmänt tillgängligt. Problemet med auktoritet på internet uppdagas även i och med Internets struktur och värderingar av yttrandefrihet, individualism och demokrati. Trots att ingen anses kunna ha auktoritet på internet refereras det till påven Johannes Paulus II. Kampen om att fylla begrepp med olika innehåll tydliggörs mellan Femen och CWAF men även inom CWAF finns det oenigheter om vad det innebär att vara exempelvis feminist.

Bild 10

Den 19 december 2013 inledde Femen ett internationellt maraton under namnet "Christmas Is Cancelled" i protest mot kyrkans syn på abort. Inna Shevchenko sprang topless på Petersplatsen mot den stora julgranen och på hennes bröst stod det "Christmas Is Cancelled" och på ena armen, "holy" och på den andra "abort". Hon hann inte långt innan

två poliser stoppade henne. Om axlarna bar hon en ljusblå mantel och texten på kroppen var skriven men blodröd färg. Den internationella kuppen åsyftade till att protestera för en lag om fri abort, speciellt mot länder med stränga abortlagar. Femen anser att abortlagen hindrar kvinnors rättigheter och självbestämmande. Detta förtryck bör enligt Femen stoppas och deras förhoppning är att kvinnor ska kämpa för att frigöra sig och ta tillbaka makten över sin egen kropp.

This idea of ownership is protected and supported by religions. No cross or text can tell women to sacrifice their freedom. We will not let any freak dressed in white put their nose in women's business or vaginas. Christmas is canceled! Jesus is aborted! (CHRISTMAS IS CANCELLED, 2013)

Femen vill befria sig från heliga texter och symboler, inte bara från kristendomen utan också från islam med dess shairalagar och koranen, som enligt dem förtrycker kvinnor. När de skriver "any freak in white" verkar det som om det syftar till påven, som alltid bär vitt. "Christmas Is Canceled" kuppen har bland annat fortsatt i Frankrike i kyrkan Eglise de La Madeleine i Paris (jozecat, 2014), men även i Tyskland och i Sverige.

Bild 11

Den 25 december fortsatte kuppen "Christmas Is Canceled" i Tyskland där en Femenmedlem avbröt juldagsmässan i huvudkatedralen Kölner Dom genom att springa upp på altarbordet (Hustol, 2013). På överkroppen stod det "I am God" och mässan avbröts för att föra bort aktivisten. Budskapet kan kopplas till att Femen, enligt deras manifest, anser att kvinnan är sin egen gud: "Women is our God". Det ställningstagandet är ett sätt att göra narr av kyrkan. Under bortförandet ställde aktivisten sig med armarna rakt ut åt sidorna vilket på bild 11 får det att likna den position som Jesus har på korset. Hennes ansiktsuttryck är både aggressivt och lidande. På bilden står även prästen med uträckta armar, men utstrålar i stället lugn och ödmjukhet. Rent bildmässigt förkroppsligar både aktivisten och prästen Jesus genom deras positionering. Femen avbröt likaså en mässa i katolska kyrkan i Stockholm den 30 januari 2014 för att protestera mot Spaniens anti-abortlagar (Här jagas feministerna ut ur kyrkan, 2014). Den artikeln återfinns på CWAf den 3 februari 2014 och kommentarerna som följer fördömer Femens agerande i heliga rum.

Marianne Arena Sweden, Catholic France with you... I pray the lord for you. Good Blesses you.. Times are arrived.. No worry Mary allays with her childeren.. at the end Jésus will win...

Diskussionen som följer handlar om muslimska kvinnors rättigheter och att de genom sin religion känner sig fria. Religionen fungerar som en frigörande kraft som är starkare än Femens demoniska utspel. CWAF har även delat ett inlägg om den Femenprotest som ägde rum i Eglise de La Madeleine i Paris med följande två kommentarer

Maria Chepa STAY focused on CHRIST! One of my favorite parts in the movies the Passion of the Christ is when Mary is looking for her son. The devil is near and she doesn't even flinch!!! She keeps looking for Christ! Don't let these demons diffuse our focus on Christ.

John Mark Sarzuelo Whores of Babylon are attacking our faith. It's crusade time!

Kampen mellan de kristna kvinnorna och Femen blir speciellt tydlig i kommentarerna när Femen förknippas med Horan från Babylon som attackerar den kristna tron. Kommentatorn Maria Chepa förknippar i stället Femen med djävulen och demoner som försöker lura de rättrogna och hänvisar till filmen *Passion of the Christ*¹¹. Som kristen bör man följa karaktären Maria som fokuserar på Kristus och inte faller offer för djävulen. För att inte falla i ondska menar CWAF att man ska fokusera på Kristus. Utan Jesus faller man i djävulens grepp och andra falska världsliga frestelser. Här sker en tydlig demonisering som upprätthålls av både CWAF och Femen.

Bild 12

Den bild som är en direktreaktion på "Christmas is Cancelled" är den vars meddelande lyder: "Keep Christ in Christmas". Kvinnan har långt brunlockigt hår och sitter hemma. Bild 12 ser ut att vara tagen med en webbkamera och ljuset är rosarött vilket gör att kvinnan på bilden ser ut att vara naken. Hon sitter med ena axeln mot kameran samtidigt som hon och kollar lite snett, kanske för att kunna ta kortet på sig själv. Fotot är, som många av de andra av bilderna på CWAF amatörmässigt taget. Lunceford

---

¹¹ *Passion of the Christ* är en Hollywoodfilm gjord 2004 och producerad av Mel Gibson. Den handlar om korsvägspassionen.

beskriver den typ av foton som känslolingivande, med närheten till det naturliga och den vardagliga kvinnan (Lunceford, 2012, s. 130). Enligt bildkommentaren kommer hon från Polen och bilden är uppdaterad den 2 januari 2014. Hon ber om ursäkt att bilden är lite sen och att den egentligen skulle varit närmare i tid med Femens kupp ”Christmas is Cancelled”. I kommentarsfältet inleds diskussionen huruvida hon naken eller inte. Den diskussionen besvaras av henne själv:

Kinga Kilińska Is she naked? O.o

Laura Welch No, she has on a white sleeveless blouse. Just look at the photo more carefully.

Szymon Wiśniewski She is wearing a T-shirt. Even if she was naked so what? But can even walk around the house naked :D

Dominika Zalesińska På fotografiet har jag ett ljust linne på mig, Med vänliga hälsningar ☺¹²

Tomasz Moniuszko The Sarahs Palin Action in USA!!!!

Lettres de Strasbourg Christmas time is not only Christmas eve...it last until Epiphany

Pricyan Serra True, without Christ no Christmas or any meaning for it! May Christ Bless Us All On This Season!

I kommentarsfältet blir det tydligt att nakenhet inte är något fel per se, så länge man befinner sig i det privata hemmet. Det kan ses som en indirekt kritik av Femens offentliga aktionsmetod där deras nakna bröst blottas på offentliga och heliga platser. Flera av CWAFs protestbilder är tagna i hemmet men läggs upp på Facebook som fungerar som en social och offentlig plats. Diskussionen om nakenhet uppdragas i och med att kvinnan ser ut att vara naken, men hon själv bekräftar att hon inte är det. Vidare fortlöper diskussionen med ett annat tema kopplat till bildens budskap, nämligen om vikten att Kristus ska vara i centrum under jul. Det kan ses som en kritik mot Femen och deras kupp att abortera Jesus och ställa in julfirandet. En annan kommentar refererar till ”The Sarah Palin¹³ Action in USA”.

---

¹² ”**Dominika Zalesińska** Mam na zdjęciu koszulkę bez rękawów w jasnym kolorze. Pozdrawiam ☺”.

¹³ Sarah Palin är republikansk politiker som är mot abort, samkönat äktenskap etc. För vidare information se <http://www.sarahpac.com/>

Protesterna och reaktionerna har haft flertalet riktningar; om Femens metod att protestera, om återkommande och gemensamma språkbruk som omformuleras till egna syften, och om religionens roll i samhället. Det kan även handla om olika synsätt på feminism förknippat med Femen och en diskussion om religion och feminism som kompatibla eller om de i grunden är separerade. En del av det som diskuterats återkommer som reaktioner på facebooksidan, exempelvis när det gäller språkbruket och religionens roll i det offentliga samt inverkan på privatlivet. Det förs även en kamp om religionsfrihet och yttrandefrihet samt om kvinnans frihet/frigörelse. Inom facebookgruppen återfinns spänningar om exempelvis vad feminism och Femen är. Bland annat menar vissa att all feminism bör förkastas, det är bara av ondo och de är bara manshatande, medan andra menar att det finns en feminism som inte motsätter sig kristendomen utan kan existera sida vid sida med den. Vidare ska vi titta närmare på Femens aktioner och CWAF reaktioner kopplade till korset och andra religiösa symboler.

Korset och andra religiösa symboler

Bild 13

Den 17 augusti 2012 sågade femenaktivisten Inna Shevchenko ner ett sju meter högt träkrucifix som restes 2005 på Independence Square i Kiev. Enligt Ackerman var det även ett katolskt kors som rests av polska aktivister under den orangea revolutionen utan tillstånd från statsmyndigheten. (Ackerman & Femen, 2014, s. 144ff) Med hjälp av en motorsåg och två aktivister som höll i varsitt rep för att kontrollera fallet, sågades korset ner (Polityuk, Auyezov, Balmforth, & Lyon, 2012). Initialt symboliserade nedsågandet av korset en protest mot Ryssland och Vladimir Putin i sympati med Pussy Riot men den kom även att symbolisera ”a global antireligious resistance’ movement” (FREE PUSSY RIOT!, 2013).

Den kritik som Femen ville framföra riktades mot kyrkans maktställning i politiken som enligt dem förhindrar demokrati i allmänhet och kvinnans frihet i synnerhet: “Femen demands that the church stop its support of the dictatorship and its hindering of the development of democracy and freedom of women” (FREE RIOT!, 2012). Under protesten var Schevchenko sedvänligt topless och hon bar ett par röda jeansshorts. På ena armen och på hennes bröst stod det skrivet ”free riot” med svart målarfärg. Hon har även en tatuering på vänster höft som

sträcker sig upp till revbenen föreställande en blomsterkrans med färgglada band. Blomsterkransen är ett utav Femens symboler och det blir tydligt att femenaktivisterna använder sina kroppar som ett plakat, både genom att måla budskap på sina överkroppar men även i form av Schevchenkos tatuering.

Det hör till vanligheten att Femen bjuder in media till protesterna för att styra spridningen av sina aktioner. Nedsågningen av korset var inget undantag och media hade samlats för att dokumentera händelsen. På ett videoklipp på internet visas förberedelserna inför protesten där Schevchenko bland annat provsågar i ett träd. Protesten inleds med att Schevchenko ställer sig på knä och gör det ortodoxa korstecknet för att sedan såga ner krucifixet (Pujardoff, 2012). Hela protesten utfördes utan avbrott. Webbtidningen Reuters beskriver hur den här protesten har frambringat reaktioner både från kristna och från andra religiösa grupper, men även från släktingar till de som led av Sovjetunionens tidigare diktator Stalin (Polityuk, Auyezov, Balmforth, & Lyon, 2012). Den här protesten fick fler följdhändelser som kom att handla om att krossa korsen ”crushing crosses”. Att krossa korsen används i sammanhang där de förespråkar att krossa religion i allmänhet och kyrkans inflytande på politiken i synnerhet. Korset som symbol blir viktigt även för Femen eftersom de använder det som en metod mot religion. Dessutom gör de anspråk på att tillrättavisa var korsen hör hemma, det vill säga i det privata och inte i det offentliga. Religionen ska fysiskt försvinna, kors ska sågas ner, och lagar som bygger på religiös grund ska annulleras.

Femen ämnar demolera religionen och sekularisera religiösa platser och offentliga religiösa symboler med hjälp av att krossa kors. De menar att grunden för kvinnans frihet ska bygga på vetenskap och upplysning och att kyrkans bakåtsträvande mot medeltida ideal inte passar in i en progressiv världsbild (MADAM IN NOTRE DAME!, 2013). Friheten från religion genomsyrar Femens aktioner. Huvudpersonen i aktionen Inna Shevchenko, som offentligt benämns som Femens talesperson, har fått en ikonisk ställning för Femenrörelsen i stort. För protestens utförande nominerades Schevchenko även till årets ikoniska kvinna 2012 och benämns också som ’a crosscrusher’. Aktionen bidrog till att hon numera befinner sig i Frankrike under politisk asyl och hon fortsätter utföra sin aktivism som ledare för Frankrikes Femenrörelse (FREE PUSSY RIOT!, 2013).

Bild 14

Femens solidaritetsakt med Pussy Riot under nedsågningen av krucifixet i Kiev kom sedermera att blir ett antireligiöst konststupträdande i Holland på art-GOGBOT Festivalen. Där deltog ett antal Femenaktivister som iscensatte nedsågningen under konstnärliga former. Därefter höll Inna Shevchenko ett föredrag där hon jämförde religionens ställning med träflisorna från korset som tränger sig in i samhällskroppen. Hon uppmanade alla att ta motorsågar och använda dem som "surgeon's scalpels and to help democracy. FEMEN are going to continue to destroy religious idols that support developing of patriarchy in the world" (CROSS CRASHING IN HOLLAND, 2012). Här framgår det att Femen strävar efter demokrati som de anser vara oförenlig med kyrkan och dess inblandning i politiken. På Schevchenkos nakna överkropp står det "Fuck Church" och en annan femenmedlem har skrivit "Free Riot". Bild 14 framställer Femen som lugna till skillnad från många andra bilder där de är betydligt mer aggressiva. Båda femenmedlemmarna bär dessutom den för dem symboliska blomsterkransen.

Bild 15

Den 2 maj 2013 lades bild 15 upp på Facebookgruppen CWAFs vägg föreställande nedsågningen av korset i Kiev den 17 augusti 2012. Till bilden har det i efterhand lagts till en text: "Here's the perfect definition of Femen:" och på själva bilden har någon i efterhand skrivit med grön text: "Femen: Topless radical 'feminists' who hate Christianity and wants to be more equal than men". Bilden fick 70 kommentarer och reaktionerna från CWAf bestod främst av hårda ord mot Femen. Andra hade en mildare och mer empatisk inställning och föreslog förböner för de förtappade kvinnorna i Femen i stället för att falla i liknande hatiska tillstånd. Ytterligare andra kommentarer handlar om att Femen borde pröva sina metoder i muslimska länder. Det här är intressant eftersom det har förekommit liknande protester i muslimska länder, som exemplet om Amina Tyler i Tunisien vilket jag beskriv tidigare i inledningskapitlet. Vissa tycks alltså vara omedvetna om Femens aktivitet i muslimska länder medan andra är fullt medvetna om

Femens protester mot islam och reaktionsgruppen MWAF. Här uppstår en tydlig demonisering av den andre och CWAF hjälper till att skapa denna demonisering genom ett aktivt avståndstagande från de som inte är som dem. Trots att det finns olika hållningar i hur man bör bemöta Femens aktivism finns en tydlig uppfattning om hur en god människa bör handla i världen vilket inte är enhetligt med Femens metoder. Kvinnorna på CWAF vill även påvisa att religion är en samhällig nödvändighet och att Femens förställning om kristendomen som förtryckande är en stor missuppfattning. Man skulle kunna säga att CWAF postulerar, i motstånd till Femen, frihet till religion.

Bild 16

En av bilderna på CWAF är en personlig reaktion mot Inna Schevchenko. Bild 16 är tagen inomhus och kvinnan på bilden ler med blicken riktad rakt in i kameran. Framför sig håller hon ett pappersark där hon har skrivit: "Dear Inna you need Jesus!!!" Meddelandet är tydligt: Inna Schevchenko är förtappad och hon behöver Jesus för att komma tillrätta med sitt liv. Det är inte ovanligt att det förekommer kommentarer med frågor som: what is Femen? What is Kdn? eller som nedan:

Krzysztof Reszka Who is 'Inna'?

Monique Mboyo krzysztof : the leader of Femen!

Cory Alegbeleye Inna's wikipedia states that she's protesting topless against dictatorship, religion and the sex industry?? Whaaat??what are you protesting about when you go topless?? I call that 'sexibition', you can't fix stupid! Her cause is not only idiotic, she need better moral education and not the JUNK education she thinks she has!

Marc Colas I hope, one day, Inna Shevchenko and her friends, will change their minds... Only Jesus can make miracles...

Kommentatorn Marc Colas förlitar sig på att Jesus som frälsare ska hjälpa Femen att ändra uppfattning. Det är en tillrättavising om att den rätta vägen är att gå i Jesus efterföljelse. En annan kommentator, Cory Alegbeleye, uttrycker starka ord om Inna Schevchenko. Han menar att det inte finns någon logik bakom att protestera mot sexindustrin genom att gå runt topless. Femens uppträdande kallar han för idiotiskt och att kvinnorna som är medlemmar i Femen

behöver moralisk utbildning. Kyrkan och den kristna läran kan i det här sammanhanget ses som förvaltare av god moral vilket gör Femen till de förtappade.

Bild 17

I Tysklands huvudstad Berlin hölls den 21 september 2013 "The March of Life" för att uppmärksamma livets värde (Bucher, 2013). Femen anslöt sig i opposition till marschen som hade närmare 5000 deltagare. Femenaktivisterna gick i en liten klunga för sig med banderoller ovanför huvudet där det på en stod "Our body our choice" och en annan banderoll med Femens logga, den kyrilliska bokstaven Φ föreställande två bröst. På deras nakna överkroppar hade de bland annat skrivit "Gud är död"¹⁴, "My body my rules" och "Abort the Pope". Deltagarna i "The March for life" bar ett tusental vita träd Kors under processionen. Enligt Femen.org firar den här marschen död och förtryck av kvinnor grundat på religiös dogmatik. Femen opponerar sig alltså starkt mot vad de kallar för missbruk av den kvinnliga kroppen och emot kristna fundamentalister. Den som ansluter sig till marschen "claiming they have a God given right to dictate to women our basic choices - who we are and how we live" (DON'T RAPE OUR CUNTS WITH YOUR CRUCIFIXES!, 2013), marscherar enligt Femen mot alla kvinnor.

På CWAFF förekommer det stundom religiösa bilder i bakgrunden av fotona och på andra bilder bär kvinnorna halsband med medaljonger av ikoner eller krucifix. Det kan också vara hur kvinnorna framställer sig själva på bilderna vilket gör dem själva till symboler. Kollar vi på fotografierna av CWAFF finns det ett tydligt spår av amatörmässigt tagna bilder, inte sällan tagna själva med en webbkamera. Lunceford beskriver amatörmässigt tagna foton som mer intima, autentiska och vardagliga.

De påklädda kristna kvinnorna bjuder in betraktaren spontant utan att ta hjälp av högteknologiska systemkameror och professionella fotografer. Samtidigt representerar de sig själva som rena, naturliga och anständiga. De kristna kvinnornas anonymitet bevaras dessutom av facebookgruppen eftersom bilderna inte taggas med något namn utan hellre med

---

¹⁴ "Gott ist Tot"

en organisation eller ett land. Det bör dock tilläggas att det i vissa kommentarsfält återfinns kommentarer från de kristna kvinnorna på bilderna. Facebookgruppen möjliggör för de kristna kvinnorna att protestera från hemmet och man kan säga att internet i sig har blivit en plattform för uttryck av olika åsikter och värderingar. De kristna kvinnorna kan således visa sitt missnöje utan att behöva utsätta sig själva för de risker som en demonstration skulle kunna medföra (Khoury-Machool, 2010, s. 114f). Femen tar å sin sida hjälp av professionella fotografer, de visar sina nakna kroppar i det offentliga för att bryta mot normer, och de försöker inte anonymisera sig själva.

Bild 18

En protestbild av CWF som är av mer kommersiell prägel är bild 18. I den suddiga bakgrunden står tre kvinnor med varsin skylt samt en kvinna längre fram med ett tydligt budskap: ”Pro-life pro-woman”. På de andra skyltarna står det: ”Choose Life” och ”Poland-Safest country for pregnant women”. Kvinnorna har på sig vita tröjor och jeans och de står utomhus mot en stenmur med en svart grind skymtande. Att det är flera kvinnor på bilderna förekommer ibland men oftast poserar de ensamma. Ansiktsuttrycken är allvarliga och budskapen på skyltarna diskuteras i kommentarsfältet.

Kathryn Freney We're actually Irish! Pray for Ireland and our struggle against abortion!

Katarzyna Otczyk-Marcelli Kathryn, today at the third national March For Life in Rome, we spoke about the situation in Ireland too, and you have all our support! don't let them win!

Aneta Maria Poor indoctrinated morons. Luckily abortion is available in nearly all civilized countries.

Aleksandra Kowalska Aneta- självklart, att mörda oskyldiga barn är sååå ”civiliserat”:¹⁵

---

¹⁵ **Aleksandra Kowalska** Aneta- jasne, bo mordowanie niewinnych i bezbronnych dzieci jest baaardzo "cywilizowane":3

Katarzyna Otczyk-Marcelli Poor is a woman who doesn't accept her natural fertility and doesn't want her own child to live. Luckily many of those "civilized" countries fight for the right to live of every human being

Vanessa Baltzinger Katarzyna, just tell that to a raped woman, and have fun. Poor is a woman that let few insignificant cells have more power on her life and her body than herself.

Bild 18 ger upphov till diskussion om abortfrågan och olika tolkningsmöjligheter. En kvinna menar att abortförbud anses som ociviliserat medan en annan svarar att mördandet av oskyldiga barn är det. Det är tydligt att det finns skilda åsikter där rätten till att kvinnan ska bestämma själv över sin kropp, vilket Femen starkt förespråkar, går stick i stäv med det ofödda livets värdighet. Båda sidorna sätter in olika innehåll i begreppet civiliserat, som i sig har positiv laddning, för att visa på att deras ståndpunkt är den rätta. Intressant är även hur de argumenterar rent språkligt. Bland annat använder kommentatorn Aleksandra Kowalska emoticons (ikoner för känslor) för att förstärka känslan av att hennes kommentar innehåller ironi.

Bild 19

Kvinnan på fotot, som tycks vara taget med en webbkamera, ler och håller upp pappersarket snett bredvid sig. På lappen står det med röd penna: "Catholicism is my choice" och bilden har taggats med initialerna KdN. Hon har mörkt utsläppt hår och ser ung och naturlig ut. I bakgrunden skymtar en tavla föreställande Jesus och en av kommentatorerna har noterat Jesusbildens strategiska plats på fotot. Det är nästan som att Jesus sitter på kvinnans axel, att han är med och vakar över henne. En annan person i kommentarsfältet beskriver vidare om sin relation till kyrkan, helgonen och till Jesus.

Darvon McDonald wow, Jesus is in a good spot in the background

Christopher Fernando Catholicism is always a choice for people who have permission to choose their own choices. I chose Catholicism because of the study and the way of living. I worship Jesus and i pray to mother Mary and saints. I ask for the guidance of Holy Spirit. Even i ask almighty father to forgive me and i do confess in church. but i hate modern priesthood. I hate the way pontiff lives. I hate modern churches and it's rules. No offense please. Peace !!

I kommentaren kommer den personliga troföreställningen till uttryck där Christopher Fernandos beskriver hur den Heliga Ande agerar som vägledare och hur han även riktar sin tilltro till Jesus och Maria. Hans kritik och hat mot den katolska kyrkan riktas mot påvens bostad, de moderna prästerna och den moderna kyrkan. Liknande kritik kan återkopplas till den kritik som Femen för mot kyrkan som institution. På bild 19 befinner sig Jesusbilden i den privata sfären och hos kvinnans privata trosföreställning. På CWAF ser vi även hur kvinnorna använder Jesus och moder Maria som symboler för att beskriva sin tro. Dessutom värdesätter de individens fria vilja till att välja tron och accentuerar detta så ofta det går. Det är sällan kvinnorna på CWAF explicit hänvisar till kyrkan som institution utan det handlar mer om den privata tron till skillnad från Femens föreställning om att likställa kyrkan med kristendomen.

Bild 20

Bild 20 föreställer en kvinna med sitt nyfödda barn på bröstet som ligger och sover tillsammans med ögonen stängda. Bilden speglar moderskapet och kan i kontexten symbolisera moder Maria hållandes det nyfödda Jesusbarnet i sin famn. Till skillnad från andra bilder på CWAF är denna av mer passiv karaktär och utstrålar lugn. Den är även mycket intim eftersom det lilla barnet ser ut att nyss ha förlösts. Kontrasten till Femens aggressiva och uppseendeväckande protester blir tydlig. Budskapet som skrivits in i efterhand lyder: ”too happy being a mummy, forgot to be ’opressed’ :)”. Det nyfödda livets värde och värdet av att vara en moder är viktiga ståndpunkter som synliggörs via den här bilden.

Bild 21

Denna bild är tagen utomhus med kyrka skymtandes i bakgrunden. Några gröna träd skymtar i bakgrunden och kvinnan står på en bro som leder mot kyrkan som enligt en av kommentarerna är Basilique Notre Dame de Fourvière. Kvinnan på bild 21 har blont mellanlångt utsläppt hår med lugg och håller upp ett papper framför sig där det står "Free&Catholic!". På pappret har hon ritat blommor i ljusrosa och nedanför ordet "Catholic" har hon ritat ett tjockt rött kors.

Kommentarerna som följer diskuterar främst vad det betyder att vara katolik och fri och huruvida det går att vara det samtidigt eller om det är något separart. Naprawdę w to wierzysz? (Borde man tro på det här?) är en polsk ateistgrupp som ifrågasätter kopplingen mellan frihet och religiös tro (Naprawdę w to wierzysz?, 2013).

Naprawdę w to wierzysz? Free? If truly catholic that only till marriage I believe.

Because the bible says:

Ephesians 5:22

Wives, submit yourselves unto your own husbands, as unto the Lord. For the husband is the head of the wife, even as Christ is the head of the church: and he is the saviour of the body. Therefore as the church is subject unto Christ, so let the wives be to their own husbands in every thing.

Just to make sure it sticks: let the wives be [SUBJECT] to their own husbands in EVERY thing, says the Lord...

Małgorzata Maria Upplys mig troll, på vilket sätt kolliderar individens frihet med underkastelse till sin man? Jag förstår det som att du likställer det med att inte vara fri, alltså att man är föremål för sin chef, att dina barn är slavar eftersom de har tilldelats föräldrar? Oj, jag glömde att vänsterfolk inte har barn.☺¹⁶

Naprawdę w to wierzysz?@Małgorzata Maria'Upplys mig troll, på vilket sätt kolliderar individens frihet med underkastelse till sin man?'

Nej, det är klart. Total underkastelse (se NT) i en relation som man skriftligt inte kan gå ifrån (KK¹⁷ erkänner inte skilsmässa) är kvintessen hos individens frihet. I motsats till en slavanställning är du fri att lämna en anställning och chefens omfattning är begränsad, det går inte att underkasta sig allt.

Visst, solstråle. Berätta för mig mer om katolska kyrkans mystiska läror ☺¹⁸

¹⁶ "Małgorzata Maria Oświeć mnie trollu, jakim sposobem bycie poddaną mężowi koliduje z wolnością osobistą? Rozumiem, że ty również nie jesteś wolny, skoro podlegasz swojemu szefowi, a Twoje dzieci są niewolnikami, skoro są poddane rodzicom? Ach, zapomniałam, że lewacy nie mają dzieci. ☺"

¹⁷ Kościół katolicki (Katolska kyrkan)

¹⁸ "@Małgorzata Maria 'Oświeć mnie trollu, jakim sposobem bycie poddaną mężowi koliduje z wolnością osobistą?'

Nie, pewnie. Bycie poddanym komuś we WSZYSTKIM (wg. NT) w relacji, z której nie można wg. pisma wyjść

Katarzyna Otczyk-Marcelli Trolku, it's impossible to truly comprehend this Bible passage without understanding the bond between Christ and His Church. It's the bond of love and real love is absolutely free. Getting married is your choice! and all christian happily married women would tell you it's really great to be submitted to their husbands. You know why? cause: 1. they chose it 2. their husbands love them as Christ love His Church.

CWAF kallar denna grupp för ett troll eftersom gruppen kritiserar kombinationen av att samtidigt vara fri och katolik. Trots att Dawson menar att det är ytterst få som responderar på kommentarer skrivna av troll uppstår en diskussion där samtalspartnern Naprawdę w to wierzysz? uppfattas som ett. Det som händer i kommentarsfältet är att CWAF formulerar gruppen Naprawdę w to wierzysz? till ett troll i förmån för att sedan kunna förkasta den gruppens kommentarer.

För att bevisa sin poäng med oförenligheten mellan frihet och tillhörandet av en katolsk tro citerar ateistgruppen Efesierbrevet 5:22 och tolkar det som att kvinnor, enligt bibelcitatet, endast är kvinnor när de är gifta och när det underkastar sig sin man och Gud. Nedan följer några kommentarer på polska som reagerar på det som Naprawdę w to wierzysz? har skrivit. Kommentatorn Małgorzata Maria ifrågasätter begreppet frihet och underkastelse. Hon menar att mannen och hustrun står i beroendeställning till varandra så som ett barn står i beroendeställning med sina föräldrar. Att vänsterfolk inte har barn, som hon skriver i slutet av sin kommentar, kan kopplas till att ideologin i vänsterpolitik ofta förknippas med frihet att kvinnlighet ska vara oberoende av mannen, att bestämma över sin egen kropp och sedermera rätten till fri abort. Till begreppet frihet kan nu tilläggas andra ord som underkastelse och beroendeställning.

Naprawdę w to wierzysz? menar i stället att en beroendeställning där två parter har rättigheter, som i exemplet om arbetsgivare och chef, och att detta bör appliceras på samma sätt i en relation. Det ska vara en rättighet att separera. Katolska kyrkan, som kommentaren hävdar, tillåter inte skilsmässa och det blir därmed en tvingande underkastelse till en högre makt. Katarzyna Otczyk-Marcelli reagerar på Naprawdę w to wierzysz?'s senaste kommentar. Hon

---

(KK nie uznaje rozwodu) jest kwintesencją wolności osobistej. W przeciwieństwie do niewolnictwa stosunku pracy, z której wypowiedzenie możesz złożyć kiedy chcesz i gdzie zakres władzy szefa jest ograniczony, nie jest poddaństwem WE WSZYSTKIM.
Pewnie, Słoneczko. Powiedz mi więcej o cudowności nauki katolickiej☺”

kritiserar hur bibelcitatet har använts utan att ta hänsyn till förhållandet mellan kyrkan och Kristus. Enligt henne ska den liknas vid en relation som bygger på absolut fri kärlek.

Under föreliggande delkapitel har vi tagit fasta på Femens aktioner riktade mot demolering av religiösa symboler. Reaktionerna visar sig i form av att kvinnorna på CWAFs bilder ämnar ta tillbaka den rätta meningen av de religiösa symbolerna. Religionens roll i samhället har också uppdragats samt alternativ till att sekularisera samhällen där religion inte ska ha makt över politik eller individer. Nästa delkapitel kommer ta sin utgångspunkt från Femens aktioner i Notre Dame de Paris.

Notre Dame de Paris

Bild 22

Bild 23

Den 12 februari 2013 höll Femen en protest i katedralen Notre Dame de Paris efter att Benedictus XVI dagen innan annonserat sin abdikering (Ackerman & Femen, 2014, s. 169). Femen firade "the departure of homophobic Pope Benedict XVI" (MADAM IN NOTRE DAME!, 2013). Flertalet Femenaktivister rusade topless fram till ett par guldlockor belägna i kyrkan skrikandes "Pope no more" medan de ringde i klockorna. På de nakna överkropparna fanns budskap som: "Pope no more", "Pope Game over" och "Saved by the bell". Vakterna ingrep snabbt för att försöka föra bort Femen. På videoklippet ser man hur Femen ställer sig i en rad med höger arm upp och handen formad till en knytnäve och skriver tillsammans "No Homophobe". Under tiden släcks hela kyrkan ner vilket accelererar till att Femen återgår till att aggressivt skrika "Pope no more".

I slutet av ett videoklipp som skildrar händelsen intervjuas Inna Schevchenko och hon beskriver att protesten främst syftar till en legalisering av samkönade äktenskap och att kyrkan i detta hänseende borde skämmas: "Shame on Church, shame on religion" (AlankaboutMedia, 2013). I ett annat videoklipp ställer sig Femen under protesten på knä

framför guldklockan och gör korstecknet och efter att de blivit utslängda ur kyrkan upprepar de akten utanför vända mot Norte Dames ingång (AFP, Les Femen à Notre-Dame pour "fêter le départ du pape", 2013). Femens föreställning av kyrkan och religion i allmänhet är något stelt, föråldrat, och världsfrånvänt synliggörs i deras performativa handlande. Dessutom gör de narr av ritualer (genom att imitera korstecknet) och av kyrkans symboler och heliga rum.

Femen firar alltså Benedictus den XVI abdikering och kallar honom för en "leader of the Catholic mafia" och en "fascist". Att spela på klockorna ska enligt Femen ses som en symbolisk begravningsmarsch för religionens, hierarkins och förtryckets bortgång. Vidare förklarar Femen att de är emot den förtryckande kyrkan och dess vägran av jämställdhet. De ställer sig även i opposition emot att kyrkan förbjuder kondomer eftersom Femen tror på kvinnans rätt till att välja vad hon vill göra med sin egen kropp: "Despite appearances, the weight of the Church and its traditions are still on our backs. Long live the enlightenment! Long live freedom!" (MADAM IN NOTRE DAME!, 2013). Femen menar att påven har förlorat medan en kvinna på CWAF i stället menar att Femen har förlorat spelet.

Bild 22

Fotot är taget inomhus och kvinnan har mörkblont hår och lugg. Från ögonen och nedåt är ansiktet täckt av pappersarket med budskapet: "God is love stronger than anything!☺ Game over Femen... ☹". Hon använder även smilegubbar för att förstärka känslan som hon uttrycker i stället för att göra det med sin egen mun som är täckt av pappersarket. Återigen ser vi en kvinna som täcker delar av

sitt ansikte och sin kropp och Femen och CWAF fortsätter att använda liknande språkbruk. Femen menar att de har vunnit över påven och krossat det som upprätthåller kyrkans hierarki och patriarkala strukturer. Kvinnan på CWAF menar å sin sida att Guds kärlek är starkare än någonting annat vilket försvårar Femens kamp mot homogena, normativa och institutionella strukturer i en samhälllig kontext. Likande diskussion om frihet genom Kristus och religionens säregna art är argument som återkommer.

Kommentarerna som följer talar om Femen som en antireligiös grupp som inte är representativ för alla kvinnor. Vidare följer en diskussion om huruvida tolkningen av Bibeln bör ses som konstruerad av den historiska kontexten för sin tid och endast tolkas utifrån dessa

premissor eller om Bibeln bör ses om ändlös och på ett andligt plan. Eftersom det på CWAFF facebook-sida hittills funnits en frånvaro av att diskutera kyrkan kan vi nu se att det förekommer en kort kommentar om den universella kyrkan och dess plats i världen. I och med Bibeln och specifikt evangeliets universella budskap förespråkas mission av kyrkans grundläggande värden.

I genomgången av alla 147 bilder som studien innefattar är påven Benedictus XVI helt frånvarande, både i budskapen på pappersarken och i kommentarsfältet. Det är intressant eftersom Femens aktioner riktar sig mot Benedictus XVI. Frånvaron av honom på CWAFF kan däremot bero på att sidan grundades efter abdikeringen och en ny påve, Franciskus, valts. På två ställen nämns den nyvalde påven.

Bild 25

Kvinnan på bild 25 sitter i en bil och genom bilfönstret skymtar grönprydda buskar. Bilen står still och lite av fönstret är neddraget. Fotot är snett taget och kvinnan är generöst sminkad. Hon har markerade glasögon, mörklångt hår med lugg, en leopardmönstrad scarf, en vit tröja och en svart knäppt kavaj. Med ena handen håller kvinnan fram en lapp, hennes naglar är långa och lackerade i glitter med mörkblått i toppen. Meddelandet är tillagt i efterhand på datorn: "Femen? No thanks, I choose to be free and happy, I have Jesus on my side!" Det framkommer att hon är av italiensk nationalitet vilket kommenteras av:

Marc Colas It is because of christian people that Italia is still a beautiful country ! And italians are so lucky to live next to Pope Francis <3<3¹⁹

Marc Colas hänvisar till att det är på grund av alla kristna som Italien fortfarande är ett sådant vackert land. Här förstärks den nationella identiteten med hjälp av den kristna. Att påven Franciskus bor i Italien är en ren lycka för hela landet. Kvinnan på bilden visar även på att en kristen kvinna inte nödvändigtvis behöver vara osminkad, som annars verkar ha varit fallet hos många av de andra bilderna. Överlag finns det en otrolig utseendemässig bredd hos de

---

¹⁹ Symboliserar två hjärtan

kristna kvinnorna på CWF till skillnad från medlemmarna i Femenrörelsen som oftast framstår som vältränade och kommersiellt vackra.

Bild 26

Kvinnan på bild 26 håller upp pappersarket bredvid ansiktet med texten: ”A holy and shamefaced women is grace upon grace. And no price is worthy of a continent soul’ Ecclesiasticus 26, 15”. Hon har en blå t-shirt på sig med ett vitt tryck på och mönstret urskiljs ett kors och ett hjärta. Halsbandet hon har på sig verkar vara inspirerad av den katolska rosenkransen som ett böneradband. Hon använder bibelcitatet för att beskriva hur en kristen kvinna bör vara i enlighet med den kristna läran. Att vara återhållsam och kysk är alltså eftersträvansvärda karaktärsdrag. Den kommentar som följer handlar om att åka på världsungdomsdagen och träffa påven:

Lívia Pereira Come to visit RIO in the World Youth Day 2013!²⁰ Let's meet Pope Francis! Be a pilgrim! :D:D

Efter Femens så kallade ”Anti-Pope” protest i Notre Dame anklagades de den 21 februari 2013 för ofredande beteende, att ha skadat en av vakterna och slutligen för skadegörelse av guldklockan. I sitt försvarstal hävdar feminaktivisterna att de utfört en fredlig protest men enligt Frankrikes brottskod artikel 1222322 är det förbjudet att uppträda topless på offentliga platser. Femen motsätter sig anklagelserna och menar att barbröstad portester är heliga och att alla kvinnor har rätt att fritt får uttrycka sin åsikt (Of Notre Dame in the Bastille, 2013). Genom deras offentliga aktioner strävar de för att normalisera kvinnors rätt till offentliga platser.

Den 16 december 2013 skriver CWF: “We are happy to kindly inform You that official Facebook page of Femen Poland has been close again. Thank You !!” (Christian Women Against Femen, 2013-). Det hör till vanligheten att CWF anmäler Femens facebookgrupper vilka sedermera blockeras av Facebook. I kommentarsfältet finns det dock en förställning om

---

²⁰ World Youth Day 2013 var i Rio de Janeiro, Brasilien. Det är en stor pilgrimsfest som sker vart tredje år där unga katoliker från hela världen sammansluter.

att Facebook sympatiserar med Femen och att systemet är korrupt trots att Femens facebookgrupper ständigt stängs ner. Frågan om vilka som får respektive inte får vistas på internet uppdragas. Internet och Facebook ses som en plattform som tillåter olika grupper med olika värderingar men ger individer rätt att anmäla sidor som anses opassande.

År 2013 firade Notre Dame 850 års jubileum och den 21 maj samma år begick en man självmord inne i katedralen. Mannen var 78 år och identifierades senare av polisen som Dominique Venner. Efter att Venner gått fram och placerat ett brev på ett altare sköt han sig själv i huvudet. Under händelsen var katedralen full med besökare som evakuerades från kyrkan. Venner var känd som motståndare till Frankrikes nya lag om samkönade äktenskap samt immigrationsproblematiken vilket han skyllde på islam. Självmordet ansågs även som symboliskt i den bemärkelsen att det begicks inuti en internationellt känd och religiös plats (Charlton & Keller, 2013).

Bild 27

Dagen efter, den 22 maj 2013, var Femen på plats för att iscensätta självmordshändelsen. En kvinna från fementrörelsen gick in i katedralen, ställde sig på samma plats som Venner och höll fram en svart leksakspistol för att reproducera händelsen. Hon var topless och på bröstet stod det "May fascism rest in hell" och på ryggen stod det "In gay we trust". Femen protesterade emot mannens värderingar och uppmanade andra med samma värderingar som Venner att följa hans exempel "Hurry up, there is not so much place left on the sacrificial altar of Notre-Dame de Paris!" (A SUICIDE OF FASCISM, 2013). Protesten inne i kyrkan av Femenmedlemmen var lugn och kort. Tillsammans med aktivisten var media på plats samt ett par enstaka besökare. Väl utanför Notre Dame sträckte hon upp sin högra knytnäve, tog av sig kappan igen och börjar skrika medan det samlats en åskådarmassa runt om henne (AFP, Une Femen dénonce l'homophobie à Notre-Dame de Paris, 2013).

Bild 28

My contribution to this Femen lady. Now it's a pay-off for what she did at Notre Dame. Muslims help Christian people to stop barbaric actions of Femen. They (Femen) say there is no God. This is wrong, we clearly see there is God and justice. Read more about Femen lies at Femen Exposed Facebook page.

Därefter har orden på kvinnans bröst manipulerats på bilden till följande budskap: "May Femen rest in Jail". Det här är ett sätt att använda samma bild och reproducera den till ett eget syfte. Det saknas dock kommenterar av CWAF på det som Femen reagerade på, alltså Venners självmord. Bildtexten menar att kristna och muslimer ska samlas som gemensam kraft för att motverka Femen. CWAF beskriver Femen i termer som gudlösa och argumenterar för att tron på Guds rättvisa kommer bistå med seger. Femen beskrivs även som barbariska vilket kan kopplas till begrepp som ociviliserade och primitiva. Här ser vi hur ord, bilder, religiösa platser och kvinnans kropp används av rörelserna på olika sätt.

Bild 29

Den här bilden är tagen inomhus och kvinna på bilden ser allvarlig ut. Hon har mörkt mellanlångt hår till axlarna, en vit blus med blått broderat mönster och ett par jeans. I bakgrunden syns en rumänsk flagga och en ikon på hyllan föreställande en ängel. Budskapet på pappersarket lyder: "I am proud to be an orthodox christian no femen". Sällan tillskriver kvinnorna på CWAF sig till den ortodoxa kristendomstraditionen (exempelvis Rysk-ortodoxa eller Grekisk-ortodoxa kyrkan). Oftast specificerar sig kvinnorna som katolska kristna eller som kristna i bred bemärkelse. Att vara stolt, *proud*, är något som återkommer hos flera av kvinnorna och att tillhöra en religion inger stolthet som kan kopplas till andra viktiga egenskaper som framgår hos de kristna kvinnorna, som fromhet, täckta kroppar och integritet. Nationalitet spelar även en framstående roll hos kvinnorna på CWAF. Det är viktigt att visa

och skriva varifrån man kommer. Flera av kvinnorna taggar bilderna med en organisation speciell för ett land och ytterligare andra har med flaggor eller andra nationella symboler till bilderna, medvetet eller omedvetet.

Bild 30

Kvinnan på bild 30 har svarta kläder på sig, svart långt hår och solglasögon på huvudet. I bakgrunden ser man en familj som ligger på picknickfilt, mamma, pappa och flickebarn.

Bilden är fotograferad lite uppifrån och är taggad Jobbik IT. På pappret står det: ”God homeland family”. Kvinnan på bilden har en ring på vänster ringfinger vilket indikerar att hon antingen är förlovad eller redan gift.

Guillermo Hispano I like all photos of this page! Specially this one: patriotism, beauty and God.

Umberto Rusciano Italian fascists had the same motto.. I'm scared of you

Kommentarerna är av två slag, där den första instämmer med kvinnans meddelande medan den andra liknar mottot God, homeland and family med italienska fascister. Här blir två positioner tydliga och båda kommentarerna har olika syn på vad bilden egentligen föreställer. Det handlar om tolkningar och föreställningar där den första kommentaren ställer sig positiv till värden som patriotism tillsammans med en föreställning om en kristen gemenskap. Den andra kommentaren noterar att dessa värden är samma som italienska fascister och vill varna för vad som kan hända med dessa tankar. Möjligtvis finns det en koppling till att bilden är taggad Jobbik IT, som tillhör ett extremt högerparti Ungern med rasistiska konnotationer. Värderingar som ryms inom nationalistiska rörelser tillika traditionell kristendom kan bidra till en problematisk ställning för den romersk-katolska kyrkan, särskilt om dessa visar främlingsfientliga drag.

I detta underkapitel har det kommit fram ytterligare nationalistiska anspelningar där familjevärderingar kopplas ihop med hemlandet. Det handlar även om hur Femen genom sina aktioner inuti kyrkor ämnar profanera den heliga sfären. Femen fortsätter i nästa delkapitel att attackera heliga män, närmare bestämt Ärkebiskopen André-Jozef Léonard, på offentliga platser.

Ärkebiskopen André-Jozef Léonard

Bild 31

Den 23 april 2013 protesterade fyra Femenaktivister genom att rusa upp på scenen i aulan på UBL (Universite Libre de Bruxelles) i Belgiens huvudstad Bryssel. Där befann sig ärkebiskopen av Belgien, André-Jozef Léonard, som höll ett samtal kring blasfemi och yttrandefrihet (Topless FEMEN Protesters Drench Belgian Archbishop André-Jozef Léonard, Protest Homophobia In Catholic Church (PHOTOS), 2013). Femen sprang skrikandes upp på podiet och började slänga vatten på biskopen som lugnt satt på sin plats med knäppta händer och slutna ögon i bön under protesten (111222sanya, 2013). Vattenflaskorna som användes under protesten är typiska vigvattenflaskor formade som en madonnastaty. I den här aktionen använder Femen inte bara religiösa symboler utan snarare artefakter. Handlingen i sig, att försiktigt skvätta vatten, är något som inom kristen tradition är centralt. Prästen kan exempelvis skvätta vatten i syfte att rena eller välsigna. Femen använder samma attribut mot biskopen för att rena den offentliga sfären från religionens inflytande. På bilden blir det tydligt att skvättandet av vatten och med deras sätt att förvränga sina kroppar inger ett aggressivt uttryck. Femen använder vattnet, på samma sätt som kyrkan, att rena det onda men också att rensa bort all smutsigt som religionen lämnar efter sig. På Femens nakna kroppar står det: "Stop Homophobia" och "Anus Dei Is Coming" (Topless FEMEN Protesters Drench Belgian Archbishop André-Jozef Léonard, Protest Homophobia In Catholic Church (PHOTOS), 2013). Anus Dei Is Coming syftar till den latinska termen Agnus Dei som betyder Guds lamm.

Bild 32

Denna händelse skildras på femen.org där det beskrivs att Femen opponerar sig mot vad de kallar för religiös fanatism. Aktionen mot Léonard gick enligt Femen ut på att markera den förtryckande effekten som religion har på kvinnan och på hela samhället. På en av bilderna som Femen lagt upp på Femen.org ser man hur ärkebiskopen tar vigvattenflaskan efter protesten och ger den en vördnadsfull kyss. Bilden är lugn och framställer biskopen i god dager, men

kanske också som en fanatiker som kysser en plastflaska. Det är anmärkningsvärt att denna, till synes fredliga bild av en religiös man är upplagd av Femen när deras mål oftast består i att förödmjuka och krossa religioner. Bild 32 kan ses som en direktreaktion på protesten eftersom Léonard visar kärlek till moder Maria. Flaskan som Femen använde i portesten är kanske för biskopen mer än enbart en flaska, den är helig på grund av att den anses vara madonnan manifesterad (STOP THE HOMOPHOBES IN BRUSSELS!, 2013).

Bild 33

censurerats vilket kan ses som ett tydligt ställningstagande mot att exponerandet av bröst är icke önskvärdt på CWF. Kvinnoföreställningen som synliggörs på facebooksidan visar ett avståndstagande till nakenhet. Texten lyder: "Gay liberals, showing peace, love, tolerance, equality, diversity, and progress. Christian priest showing hatred, bigotry, racism, right wing ideals, and violence."

Tydligt motsäger texten det bilden föreställer vilket verkar vara syftet hos den som konstruerat texten. En skarp distinktion om vem som har rätt respektive fel visas tydligt i bildtexten. Här presenteras Femens ideal av CWF som: att visa kärlek, tolerans, jämställdhet, mångfald och utveckling men vid första anblick speglar bilden snarare det motsatta. Samtidigt beskriver bildtexten vad Femen menar att kristna präster står för: att de visar hat, trångsynthet, rasism, högerideal (i den "politiska skalan") och våld. Bild 34 beskriver Femens föreställning om kristendomen vilka CWF menar är falska. Medlet som Femen använder motsäger i det här fallet motivet och för flera kvinnor som protesterar på CWF är det viktigt att motivet går i linje med vad som föreställs. Motiv och handling bör sammanfalla med varandra annars blir handlingen kontraproduktiv. På internet är det inte ovanligt att bilder manipuleras på liknande sätt. Att i efterhand lägga till texter för att bevisa en poäng, göra narr av på ett humoristiskt sätt eller argumentera för en ståndpunkt sker dagligen på plattformen internet och inte minst på Facebook.

Bild 34

Kvinnan på bild 35 håller upp pappret framför munnen vilket gör att hennes ledsna ögon och markerade glasögon blir extra tydliga. Hennes mörkblonda hår är uppsatt och på sig har hon en svart tröja. På pappret står det: "Showing nudity in public is called prostitution not feminism!!!".

Offentlig nakenhet liknas i det här fallet vid prostitution och en av kommentarerna lägger till att det också kan ses som en personlighetsstörning.

Jolanta Pyszora Swidron ..yes it is truth and showing nudity in public is also called the personality disorder...

Angela Henneberry Coffman Prostitution is having sex for money. I don't think all feminists display nudity in public?

Jolanta Pyszora Swidron ...to Angela Henneberry: try to find what feminism is representing. Try to search in the good sources. This behaviour is the one of the pathology of this group.there is too small space to make the conference for you, but you can do this on your own..good luck

Marco del Castillo Why is it called prostitution? Do they have sex for money?

Marcin Gmiat Prostitution minds selling your nudity but not only for money.

Magdalena Szyłak They earn money on every single "trip" and happening when they show their naked body. I have an article in polish about it,I can't find it in english,sorry

En annan kvinna ifrågasätter meddelandet ovan med att fråga sig om alla feminister verkligen blottar sig offentligt. Kommentatorn Jolanta Pyszora Swidron föreslår att Angela Henneberry Coffman ska undersöka källor till vad feminism representerar och att det hon kommer finna är att Femen har ett sjukligt beteende. Diskussionen om prostitution fortsätter där kommentatorn Marco del Castillo ifrågasätter om Femen verkligen säljer sex och får som svar från Marcin Gmiat att prostitution inte behöver säljas till priset av pengar. Magdalena Szyłak hänvisar till en polsk artikel som skriver att Femen tjänar pengar vid varje uppträdande av nakenprotester. Detta bekräftas även av filmen om Femen *Ukraine Is Not a Brothel* regisserad av Kitty Green. I den framgår det att Femen får stora summor från anonyma donatorer, men att Femenmedlemarna ändå inte riktigt kan försörja sig på det (Green, 2013).

Bild 35

Kvinnan på bil 35 står mot en ljus fasad och håller upp meddelandet framför sina bröst, en vanlig position bland protestbilderna. Flera bilder och kommentarer som vi har sett handlar om blygsamhet och kvinnokroppen. Budskapet speglar vikten av omhändertagandet av kroppen eftersom den anses helig: "My body is the temple of holy spirit my body is sacred".

Lisa DellaVecchia FEMEN objectifies themselves and they can't even see it

Kvinnan på bilden förknippar sin religiositet med kroppen som ses om något heligt eftersom den förvaltar den heliga anden. Femens topless-protester handlar likväl om kroppen, en naken kropp i det offentliga, vilket gör att Femens protester skapar starka reaktioner hos CWAF. Att visa upp den intima nakna kroppen på offentliga plaster gör att Femen ifrågasätter rådande sociala normer samtidigt som de i sina aktioner performativt eftersträvar frigörelse från förtryckande maktstrukturer. CWAFs privatisering innebär att de, i många fall, bjuder in betraktaren till det privata hemmet samtidigt som de upprätthåller kristna kvinnoföreställningar. Separationen mellan offentligt och privat upprätthålls från både Femen och CWAF men i bilden ovan, som handlar om att kroppen är helig och ett tempel för den Heliga Anden, minskar separationen mellan kropp och själ. Det en kvinna manifesterar ska likaså finnas inuti henne själv vilket Mahmood skulle beskriva som ett sätt att överbrygga den offentliga och den privata sfären (Mahmood, 2012, s. 75). Kvinnan är dessutom utomhus och manifesterar sin kropp ute i det offentliga precis som den sociala plattformen Facebook anses vara offentlig. För att återkoppla till aktionen mot biskopen speglas en tydlig demonisering av de två motparterna, Femen vs. Biskopen (som symboliserar kyrkan och kristendomen i stort). Det skapas dessutom dikotomier där starka känslor som hat och kärlek väller fram i protesten ovan.

Diskussionen har främst handlat om kvinnlig nakenhet i det offentliga och vad som anses som prostitution. Det är inte enbart att ta betalt för sex utan det kan också ses som omoraliskt att gå topless, att man visar upp sin kropp och personer som ser det konsumerar det.

Bild 36

André-Jozef Léonard har råkat ut för ytterligare en protest av Femen, denna gång den 10 oktober 2013. Protesten skedde under ett offentligt möte på Catholic St. Micheal's College medan den tidigare franska ministern och medlem av *Pontifical Family Council* Christine Boutin höll ett tal (Nardi, 2013). I

videoklipppet ser vi hur Femen lindar in ministern i en regnbågsflagga samtidigt som de kramar om henne ståendes vid talarstolen. Boutins beteende var lugnt och reagerade genom att ignorera Femen och passivt stå helt stilla. Under tummultet dök det upp människor på scenen för att leda bort femenaktivisterna. Samtidigt hoppade en man i svart kostym upp på podiet och tryckte upp en tårta i ansiktet på biskopen (LR3277, 2013; Wolny, 2013). Att få en tårta upptryckt i ansiktet brukar traditionellt förknippas med förödmjukelse. Som reaktion slickade Léonard upp tårtdelarna från ansiktet och på det sättet förlöjligar biskopen den pågående protestaktionen genom att humoristisk njuta av den tårta som gavs honom samtidigt som han tar tillbaka sin dignitet. Det bör tilläggas att biskopen har utsatts för tårtkastning innan vilket man kan se på olika YouTube-klipp. Det verkar som att den okände mannen i kostym precis som Femen ogillar biskopen, men det är inte helt säkert att de har planerat att samarbeta under protestaktionen. Enligt ett blogginlägg, som har en partisk inställning mot femenaktionen, framgår det att Femen har hyrt in statister eller fått med sig sympatiserande volontärer till protesten. Det skulle möjligtvis förklara mannen med tårtans agerande under protesten (Nardi, 2013).

Bild 37

Kvinnan på bilden har mörkt långt hår varav ena sidan är uppsatt så att håret hänger ner på andra sidan. Hon har ett svart linne på sig och hennes bestämda, nästan arga, blick är riktad snedd nedåt mot texten som hon har komponerat i efterhand på datorn. Där står det: "I'm a catholic woman and I am free. The Femen not

represents me.” Här uppstår en diskussion i kommentarsfältet om blygsamhet och hur en kvinna bör vara klädd mellan kommentatorerna Julia Robertsson och Katarzyna Otczyk-Marcelli:

Julia Robertson Then cover yourself and be MODEST!?”.

Katarzyna Otczyk-Marcelli Julia, she's in Brasil!!! I'm just wondering how you would dress with their temperatures and humidity!

Julia Robertson How would she dress in Hell if she were to die with the mortal sin of indecency on her soul? Christ and the Blessed Family lived in a climate of extreme heat and cold...they dressed from head to toe to protect themselves from the glaring desert sun during the day and extreme cold temperatures at night. So, your excuse of a defense is a poor one. C'mon Christians...you should KNOW BETTER!

Katarzyna Otczyk-Marcelli Who are YOU to tell if she's indecent in her soul??? A piece of naked shoulder is so offensive and sinful according to you? ... Thank you God, for seeing the purity of our souls and not just the external image. Thank you for coming to save the world, not condemn it. Thank you for loving us with all our weaknesses and mistakes.

Julia Robertson tycker att kvinnan på bilden har för lite kläder på sig och borde täcka sig. Katarzyna Otczyk-Marcelli försvarar kvinnan på bilden genom att argumentera för att en kvinna kan ha tunnare kläder på sig om hon befinner sig i ett varmt klimat. Responsen är hård: “How would she dress in Hell if she were to die with the mortal sin of indecency on her soul?”. Hon menar att även Kristus och den heliga familjen, levde under extrema väderförhållanden men att de hade täckande kläder på sig. Katarzyna frågar tillbaka “Who are YOU to tell if she's indecent in her soul???” och menar att det i slutändan är Gud som ser människans innersta renhet och inte endast dömer efter utseende. Gud är för henne frälsaren och kärleken trots människans synder. Spänningen inom CWAF är kanske främst tydlig här när det handlar om hur en kvinna bör vara klädd. Huruvida en kvinna är from eller inte visar sig på hennes utseende och inte minst i kläderna hon bär. Den andra synen på hur en kristen kvinna kan manifestera sig är att hon inte behöver täcka sig, det är tron på Gud som är det viktigaste och inte hur hon är klädd. Spänningen visar en mer traditionell syn och restriktiv kvinnlighet gentemot en mer utseendemässigt liberal och trosbaserad inriktad kvinnlighet.

För att göra en vidare analys har jag valt att ta fasta på tre bredare teman med utgångspunkt från diskussionen som förts i föreliggande kapitel. Den tematiska analysen redogörs för i nästkommande kapitel.

Kapitel 4. Tematisk analys

Det här avsnittet är uppdelat i tre delar. I den första delen titulerad kropp, blick och heliga bröst diskuteras gruppernas syn på frigörelse och kvinnokroppen som på- eller avklädd. Den andra delen tar upp hur auktoriteter och demoniseringen av ”den andre” tar sig uttryck på nätet. Fokus kommer ligga på centrala begrepp i den diskursiva kampen mellan grupperna. Föreställningar om kvinnlighet, som är den sista delen, diskuterar hur grupperna formulerar kvinnlighet. CWAFs konstruktion av kvinnlighet belyses även i relation till nationalistiska grupper som bilderna är taggade med samt till kristen tradition.

Kropp, blick och heliga bröst

Applicerar man Maud Eduards beskrivning av nyfeminister på Femen blir det tydligt att olika former av maktstrukturer, religion inkluderat, sitter i kroppen och att kvinnan bör sträva efter frigörelse från dessa förtryckande krafter i samhället. Reaktionerna som uppstår på CWAF (se exempelvis bild 3) motsätter sig frigörelsen genom att accentuera gemenskap. Gemenskapen tar sig uttryck i olika relationer; en nationell gemenskap, en kristen gemenskap (en universell gemenskap med andra kristna kvinnor) och en Guds-gemenskap. Den sistnämnda är för de kristna kvinnorna av uppenbar betydelse vilket manifesteras i deras sätt att argumentera för en redan uppnådd frigörelse. Friheten kvinnorna på CWAFs facebookside innehar symboliseras av deras påklädda och för omvärlden otillgängliga kroppar. Frigörelsen kan sägas ske via religionen och går bortom världsliga förtryck, som att kvinnan skulle vara förtryckt av mannen.

Den spänning som uppstår kring begreppet feminism på facebookgruppen går åt två riktningar: antingen självutnämner de sig som anti-feminister eller *new feminists*. Flera av kvinnorna på CWAF framhåller en föreställning om att feminism skulle vara något inneboende ont och likställer det med manshat. En del på CWAF drar även likhetstecken mellan feminism och Femen. Andra kvinnor erkänner feminismens historiska framsteg där kvinnor numera erhåller rösträtt och rätt till utbildning men förkastar i samma andetag den moderna tidens radikala feminism som inte gör något gott (se exempelvis bild 7). Kampen om kvinnans rättigheter är för CWAF fortfarande en realitet men de menar vidare att ”riktiga feminister” har kläder på sig och kämpar för jämställdhet. Femens protester är enligt CWAF kontraproduktiv och ger inte några resultat. Vissa menar att det finns äkta aktivistgrupper som

tar ”real action” medan andra på facebooksidan anser att feminismen i västvärlden har spelat ut sin roll.

Femens manifestation av frigörelse tar sig främst uttryck i deras protestmetod. Deras specifika uppträdanden förkroppsligar budskapet om frigörelse från samhällsordningen eftersom de förvanskar sig själva under aktiva repetitiva handlingsmönster. Deras agerande stör ordningen genom att bokstavligt och symboliskt befria sina bröst. Här kan man dra en parallell med utgångspunkt från Marilyn Yalom där det ”goda” bröstets symbolik av frigörelse, i fransk traditionsanda, liknas vid den politiska betydelse det fick under revolutionen 1789. Men utifrån CWAFs synsätt är Femen en del av det Yalom kallar för det erotiska bröstet och blir på så vis en del av det ”onda” bröstet som anses vara vulgärt och förknippat med sexindustrin.

I kristen tradition, fortsätter Yalom, avbildades syndiga människor som nakna medan fromma människor var påklädda med löst åtsittande kläder. Bröstens frånvaro kom att symbolisera helighet och i flera av bilderna på facebooksidan kan man se hur kvinnorna täcker delar av kroppen med kläder och budskapsplakat. När delar av ansiktet är täckt uppträder kvinnorna på ett sätt som gör kroppen otillgänglig samtidigt som den symboliserar blygsamhet. Men nakenhet, som vi sett, kan betyda olika saker i olika kontexter. I Schirin Amir-Moazamis undersökning av unga muslimska kvinnor i Tyskland och Frankrike beskrivs det hur lättkläddhet kan innebära ett uttryck för sexuell frigörelse där den påklädda reaktionen handlar om att motsätta sig ”the temptations of dominant sexuality norms” (Amir-Moazami, 2010, s. 193).

Här finns en likhet mellan de franska muslimska kvinnorna och de värderingar som CWAF förespråkar. Båda rörelserna identifierar sig med religiös terminologi och vänder sig båda emot sekulärliberala värderingar om sexuell frigörelse. I stället vill de kroppsligt manifestera religiösa värderingar som ett avståndstagande från den dominanta sexualitetsnormen. Spänningen mellan den sexuella frigörelsen och avståndstagandet mot densamma kan till stor del likna den diskursiva kampen mellan Femen och CWAF. Fortsättningsvis skriver Amir-Moazami att de muslimska kvinnorna i hennes studie använder sin religion för att upprätthålla värderingar som fromhet och oskuldfullhet vilket visas genom deras täckta kroppar och där argumentationen utgår ifrån fri vilja och självrespekt. I västerländska och sekulärliberala länder söker grupper att stärka och synliggöra sin religiösa identitet vilket kan liknas vid det som kallas återförtrollningen av världen (Amir-Moazami, 2010, s. 196).

Eriksson och Göthlund beskriver att blicken kan ses som en spegelbild av en människas själ och genom att aktivt osynliggöra den i bilderna avhumaniseras kvinnan. Frånvaron av blicken kan även innebära ett avståndstagande från individen som gör att kroppen objektifieras och individen otillgängligörs. Anonymisering och avpersonifiering innebär enligt Lunceford att bilden reduceras till enbart en bild. När enbart bröstet, täckta eller avtäckta, är synliga blir kroppen anonym och en annan symbolik som går bortom individen synliggörs. Budskapet blir centralt i stället för kvinnans utseende. Bröst förknippas alltså med det typiskt kvinnliga och moderskap vilket Femen i sina protester strävar efter att luckra upp. Det kan även medföra en föreställning om att de objektifierar kroppen, tar avstånd från sin integritet, och visar upp sina nakna kroppar som plakat för manifestation av deras egna värderingar.

Femen strävar efter att krossa religion genom att missbruka och förvanska religiösa symboler. Reaktionen hos CWAF återfinns i att ta tillbaka religiösa symboler genom att exempelvis bära kors runt halsen, ha ikoner eller jesusbilder i bakgrunden av sina foton, eller att kroppsligt manifesteras moderskap och fromhet. Femen använder grova ord som "Fuck Church", och "Anus Dei" och de utför aggressiva och provocerande protester. Femen hävdar bestämt att deras barbröstade protester är, i religiösa termer, heliga. Här ser vi en tydlig diskursiv kamp där CWAF vill ta tillbaka symbolernas rätta betydelse och återföra det med det ursprungliga kristna innehållet medan Femen försöker profanisera symbolerna.

Femen ifrågasätter även rådande sociala normer genom att visa upp den nakna kroppen på offentliga plaster. CWAF befinner sig också i den offentliga sfären men eftersom de, i flertalet fall, bjuder in åskådaren till det privata hemmet och överbryggas det binära förhållningssättet mellan privat och offentligt samtidigt som de upprätthåller kristna kvinnoföreställningar. Separationen mellan offentligt och privat upprätthålls av Femen som vill att den offentliga sfären ska vara fri från religion. I CWAFs föreställning om kvinnlighet, att flera av bilderna porträtteras i en privat och domesticerad sfär, bidrar de även till att kvinnlighet tillhör just denna sfär. Båda grupperna håller alltså kropparna som något heligt men skiljer sig i avseende om hur en individ behandlar och agerar med kroppen.

Både Femen och CWAF lägger stor vikt vid kroppsliga representationer. Femen frigör sig genom att kroppsligt frigöra sig, att blotta det privata, medan CWAF uttrycker förkroppsligad fromhet från hemmet ut på den offentliga plattformen Facebook. Den privata kvinnans kropp förläggs till slut i det offentliga och blir ett verktyg för politisk kamp. En kamp som i stort

handlar om att Femen vill sekularisera den offentliga sfären och där CWAF vill ta tillbaka sin rätt till religionsfrihet.

Auktoriteter och demonisering av "den andre" på internet

I demoniseringen av den andre uppstår spänningar mellan grupper. Två motpoler bildas när de distanserar sig från varandra genom att tillskriva sig själva olika begrepp som de vill förknippas med. Precis som i exemplet från metodkapitlet där begreppet "väst" förknippas med visst innehåll; civilicerat, demokratiska värderingar et cetera. Det föder vidare motsatsbegrepp som tillskrivs "den andre", exempelvis "barbarisk" och "färgad". Om Femens värderingar förknippas som civiliserade blir CWAFs värderingar automatiskt ociviliserade (se kommentar till bild 18). Här uppstår dikotomisering av begrepp som hat/kärlek, vackert/vulgärt et cetera och som sedermera tillskrivs grupper som står i polemik till varandra. CWAF kritiserar och tillskriver Femen som en grupp lögnaktiga, våldsamma, okvinnliga och liberala kvinnor. De får även kritik för att inte vara riktiga feminister eftersom de är vackra, vältränade och unga kvinnor med fasta bröst. Ytterligare en kritik mot Femen, se kommentarsfältet till bild 35, är att protesterna finansieras via anonyma donationer samt försäljning av Femen-prylar på sin webbshop.

Ett slående exempel som skildrar demoniseringen av den andre återfinns i kommentarsfältet under bild 11 där Femen karakteriseras som djävulen (eller som demoner) som försöker förvirra mänskligheten. I kommentarsfältet dras en analogi från filmen *Passion of the Christ* där Marias beslutsamhet att fokusera på Kristus på korset är önskvärt i stället för att falla i händerna på djävulen som lurar bredvid henne. En annan kvinna i samma kommentarsfält drar likhetstecken mellan Femen och Horan från Babylon. Hennes kommentar är hård och hon menar att ett nytt korståg borde riktas mot de som förstör "vår tro".

Flera av fotografierna som återfinns hos CWAF är tagna på ett amatörmässigt sätt. Ett amatörfoto, om man utgår från Lunceford, inger en viss autenticitet och kvinnorna på CWAF speglar närhet till vardagslivet och det naturliga. Fotografierna är i flera fall tagna med en webbkamera och få bilder verkar vara retuscherade. Med sin autenticitet strävar CWAF att reproducera en kvinnoföreställning som bejakar naturlig skönhet, mångfald i utseende och att kärleken till Gud är det viktigaste av allt.

Femen i sin tur använder sig av professionella fotografer för att noggrant kunna iscensätta bilderna. De väljer specifika platser och tidpunkter för protesterna som ofast sammanfaller med att det finns stora folksamlingar. Syftet är att skapa uppståndelse och beröra så många som möjligt. Femens protester sprids i och med att aktionerna blir filmade av professionell media och av amatörer för att sedan spridas på nyhetskanaler och videokanaler på nätet som YouTube och Dailymotion. På internet kan protesterna återupprepas i den virtuella sfären och spridas vidare. Den ”vanliga” internetanvändaren deltar således i reproduktionen av dessa protester.

Internet är konstituerat så att betraktaren agerar som medskapare och bidrar därmed med att konstruera bilder med diverse föreställningar. När det kommer till auktoritet och internet uppstår en problematik. Apolito hävdar att åsikter och värderingar på internet är lika mycket värda oavsett vem som skriver kommentaren. Rättigheten till yttrandefrihet på internet gör att alla i teorin har rätt till sina åsikter oavsett vilka argument som riktas mot en. Det finns således ingen som kan ställa krav på att någon kan ändra åsikt eller att argumentation ska leda till förändring av åsikt.

Ett sådant exempel återfinns i kommentarsfältet för bild 20 där ateistgruppen ”Naprawdę w to wierzysz?” kommenterar med ett bibelcitat som handlar om frihet. Denna kommentar ger upphov till en diskussion om hur kvinnors frihet är berättigat eller förkastas genom kristendomen. I det här fallet används bibelcitatet för att demonisera ”den andre” citatet har plockats ut för att passa ett specifikt syfte. Kopplat till Smith och Windes återfinns liknande argumentationspunkter på CWAF som hos antigay-diskursen. Exempelvis används bibelcitat som referens för att beskriva homosexualitet som en synd av antigay-rörelsen. I kommentarsfältet använder ateistgruppen bibelcitat för att motbevisa de kristna kvinnornas syn på frihet. Svaret på ateistgruppens kommentar har sin utgångspunkt ur katolska kyrkans tradition och referenser till dokument skrivna av Johannes Paulus II för att legitimera en ståndpunkt med hänvisning till auktoritet. Hänvisning till auktoriteter kan bli problematiskt om man återkopplar till Apolito som menar att internet omöjliggör för auktoriteter att initialt ha större legitimitet än andra facebookanvändare. För en kristen kan auktoriteter som befinner sig offline ha stor legitimitet även på internet, men i kommentarsfältet ges utrymme för alla åsikter och referat utan direkt hänsyn till auktoriteter.

Vidare förekommer det föreställningar om kvinnans kropp och rätten till självbestämmande bortom religiösa institutioner. Femen menar (se exempelvis bild 10) att kvinnan ska ha rättigheter till att äga sin egen kropp och därför ska man befria sig från heliga texter och symboler. De hänvisar här inte enbart till kristendomen utan också till islams sharialagar och koranens auktoritära roll som enligt Femen förtrycker kvinnor. I Femens offentliga protester eftersträvar de att krossa auktoriteter genom att göra påven till åtlöje när de benämner honom som "any freak in white". I bild 6 ser vi exempelvis hur kroppens representation positionerar sig även i samhället. Spänningar uppstår när grupper inte kommer överens om vilka normer som ska råda i ett samhälle. Genom text, i brukandet och återbrukandet av liknande formuleringar, skapas ordning och oordning om vartannat.

Återkommande hos Femen är en föreställning om att religion föder kvinnoförtryck medan CWAFF svarar med att de som individer inte känner sig förtryckta. Bild 26 kan stå som ett exempel när den kristna postulerar ett val av frihet och glädje. Hon känner ingen oro eftersom Jesus finns vid hennes sida och religion fungerar som en frigörande kraft. CWAFF angriper Femen med individuella och känslomässigt baserade argument. De kristna kvinnorna kan ses som en del av kyrkan men också som en kristen gemenskap som vill sprida sin tro på nätet. Femens föreställning om kyrkan är tydlig där de menar att kyrkan är trångsynt och blockerar utvecklingen samtidigt som den för en bakåtsträvande ideologi. I stället hyllar Femen rationalitet och upplysning som värdefulla attribut för ett progressivt samhälle.

Föreställningar om kvinnlighet

Den 29 april 2013 uppdaterade CWAFF ett meddelande på sin vägg där de citerade den polske PR och media marketing doktorn Wojciech Jabłoński verksam vid Universitetet i Warszawa, som uttalat sig om Femen:

About Femen:

They don't care about anything more than publicity. Way of communicating is also a communicate. In serious cases, serious methods are needed - activists discredit themselves by showing their breasts. People see tits, doesn't see problem.

Author: Wojciech Jabłoński, public relations expert.

Citatet är grundläggande eftersom det sätter agendan för hur CWAF argumenterar mot Femen. Gruppernas sätt att positionera sig i samhället tar sig uttryck i det kroppsliga och deras skilda föreställningar om kvinnlighet.

Mest framträdande hos kvinnorna på CWAF är deras uppvisande av moderskapet som en stor del av kristendomens kvinnoideal. Det producerar en ansvarskänsla av att föra vidare sina gener och upprätthålla en kristen befolkning. Anti-abort rörelsen, eller pro-life som det heter i positivare ordalag, är central i denna rörelse vilket bekräftas av en snabb genomgång av facebookflödet. Kvinnorna har även med sina barn i bilderna vilket förstärker och förkroppsligar värderingarna. Exempel på detta återfinns i bild 30 där en familj skymptar i bakgrunden i syfte att accentuera familjevården. CWAF realiserar den traditionella feminiteten som Rosalind Gill beskriver eftersom de använder argumentationer där de trycker på individens frihet men ändå vill gå tillbaka till en traditionell kvinnobild som värderar moderskapet och hemmet. De värdesätter individuell frihet, att välja sin religion och att välja Gud vilket i Mahmoods terminologi skulle syfta till sekulärliberala värderingar och som den muslimska kvinnorörelsen sätter sig emot.

CWAF reproducerar vidare värdet av livet genom att man bygger föreställningar om att kvinnans liv i är i fara i länder som har en lättsam inställning till abort. De menar att de som är positivt inställda till det ofödda livet och den gravida kvinnans liv rimligtvis även bör vara för kvinnor i allmänhet. Det vill säga; om man förbjuder abort begränsas kvinnors rättighet till moderskapet. I kommentarsfältet till bild 17 diskuteras ”The March of Life”, ett demonstrationståg som förekommer runtom i världen. Kommentatorn kritiserar de kristna kvinnorna och bilden av att de som är positivt inställda till pro-life är indoktrinerade idioter och att alla nationer som förbjuder abort är ociviliserade. Tonen mellan kvinnorna i kommentarsfältet är hård, ironisk och förlöjligande av vardera diskussionsparten. Dessutom visar ena sidan av diskussionen att moderskapet och det framtida barnets liv är viktigt. Abort förknippas även med begrepp som mord vilket gör att de som utför abort betraktas som sådana. Reaktionen på det argumentet använder retoriskt ett exempel om våldtagna kvinnor och deras rätt till abort eftersom några få celler inte ska behöva avgöra en kvinnas fortsatta liv. Livets början skiljer sig från föregående kommentar gentemot CWAF föreställning om att livet börjar i perceptionsögonblicket.

Moderskapet för CWAF innebär att kvinnor inte längre ska oroa sig för förtryck utan hon har kommit till rätta med den riktiga innebörden av att vara kvinna. Kvinnlighet karaktäriseras stundom på CWAF som naturlig, kvinnorna bär begränsat med smink och omger sig gärna med naturliga och hemtrevliga miljöer. På bild 19 ser vi exempelvis hur kvinnan på bilden har en tavla med Jesus i bakgrunden. Rent bildmässigt kan det tolkas att Jesus ständigt är närvarande i vardagen och vakar över henne i bakgrunden. Hon behöver aldrig känna sig ensam. Kvinnobilden som reproduceras är den naturliga skönheten i samklang med närheten till Jesus.

På CWAF förekommer det allt som oftast föreställningar om att kvinnor bör vara fromma (se exempelvis bild 26). Genom bibelcitatet som återfinns på kvinnans pappersark vidareförs en kvinnorepresentation där eftersträvansvärda karaktärsdrag för en kvinna är kyskhet och återhållsamhet. Bibelcitatet är ett sätt att försöka sprida det ”rätta” kvinnoidealet genom att använda bibelns auktoritet. Bibelns berättelser, enligt Jennifer Herdt, kan fungera som riktlinjer för en kristen som vill träna sig i specifika dygder. På bild 4 framgår det av budskapet att man inte ska fokusera på frihet/frigörelse utan i stället på självuppfyllelse och således rikta fokus inåt för att bli en ”bättre människa”. I kommentarsfältet uppstår en diskussion om moderskapets centrala roll för en kristen kvinna och hennes självuppfyllelse. De upplever inte förtryck av kyrkan eftersom de strävar efter att upprätthålla en ortodox och traditionell kvinnorepresentation. Frihet är beroende av efterföljelse och förkroppsligande av Kristus, ett *imitatio christi*.

På facebookgruppen uppstår diskussionen om hur en kvinna bör vara klädd i eftersträvandet av egenskaper som blygsamhet. Under bild 37 förs en dialog med argumentet att kvinnan på bilden har för lite kläder på sig och borde täcka sig oavsett temperatur och väderlek. Denna argumentation styrks med hänvisning till att Kristus och den heliga familjen levde under extrema väderförhållanden men att de ändå bar täckande kläder. Den kristna kvinnan som opponerar sig mot detta ställningstagande menar att tunnare kläder i varmare klimat inte kommer avgöra människans innersta renhet, den är det endast Gud som kan avgöra.

Här uppmärksammas de spänningar som uppstår inom CWAF genom deras upprepade uppdateringar av bilder och hur de kämpar om att normalisera sin definition av äkta kristen femininitet där värden som äkta fromhet, blygsamhet och moderskap klingar högt. Här framgår det tydligt att de kristna kvinnorna anser att kvinnlighet har en essens som ska

manifesteras ute på kroppen. På CWAF finns det alltså fortfarande en stark koppling till kristna traditionella kvinnorepresentationer men som kan tolkas på olika sätt. Att ha på sig anständiga kläder i kyrkan verkar alla vara överens om men när det kommer till exempelvis ute i trädgården en varm sommardag menar vissa att man fortfarande ska vara anständigt klädd, medan andra tycker täckandet inte är ett bevis på den religiösa tron. Det blir en fråga om vilka som är äkta kristna kvinnor och att kristna dygder även realiseras i vardagslivet, inte enbart i kyrkan.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram kopplingen till nationalistiska och högerextrema rörelser som framkommer i bilderna på CWAFs facebookside. Exempelvis återfinns taggen Jobbik IT på bild 30 och i kommentarsfältet följer två tolkningar av bilden. En positiv; som uttrycker sin förtjusning över kvinnas patriotism, skönhet och kärlek till Gud. Den andra kommentaren beskriver sin rädsla för bildens budskap som liknas vid fascismens motto. Samtidigt vill CWAF visa att de inte tillhör en högerextrem rörelse och tar avstånd till det, se bild 33. Där menar CWAF att Femens föreställningar om dem, att de skulle vara högerextrema, inte stämmer eftersom bilden motsätter sig den föreställningen. Begreppet fascism dyker även upp hos Femen (se bild 27) med texten: ”May fascism rest in hell”. Fascism används av båda grupperna som ett skällsord som förknippas med ondska och ger en allmänt dålig klang. Patriotism är ett återkommande starkt element hos CWAF även om de själva inte alltid vill förknippas med det.

Kapitel 5. Avslutning

Avslutningen är uppdelad i två delar. Inledningsvis presenteras resultatet som kortfattat svarar på frågeställningarna för att sedan gå emot en avslutande diskussion där jag försöker se resultatets utfall i ett allmänt och framåtblickande perspektiv.

Resultat

Den diskursiva kampen mellan Femen och CWAF och hur den kommer till uttryck i skrift, symboler och representationer på nätet

De textliga diskursiva uttrycken kan delas in på två sätt. För det första framgår det att båda grupperna har ett gemensamt språkbruk där man omformulerar och återanvänder samma typ av ordspråk; ”In God we trust”/”In Gay we trust”, ”Agnus Dei”/”Anus Dei”, ”May fascism rest in hell”/”May Femen rest in Jail” och ”Pope Game over”/”Game over Femen”. För det andra försöker grupperna definiera begrepp och fylla dem med vitt skilda innehåll. Exempelvis definieras frihet antingen som befrielse från maktstrukturer eller som någonting redan uppnått i och med gemenskapen med Gud. Grupperna gör varandra till åtlöje i text och spänningar uppstår när grupperna inte kommer överens om enhetliga definitioner.

Symboliskt används kristna artefakter av båda grupperna men på olika sätt. Femen missbrukar artefakterna och sätter in dem i okonventionella sammanhang, exempelvis vid nedsågningen av korset i Kiev, protester vid religiösa platser som Notre Dame och Petersplatsen, eller när vigvatten slängdes på Biskopen André-Jozef Léonard. CWAF visar upp kristna artefakter på Internet i deras rätta sammanhang genom att fromt posera som moder Maria med ett barn i famnen, att bära kors som halsband eller på tröjan, eller genom att placera ikoner och Jesusbilder i bakgrunden av protestbilderna. Femens protester utspelar sig dessutom på offentliga religiösa/heliga platser medan CWAFs bilder till stor del är tagna i hemmet och i det privata.

Kroppen spelar en central roll hos båda gruppernas kroppsliga manifestationer, vare sig de är täckta och avtäckta. Femen vill med sina bröst symbolisera frihet från förtryck och de förkroppsligar budskapet med sina protester. De vill luckra upp föreställningen om att bröst innebär kvinnlighet och moderskap och omformulerar performativt dessa föreställningar genom att skriva texter direkt på sina kvinnliga kroppar.

CWAF liknar Femen när de på bilderna använder sina kroppar med meddelanden. Men i stället för att skriva direkt på den nakna huden är de påklädda och håller texten nära intill eller bredvid kroppen där deras positioner i bilderna förkroppsligar kristna värderingar som moderskap, helighet och fromhet. När CWAF eftersträvar att imitera och efterlikna moderskapet har de ofta moder Maria som håller Jesusbarnet i sin famn som idealbild vilket CWAF kvinnorna iscensätter i bilderna tillsammans med sina barn. Det syftar inte enbart på moderskapets religiösa och fostrande betydelse utan också på värdet av livet där facebooksidan visar en tydlig profilering till pro-life attityder.

I kommentarsfältet framkommer oenigheten kring hur kristna värden kan tolkas. Det finns de som, å ena sidan menar att en kvinna visar fromhet endast när kroppen är ordentligt täckt. Å andra sidan förs en argumentation om att täckandet av kroppen helst ska ske i kyrkan medan det inte är förbjudet att ha på sig ett linne och ett par kortbyxor en varm sommardag. Fromhet kan ses som något inneboende i kroppen och behöver inte vara något som betraktaren alltid skådar. Det finns andra sätt att ”sätta på sig” och visa upp karaktärsdrag som är eftersträvansvärda hos kristna kvinnor. Att täcka sig fortsätter vara en symbol för helighet om man kollar på kommentarsfältet, medan andra försöker luckra upp för en tolkning av att mindre täckta kroppar fortfarande kan vara heliga.

Något annat som blir tydligt hos CWAFs bilder är att de betonar sitt val av religion: ”Catholicism is my choice”. Detta kan vara en reaktion på Femens aktioner när de säger att kvinnor borde frigöras från kyrkans förtryck. Fri vilja kan ses som ett modernt honnörsord som hör det sekulariserade samhället till. Att kvinnorna i CWAF måste betona sin religiösa övertygelse iklädd ordalag av fritt val på nätet kan ses som en anpassning till ett samhälle som Mahmood skulle kalla sekulärliberalt, med en stark skiljelinje mellan privat och offentligt. Anpassningen kan också ha att göra med hur Facebook fungerar eftersom den innehåller individualistiska värderingar. Ändå finns det teorier om internet, exempelvis Apolito, som hävdar att internet är en plattform där alla uttryck får komma fram, även mer okonventionella, och skapar spänningar mellan grupper men utan att det finns någon tydlig norm eftersom auktoriteter utjämnas.

Konstruktioner av kön och framställningar av kvinnlighet

Av studien framgår det att grupperna förhåller sig olika till föreställningar om kvinnan och kvinnlighet. Femen försöker med sina protestmetoder att förändra det traditionella synsättet

på kvinnlighet. Traditionella mönster De strävar även efter att demolera och jämna ut hierarkiska ordningar så att kvinnan ska ha rättigheter att själv bestämma över sig själv och sin egen kropp och kämpar samtidigt för att normalisera minoriteter av olika slag. Med denna kvinnlighet och en naken kvinnokropp utmanar Femen den traditionella kvinnobilden. CWAF verkar mena att det finns en essens, en inneboende identitet, som gör att kön inte grundläggande kan förändras, i alla fall inte fullt ut. Kvinnor och män har olika uppgifter att fylla i livet. CWAF vill upprätthålla, genom de upprepade protestbilderna, en kristet och traditionellt kvinnoideal som de anser har mer bestående värden i form av familj, moderskap, hängivelse till Gud och även till hemlandet.

Hos CWAFs reaktioner på Femens aktioner synliggörs föreställningar om kvinnlighet och feminism. På facebookgruppen reproduceras ständigt en föreställning om feminismens snedsteg och hur Femen gått vilse i sin kamp för kvinnans rättigheter. Feminism framställs som manshatande och som något ont och i flera fall dras det även likhetstäckan mellan Femen och feminism. Andra menar att det finns ”äkta” aktivistgrupper som tar ”real action” med att förbättra kvinnors villkor. På CWAF förekommer det i vissa fall även en form av ny feminism som de menar är sammankopplat med den ortodoxa kvinnoidealbildningen.

En upprepad handling, enligt Mellor och Shilling, förkroppsligar och disciplinerar den religiösa människan. Det kan kopplas till Mahmoods undersökning av den muslimska kvinnorörelsen vars förkroppsligande av dygd sker i upprepadet av dagligt slöjbärande. Religiösa ideal eftersträvas med kroppen som medel. Teoretiskt sätt förminskas gapet mellan objekt/subjekt och offentligt/privat, men i praktiken objektifieras både CWAF och Femen i och med demonisering av varandra. Båda grupperna använder den objektifierade kroppen till att förmedla en viss föreställning om kvinnlighet. Tänker man sig att kön är en social konstruktion och därmed är föränderlig men samtidigt konstituerande skapar Femen ordning hos den rådande kvinnoidealbildningen. De är emot att kvinnor objektifieras och sexualiseras av den kommersiella marknaden men också hur kyrkans manliga auktoritet förtrycker kvinnors rättigheter. Precis som Bourdieu förklarar olika kraftfält förekommer en kamp mellan grupperna där CWAF i stället vill skapa ordning och behålla en traditionell kvinnobild men är, precis som Femen, emot ett kommersialiserande kvinnoidealet. Här kan man således se hur gruppernas intressen, habitus, styr. En likhet mellan rörelserna, som annars inte uppmärksammas, blir tydlig när båda opponerar sig mot ett kommersialiserat, objektiverat, och sexualiserat kvinnoideal.

CWAF har till synes starka kopplingar till högerextrema grupper (Jobbik IT, KdN, och NF är bara tre exempel på sådana grupper som värdesätter familj, patriotism och gudshängivelse.) Kvinnorna i CWAF framstår som patriotiska och hänvisar i sina bilder till dessa och liknande grupper, både offline- och onlinegrupper. I bilderna visar de ofta tydligt vilken nation de vill bli förknippade med, genom att skriva varifrån de kommer och genom att hänga upp flaggor i bakgrunden. Kopplingar till högerextrema grupper är även något som diskuteras flitigt i kommentarsfälten. En del på CWAF vill inte kännas vid några kopplingar till extrema grupper, medan andra försöker argumentera för att exempelvis Jobbik IT inte egentligen är ett nazistparti, så som många andra menar, och att de unga anhängarna i själva verket har en ny och fredlig agenda som de vill sprida.

Det kvinnorna gör när de taggar sina bilder med högerextrema grupper är att de kontextualiserar sig själva. Det är mycket vanligare att kvinnorna kontextualiserar sig själva med nationella organisationer än med katolska kyrkan per se. Trots att kvinnorna sällan direkt hänvisar till den katolska kyrkan som institution är centrala kristna värden fortfarande närvarande. De religiösa uttrycken i bilderna och kommentarsfälten formuleras oftast i termer om Gud, Jesus, böner riktade till de förtappade (Femen) och så vidare. Det kvinnoideal som CWAF reproducerar innefattar ofta värden så som ödmjukhet, moderskap och fromhet som i mångt och mycket liknar katolska kyrkans kvinnoideal.

Avslutande diskussion

CWAF strävar efter att behålla traditionella kvinnoideal men samtidigt göra dem tillgängliga för det samhället vi lever i idag, i det sekulära väst. Detta genom att klä de traditionella kvinnoidealen i liberala termer av fri vilja, att välja sin religion. De kristna kvinnorna kopplar ihop sin religion med stark nationalitetskänsla vilket skulle kunna ses som en reaktion mot västs till synes sekulära värderingar. CWAF vill komma med ett alternativ. Att värna om nationen och vara kvinna är även ett sätt att ta makt och upprätthålla maktstrukturer, alltså att man skapar makt över andra, de som inte är som ”vi”. Kvinnlighet och moderskap är för CWAF ett sätt att ta makt, exempelvis menar kvinnorna att de har makt över livet men att de även har en skyldighet att föra vidare livet därav deras strävan för pro-life. Femen vill å sin sida krossa auktoritära makter, men stöder samtidigt andra makter som har sekulära värderingar.

Den diskursiva kampen mellan CWAF och Femen tar sig uttryck i skrift såväl som bild som kroppspraktiker. Studien belyser även konstituerandet av kvinnlighet på internet utifrån spänningar mellan CWAF och Femen. En intressant iakttagelse är hur CWAF och Femen båda kan ses som kritiker till konsumtionssamhällets kvinnoideal, den som exempelvis syns i reklam och som modebranschen försöker påtvinga andra. Varken Femen eller CWAF vill reproducera denna specifika kvinnobild. CWAF visar på vardaglighet och naturlighet men även en återgång till kvinnligheten kopplat till moderskap medan Femens kvinnobild i stället tar sig uttryck i att befria sig från normer²¹. Båda grupperna menar att kvinnan varken ska vara slav för sexindustrin eller för religiös dogmatism.

Denna typ av reaktioner som CWAF speglar i sina protestbilder, och på facebookgruppen i stort, mot sekulära västerländska värderingar, som Femen förespråkar, är av yttersta vikt att fortsätta studera. Speciellt när det kommer till kvinnorörelser som på något vis vill upprätthålla samhällen som bygger på dessa traditionella feminina ideal. Men kanske än mer intressant är hur det kommer sig att de vill behålla det maskulina idealet vilket innebär en tydlig polarisering mellan könen.

Hur ser aktiviteten hos rörelserna ut numera? Femen fortsätter att utöva sina protester på olika offentliga platser. Den 25 december 2014 utförde Femen en protest på Petersplatsen där aktivist stal Jesusbarnet från den installerade julkrubban framför Peterskyrkan. CWAF har utvecklats till att inte enbart protestera mot Femen, även om det naturligtvis fortfarande förekommer protestbilder. Sedan våren 2014 har de bland annat tagit ställning för de utsatta och föreföljda kristna i mellanöstern. Kampen fortsätter men har en ny motståndspartner – Islamism som förföljer kristna.

Framställningen av den kristna kvinnligheten återstår men har tonats ner till förmån för att fokusera på den kristna förföljelsen. Det är intressant hur denna utveckling har sett ut. När facebookgruppen bildades hade den som mål att vara en reaktionssida mot Femens protester men den har numera en bredare inriktning trots att Femen forstätter att utföra antireligiösa protester. I och med att internet har ett ständigt flöde kanske det inte är så konstigt att utvecklingen av CWAF har gått åt det här hållet. Protestbilderna har också avtagit och hade

---

²¹ Att befria sig från normer kan däremot vara problematiskt eftersom det i praktiken inte går att komma ifrån normer.

sin största topp precis i början av facebookgruppens grundande. Kanske var många fler arga på Femen och hittade ett forum för att kunna uttrycka denna ilska. Hur gruppen fortsättningsvis kommer utvecklas återstår att se. Vidare undersökningar av olika organisationer offline och andra facebookgrupper som CWAF kontextualiserar sig med vore av intresse. Exempelvis vore det intressant att undersöka den polska kvinnorörelsen KdN. Om det är så att internet kan vara en plattform för mobilisering, förstärkning av en grupps identitet och värderingar, måste man också kolla på de grupper som existerar offline.

Det finns även andra teorier och metoder som skulle vara fruktbara att använda i undersökningen av föreliggande material. Exempelvis vore det intressant att studera grupperna var för sig och se hur de skapar grupptillhörighet och identitet. Även teorier om politiska rörelser kopplat till nationalism skulle kunna ge andra resultat än det jag har kommit fram till. Mitt sätt att närma mig materialet har främst tagit sin utgångspunkt från bilder och kortare texter på internet. Att se bilder och texter som performativitet, olika sätt att handla på och uttrycka värderingar, kan vara intressant att applicera på liknande fenomen i framtiden. Inte minst på grund av att bildkulturen är spåass utbredd på sociala medier som Facebook och Instagram. Förhoppningsvis kommer det forskningsfältet att breddas i framtiden och fler kommer använda sig av liknande teorier och metoder som presenteras i uppsatsen.

Referenser

- Ackerman, G. & Femen. (2014). *FEMEN*. Cambridge: Polity Press.
- Alexander, J. C., Geisen, B. & Mast, J. L. (2006). *Social performance - Symbolic Action, Cultural Pragmatics, and Ritual*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Apolito, P. (2005). *The Internet and the Madonna : religious visionary experience on the Web*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bourdieu, P. (1999). *Praktiskt förnuft : bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Diadalos.
- Butler, J. (2012). Imitation and gender insubordination. i M. C. Kearney, *The gender and the media reader*. London: Routledge.
- Butler, J. (2012). Sexualpolitik, tortyr och sekulär tid. i d. l. Paulina, *Postkolonial feminism, 2*. (ss. 209-242). Stockholm: Tankekraft.
- Cowan, D. E. (2007). Religion on the internet. i J. A. Beckford & N. J. Demerath, *The SAGE handbook of the sociology of religion [Elektronisk resurs]* (ss. 357-377). Los Angeles: SAGE Publications.
- Cowan, D. E. & Dawson, L. L. (2004). *Religion online: finding faith on the Internet*. New York: Routledge.
- Dawson, L. L. (2005). The mediation of religious experience in cyberspace. i M. T. Højsgaard, & M. Warburg, *Religion and cyberspace* (ss. 15-37). London: Routledge.
- Detweiler, C. (2013). *iGods: how technology shapes our spiritual and social lives*. Grand Rapids, Michigan : BrazosPress.
- Eduards, M. (2012). *Kroppspolitik : om moder Svea och andra kvinnor [Ny utg.]*. Stockholm: Atlas.
- Eriksen, T. H. (1998). *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa.
- Eriksson, Y. & Göthlund, A. (2012). *Möten med bilder : att tolka visuella uttryck 2., [rev.] uppl.* Lund: Studenlitteratur.
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity : an introduction*. London: Routledge.
- Gessen, M. (2014). *Ord kan krossa betong : berättelsen om Pussy Riot*. Stockholm: Bromberg.
- Gill, R. (2007). *Gender and the media*. Cambridge: Polity.
- Goffman, E. (2004). *Jaget och maskerna : en studie i vardagslivets dramatik*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Green, K. (Regissör). (2013). *Ukraine Is Not a Brothel* [Film].

- Grogan, S. (2007). *Body image : understanding body dissatisfaction in men, women and children*. 2. ed. London: Routledge.
- Herdt, J. (2008). *Putting on virtue : the legacy of the splendid vice*. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Højsgaard, M. T. (2005). Cyber-religion: on the cutting edge between the virtual and the real. i M. T. Højsgaard & M. Warburg, *Religion and Cyberspace* (ss. 50-64). Hoboken: Taylor & Francis Ltd.
- Højsgaard, M. T., & Warburg, M. (2005). *Religion and cyberspace*. London : Routledge.
- Khoury-Machool, M. (2010). Cyber Resistance: Palestinian Youth and Emerging Internet Culture. i L. Herrera, & A. Bayat, *Being young and Muslim : new cultural politics in the global south and north* (ss. 113-124). New York: Oxford University Press.
- Klassen, P. E., & Lofton, K. (2013). Material witnesses: Women and the meditation of Christianity. i M. Lövheim (red.), *Media, religion and gender : key issues and new challenges* (ss. 52-65). London & New York: Routledge.
- Lunceford, B. (2012). *Naked politics : nudity, political action, and the rhetoric of the body*. Lanham, Md.: Lexington Books.
- Mahmood, S. (2012). *Politics of piety : the Islamic revival and the feminist subject*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Mellor, A. P., & Shilling, C. (den 22 februari 2011). Body pedagogics and the religious habitus: A new direction for the sociological study of religion. *Religion* , ss. 27-38.
- Rey, T. (2007). *Bourdieu on religion : imposing faith and legitimacy*. London: Equinox Pub.
- Romersk-katolska kyrkan . (2010). *Katolska kyrkans katekes (2. utg. i enlighet med den latinska utg. 1997)*. Ängelholm: Catholica.
- Schechner, R. (2002). *Performance studies : an introduction*. London: Routledge.
- Smith, R. R., & Windes, R. R. (2000). *Progay/antigay : the rhetorical war over sexuality*. Sage: SAGE Publications, Inc.
- van Doorn, N., Wyatt, S., & van Zoonen, L. (2012). A Body of Text, Revisiting Textual Performances of Gender and Sexuality on the Internet. i M. C. Kearney, & (red.), *The gender and media reader* (ss. 423-435). London: Routledge.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Yalom, M. (1999). *Bröstens historia*. Stockholm: Ordfront.

Elektroniska källor

[111222sanya]. (den 24 April 2013). *Activists of Femen poured with holy water of Belgian archbishop* *Активистки Femen облили святой водой*. Hämtat från YouTube:
http://www.youtube.com/watch?v=QvvmhWv_0gU den 2 April 2014

[AFP]. (den 12 Februari 2013). *Les Femen à Notre-Dame pour "fêter le départ du pape"*. Hämtat från Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=01NWMYqU7Ak> den 19 Mars 2014

[AFP]. (den 22 Maj 2013). *Une Femen dénonce l'homophobie à Notre-Dame de Paris*. Hämtat från YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=97g1NgLting> den 19 Mars 2014

[AlankaboutMedia]. (den 12 Februari 2013). *Pope no more! Femen protest at Notre Dame*. Hämtat från Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=RMDr3HOPA4Q> den 19 Mars 2014

[AssociatedPress]. (den 13 Januari 2013). *Topless Vatican Protesters: 'In Gay We Trust'*. Hämtat från Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=LkpuI8LBP0g> den 17 Mars 2014

[jozecat]. (den 15 Januari 2014). *FEMEN EGLISE DE LA MADELEINE A PARIS*. Hämtat från Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=QnJbWQiMv8w> den 17 Mars 2014

[LR3277]. (den 12 Oktober 2013). *Christine Boutin chahutée et enlacée par des Femen*. Hämtat från YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=O_gjw8DNhVQ den 2 April 2014

[NewsDailyMail]. (den 12 Mars 2013). *Conclave, protesta Femen in piazza San Pietro 12/03/2013*. Hämtat från Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=7POb9f1Df8g> den 17 Mars 2014

[Pujardoff]. (den 17 Augusti 2012). *Femen against Christianity*. Hämtat från Youtube:
<http://www.youtube.com/watch?v=Ahh3SR19oMY> den 18 Mars 2014

[RTNewsChanel]. (den 13 Mars 2013). *'Pope No More!' Femen vs Vatican in nude protest for gay marriage*. Hämtat från Dailymotion: http://www.dailymotion.com/video/xy5vlc_pope-no-more-femen-vs-vatican-in-nude-protest-for-gay-marriage_news den 18 Februari 2014

[tvnportal]. (den 14 Januari 2013). *Femen Stages Topless Gay Rights Protest in Vatican (VIDEO, PHOTOS)*. Hämtat från Dailymotion: http://www.dailymotion.com/video/xwqvdo_femen-stages-topless-gay-rights-protest-in-vatican-video-photos_news den 18 Februari 2014

[WorldsApaRT]. (den 25 Juli 2013). *Sextremist FEMENism*. Hämtat från Youtube:
<http://www.youtube.com/watch?v=NbIzgVxPSPg> den 17 Mars 2014

A SUICIDE OF FASCISM. (den 22 Maj 2013). Hämtat från Femen Organisation:
<http://femen.org/gallery/id/194#post-content> den 2 April 2014

Amina. Repressions are going on. (den 9 juli 2013). Hämtat från femen.org:
<http://femen.org/news/id/482#post-content> den 29 juli 2014

Asadi, A. (den 11 Februari 2013). *Världen Idag*. Hämtat från
<http://www.varldenidag.se/nyhet/2013/02/11/Paven-lamnar-ambetet/> den 17 Mars 2014

Bloody smoke over the Vatican! (den 12 Mars 2013). Hämtat från Femen Organisation:
<http://femen.org/news/id/284#post-content> den 5 Februari 2014

Bouazza, B. (den April 17 2013). *bogstory.ap.org*. Hämtat från AP:
<http://bigstory.ap.org/article/tunisian-who-posted-topless-photos-escapes-family> den Juni 4 2014

Bucher, J. (den 25 Oktober 2013). *5,000 join March for Life in Berlin*. Hämtat från LifeSiteNews:
<http://www.lifesitenews.com/news/5000-join-march-for-life-in-berlin> den 25 Mars 2014

Charlton, A. & Keller, G. (den 5 Maj 2013). *Notre Dame Cathedral Evacuated After Man Commits Suicide Inside*. Hämtat från HuffingtonPost: http://www.huffingtonpost.com/2013/05/21/notre-dame-suicideevacuated_n_3312888.html?utm_hp_ref=world den 5 Februari 2014

Christian Women Against Femen. (2013-). Hämtat från Facebook:
www.facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen den 29 juli 2014

CHRISTMAS IS CANCELLED. (den 19 December 2013). Hämtat från Femen Organisation:
<http://femen.org/gallery/id/281#post-content> den 17 Mars 2014

CROSS CRASHING IN HOLLAND. (den 9 September 2012). Hämtat från Femen Organisation:
<http://femen.org/gallery/id/56#post-content> den 24 Mars 2014

Cross to bare: Topless Vatican protest (VIDEO). (den 7 November 2011). Hämtat från Russia Today Question More: <http://rt.com/news/topless-vatican-protest-video-707/> den 5 Februari 2014

DON'T RAPE OUR CUNTS WITH YOUR CRUCIFIXES! (den 22 september 2013). Hämtat från Femen Organisation: <http://femen.org/en/gallery/id/243#post-content> den 25 Mars 2014

Femen's Symbols. (u.d.). Hämtat från Femen: <http://femen.org/about> den 5 Februari 2014

FREE PUSSY RIOT! (den 17 Augusti 2013). Hämtat från Femen Organisation:
<http://femen.org/news/id/533#post-content> den 5 Februari 2014

FREE RIOT! (den 17 Augusti 2012). Hämtat från Femen organisation:
<http://femen.org/gallery/id/21#post-content> den 30 September 2013

Hustol, A. (den 25 December 2013). *OUR GOD IS A WOMAN! LIVE*. Hämtat från Youtube:
<http://www.youtube.com/watch?v=pds1T2Uhx50> den 17 Mars 2014

Hutsol, A. (den 23 Januari 2013). *FEMEN to Euronews*. Hämtat från Youtube:
<http://www.youtube.com/watch?v=BBdkR7svzOw#t=171> den 17 Mars 2014

Här jagas feministerna ut ur kyrkan. (den 31 Januari 2014). Hämtat från FriaTider:
<http://www.friatider.se/har-jagas-feministerna-ut-ur-kyrkan> den 24 Mars 2014

Kowalski, R. (den 11 Maj 2013). *Gość Niedzielny*. Hämtat från
<http://www.wroclaw.gosc.pl/doc/1551017.Nagie-piersi-to-nie-powod-do-dumy> den 14 Maj 2013

MADAM IN NOTRE DAME! (den 12 Februari 2013). Hämtat från Femen Organisation:
<http://femen.org/gallery/id/136#post-content> den 5 Februari 2014

Muslim Women Against Femen. (2013-). Hämtat från
www.facebook.com/MuslimWomenAgainstFemen den 29 juli 2014

Naprawde w to wierzysz? (2013). Hämtat från Facebook: <https://www.facebook.com/wierzysznaserio> den 26 augusti 2014

Nardi, G. (den 19 Oktober 2013). *Hired Prostitutes Attack Archbishop of Brussels*. Hämtat från Blogspot: <http://eponymousflower.blogspot.se/2013/10/hired-prostitutes-attack-archbishop-of.html> den 11 Februari 2014

Of Notre Dame in the Bastille. (den 21 Februari 2013). Hämtat från Femen Organisation: <http://femen.org/news/id/266#post-content> den 2 April 2014

Polityuk, P., Aueyzov, O., Balmforth, R., & Lyon, A. (den 17 Augusti 2012). *Ukraine activist cuts down cross in Russian female punk rock band protest*. Hämtat från Reuters: <http://www.reuters.com/article/2012/08/17/us-russia-pussyriot-femen-idUSBRE87G08M20120817> den 11 Augusti 2014

POPE NO MORE! (den 12 Februari 2013). Hämtat från Femen Organisation: <http://femen.org/gallery/id/135#post-content> den 5 Februari 2014

Sewell, A. (den 12 Mars 2013). Hämtat från Digitaljournal: <http://digitaljournal.com/image/143744> den 20 Mars 2014

SHUT UP! (den 13 Januari 2013). Hämtat från Femen organisation: <http://femen.org/gallery/id/112#post-content> den 5 Februari 2014

STOP THE HOMOPHOBES IN BRUSSELS! (den April 23 2013). Hämtat från Femen Organisation: <http://femen.org/gallery/id/179#post-content> den 20 Mars 2014

The Voice of Russia. (den 26 augusti 2012). Hämtat från videorussia.com: Femen å sin sida, agerar helt öppet med sina identiteter och har inte sin grund i någon konstnärstradition, såsom Pussy Riot ansågs vara. den 5 februari 2014

Topless FEMEN Protesters Drench Belgian Archbishop André-Jozef Léonard, Protest Homophobia In Catholic Church (PHOTOS). (den 24 April 2013). Hämtat från HuffintonPost: http://www.huffingtonpost.com/2013/04/24/topless-femen-protest-andre-jozef-leonard_n_3146609.html den 5 Maj 2013

Topless Jihad. (den 26 maj 2013). Hämtat från [femen.org](http://femen.org/en/gallery/id/161): <http://femen.org/en/gallery/id/161> den 29 juli 2014

Turan, I. (den 31 maj 2013). *The Antigones send a message to the Femen - Censored - Eng Subtitles*. Hämtat från Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=4DpzFoTvxC8> den 5 september 2014

Whitmore, B. (den 7 November 2011). *Femen Takes Topless Act To The Vatican*. Hämtat från Radio Free Europe Radio Liberty : http://www.rferl.org/content/femen_takes_topless_act_to_the_vatican/24383808.html den 5 Februari 2014

Wolny, J. (den 25 Oktober 2013). *Prymas Belgii ponownie ofiarą ataku Femenu*. Hämtat från Gość Niedzielny: <http://gosc.pl/doc/1753501.Prymas-Belgii-ponownie-ofiara-ataku-Femenu> den 2 April 2014

Bildförteckning

Bild 1: <http://stmichaellincoln.org/site/adult-learning/young-mothers/> hämtat 2014-07-01

Bild 2: [http://rt.com/news/topless-vatican-protest-video-707/-](http://rt.com/news/topless-vatican-protest-video-707/) hämtat 2014-02-05

Bild 3: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 4: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 5: <http://Femen.org/gallery/id/112#post-content> hämtat 2014-02-05

Bild 6: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 7: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 8: <http://digitaljournal.com/image/143744> hämtat 2014-03-20

Bild 9: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-17

Bild 10: <http://Femen.org/gallery/id/281#post-content> hämtat 2014-03-17

Bild 11: <http://Femen.org/gallery/id/284#post-content> hämtat 2014-03-17

Bild 12: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2014-03-14

Bild 13: <http://Femen.org/gallery/id/21#post-content> hämtat 2013-09-30

Bild 14: <http://Femen.org/gallery/id/56#post-content> hämtat 2014-03-24

Bild 15: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2014-08-05

Bild 16: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-18

Bild 17: <http://Femen.org/en/gallery/id/243#post-content> hämtat 2014-03-25

Bild 18: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-17

Bild 19: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 20: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 21: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 22: <http://Femen.org/gallery/id/136#post-content> hämtat 2014-03-28

Bild 23: <http://Femen.org/gallery/id/136#post-content> hämtat 2014-03-28

Bild 24: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-17

Bild 25: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-18

Bild 26: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 27: <http://Femen.org/gallery/id/194#post-content> hämtat 2014-04-02

Bild 28:

<https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen#!/photo.php?fbid=1385443388335003&set=o.338716936251038&type=1&theater> hämtat 2014-03-19

Bild 29:

<https://www.Facebook.com/photo.php?fbid=166785420166886&set=a.156743451171083.1073741830.156180251227403&type=1&theater> hämtat 2014-04-02

Bild 30: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 31: <http://Femen.org/gallery/id/179#post-content> hämtat 2014-03-20

Bild 32: <http://Femen.org/gallery/id/179#post-content> hämtat 2014-03-20

Bild 33:

<https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen/photos/a.343545892434809.1073741826.338716936251038/344808538975211/?type=1&theater> hämtat 2014-04-02

Bild 34: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 35: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09

Bild 36: <http://eponymousflower.blogspot.se/2013/10/hired-prostitutes-attack-archbishop-of.html> hämtat 2014-02-11

Bild 37: <https://www.Facebook.com/ChristianWomenAgainstFemen> hämtat 2013-10-09